

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za razredni pouk

DIPLOMSKO DELO

Aljana Dominko
Maja Duh

Maribor, 2013

**UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za razredni pouk**

Diplomsko delo

**PRILJUBLJENOST LIKOVNE VZGOJE
V PETEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE**

Mentor:

Izr. prof. dr. Matjaž Duh

Aljana Dominko

Maja Duh

Somentorica:

Asist. Jerneja Herzog

Maribor, 2013

Lektorica:

Ana Matjašec, prof. slo.

Prevajalec (angl. jezik):

Igor Časar, prof. angl.

Prevajalec (madž. jezik):

Agneta Fehér, prof. madž.

ZAHVALA

Za pomoč in podporo pri nastajanju diplomske naloge se zahvaljujema mentorju, izr. prof. dr. Matjažu Duhu, somentorici asist. Jerneji Herzog ter najinima družinama.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IZJAVA

Podpisani, Aljana Dominko in Maja Duh, roj. 28. 8. 1987 in 24. 3. 1989, študentki Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, smer razredni pouk, izjavljava, da je diplomsko delo z naslovom Priljubljenost likovne vzgoje v petem razredu osnovne šole pri mentorju izr. prof. dr. Matjažu Duhu in somentorici asist. Jerneji Herzog avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Maribor, 2013

POVZETEK

V teoretičnem delu diplomskega dela smo predstavili splošne značilnosti likovne vzgoje v osnovni šoli, likovne tehnike in likovne materiale, učni načrt za likovno vzgojo, obseg likovne vzgoje ter organizacijo ure likovne vzgoje v osnovni šoli. Dotaknili smo se tudi vloge in pomena likovne vzgoje, dejavnikov likovne ustvarjalnosti, motivacije, načrtovanja pouka likovne vzgoje z vidika vzgojno-izobraževalnih ciljev, likovnega razvoja učencev v petem razredu ter vzgojno-izobraževalnih ciljev v petem razredu.

Izvedli smo kvalitativno in kvantitativno raziskavo na podlagi anketnega vprašalnika, ki ga je sestavljalo 30 zaprtih vprašanj in so se nanašali na priljubljenost likovne vzgoje pri učencih petega razreda osnovne šole Podravske in Pomurske regije. Z raziskavo smo želeli preveriti priljubljenost likovne vzgoje pri petošolcih in na podlagi dobljenih rezultatov izboljšati manj priljubljena področja likovne vzgoje.

V empiričnem delu diplomskega dela predstavljamo rezultate raziskave. Ugotovili smo, da je predmet likovna vzgoja pri učencih zelo priljubljen in da se pri izvajanju pouka njenega pomena ni zanemarjalo. Na drugi strani pa se kaže, da se pri izvajanju pouka pojavljajo pomanjkljivosti pri pokrivanju likovnih področij, pri organiziranju likovnih delavnic za učence in njihove starše ter prikazovanju likovnih reprodukcij. Menimo, da bo temu potrebno v prihodnosti posvetiti več pozornosti. Rezultati tudi kažejo na to, da sta likovni področji risanje in slikanje pri učencih najbolj priljubljeni, kar je verjetno pogojeno s tem, da sta ti dve likovni področji največkrat zastopani pri urah likovne vzgoje, iz česar lahko sklepamo, da učitelji ostalim likovnim področjem, kiparstvu, grafiki, prostorskemu oblikovanju, posvečajo premalo pozornosti. S premalo pozornosti in neupoštevanjem učnega načrta učitelji težje navdušijo učence tudi za ostala, prav tako zelo pomembna likovna področja.

Ključne besede:

Likovna vzgoja, učenci petega razreda, priljubljenost likovne vzgoje, likovni materiali, likovne tehnike

SUMMARY

In the theoretical part of the diploma we discussed the basic characteristics of art education in primary schools, the use of art techniques and art materials, the syllabus and the scope of art education, as well as the organisational structure of the art lessons in primary schools. Our research has also focussed on the importance of art education, factors of artistic creativity, motivation, as well as the process of planning the art lessons, bearing in mind the educational goals, the student's artistic development in the 5th grade and the educational goals of the 5th grade.

Using a questionnaire we conducted a qualitative and quantitative research in which 30 closed-ended questions measured the popularity of art education among the fifth grade students of primary schools in the Drava-Mura region. The aim of the research was to analyse the popularity of art education among the fifth grade students and consequently, using the results obtained from the research, to improve the less popular art areas of art education.

In the empirical part of the diploma we presented the scientific results of our research. We discovered that art education, as a subject, is exceptionally popular and the subject's importance was never neglected. However, we identified some irregularities concerning the attention given to different art areas, organising art workshops for the students and parents, as well as exhibiting replicas.

We believe this matter is going to require more attention in the future. The results demonstrate that drawing and painting are the most popular art activities among the students, which is probably due to the fact that these art areas are quantitatively most represented in art education. Based on this, we may conclude that the art teacher pays an insufficient amount of attention to such art areas as sculpturing, graphics and spatial structuring. As a result of insufficient attention and the disregard for the syllabus, the teachers are having more difficulties motivating the learners to be interested in different, also important, art areas.

Key words:

Art education, 5th grade students, popularity of art education, art materials, art techniques

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	TEORETIČNI DEL.....	3
2.1	LIKOVNA VZGOJA V OSNOVNI ŠOLI.....	3
2.2	SPLOŠNE ZNAČILNOSTI LIKOVNE VZGOJE V OSNOVNI ŠOLI.....	3
2.2.1	TEORIJA LIKOVNE UMETNOSTI V LIKOVNI VZGOJI.....	5
2.2.2	PSIHOLOŠKA SPOZNANJA V PROCESU LIKOVNE VZGOJE.....	6
2.3	Likovna področja in likovne tehnike	7
2.3.1	Risarske likovne tehnike.....	8
2.3.2	Slikarske likovne tehnike	14
2.3.3	Grafične likovne tehnike	18
2.3.4	Kiparski likovni materiali.....	23
2.3.5	Prostorsko oblikovanje	27
2.4	Učni načrt.....	28
2.4.1	SLOVENSKI UČNI NAČRT ZA LIKOVNO VZGOJO (LIKOVNA VZGOJA) IN INTERPRETACIJA VSEBIN IN UČNIH CILJEV ZA 2. VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE	28
2.4.2	Obseg likovne vzgoje	31
2.4.3	Organizacija ure likovne vzgoje v osnovni šoli	32
2.5	VLOGA IN POMEN LIKOVNE VZGOJE	37
2.5.1	Dejavniki likovne ustvarjalnosti.....	38
2.6	USTVARJALNOST	42
2.7	MOTIVACIJA KOT POMEMBEN VIDIK PRI LIKOVNI VZGOJI.....	44
2.8	NAČRTOVANJE POUKA LIKOVNE VZGOJE Z VIDIKA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH CILJEV.....	47
2.9	LIKOVNI RAZVOJ UČENCEV V PETEM RAZREDU.....	49
2.10	VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI V PETEM RAZREDU.....	50
2.10.1	Splošni	50
2.10.2	Globalni	51

2.10.3	Operativni	52
3	EMPIRIČNI DEL	54
3.1	NAMEN IN CILJ EMPIRIČNE RAZISKAVE	54
3.2	RAZČLENITEV IN PODROBNA OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	54
3.2.1	Raziskovalna vprašanja	54
3.2.2	Raziskovalne hipoteze	63
3.2.3	Spremenljivke	63
3.3	METODOLOGIJA	67
3.3.1	Raziskovalna metoda	67
3.3.2	Raziskovalni vzorec	67
3.3.3	Postopki zbiranja podatkov	68
3.3.4	Postopki obdelave podatkov	69
3.4	REZULTATI OBDELAVE PODATKOV IN NJIHOVA INTERPRETACIJA... ..	69
3.4.1	Analiza rezultatov vezanih na spol	70
3.4.2	Analiza rezultatov, vezanih na stratum	86
3.4.3	Analiza rezultatov vezanih na zaključene ocene v 4. razredu	98
4	SKLEP	114
5	LITERATURA	116
6	VIRI SLIK:	119

KAZALO SLIK

Slika 1: MESTO, svinčnik, deklica, 6 let, 3. Cici umetnije.....	8
Slika 2: RUDAR, flomaster, deklica, 7 let, 9. Cici umetnije	10
Slika 3: KRALJ MATJAŽ, bela tempera, deček, 7 let, 3. Cici umetnije	11
Slika 4: PRI ZOBOZDRAVNIKU, praskanka, deklica, 4 leta, 10. Cici umetnije.....	12
Slika 5: KOKOŠ, frotadž, deček, 7 let, 6. Cici umetnije.....	13
Slika 6: V VINOGRADU, voščenke, deček, 7 let, 3. Cici umetnije.....	14
Slika 7: MESTO V NOČI, suhi pasteli, deček, 6 let, 3. Cici umetnije.....	15
Slika 8: SANJSKO MESTO, tempere, deklica, 9 let (arhiv avtoric)	16
Slika 9: MIDVA S STARO MAMO, gvaš, deček, 8 let, 3. Cici umetnije.....	17
Slika 10: TLA, tisk s pečatniki, deček, 5. razred,.....	19
Slika 11: NENAVADNE HIŠE, kolažni tisk, deklica, 8 let, 8. Cici umetnije	20
Slika 12: VESOLJE, deček, 7 let, 10. Cici umetnije	21
Slika 13: KO BOM VELIK, BOM POMAGAL GASILCEM, računalniška grafika, Deček, 7 let, 9. Cici umetnije	22
Slika 14: PICOPEK, žgana glina, deček, 7 let, 9. Cici umetnije	23
Slika 15: DREVO, žica, deček, 4 let, 10. Cici umetnije.....	25
Slika 16: Učenci med ustvarjanjem (arhiv avtoric).....	35
Slika 17: Učenca pripravljata razstavo končnih izdelkov za izvedbo verifikacije (arhiv avtoric).....	35

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 1: Pregled učnih ciljev za 5. razred osnovne šole <i>Oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje) in Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura)</i> (Učni načrt za LVZ, 2011, str. 13-15).....	30
Tabela 2: Prikaz značilnosti načrtovanja učne ure likovne vzgoje.....	36
Tabela 3: Pregled razvoja sposobnosti v posameznem razredu (Berce-Golob, 1993, str. 40)	41
Tabela 4: Pregled zvez med spremenljivkami po raziskovalnih vprašanjih.....	65
Tabela 5: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) učencev glede na spol	67
Tabela 6: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) učencev glede na uspeh	68
Tabela 7: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) učencev glede na stratum.....	68
Tabela 8: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu	70
Tabela 9: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezne trditve	71
Tabela 10: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na ocene priljubljenosti posameznega likovnega področja	73
Tabela 11: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na največkrat izvedeno likovno področje pri urah likovne vzgoje	74
Tabela 12: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	75
Tabela 13: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	77
Tabela 14: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	78
Tabela 15: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	79
Tabela 16: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	80

Tabela 17: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	80
Tabela 18: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	81
Tabela 19: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	82
Tabela 20: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev	83
Tabela 21: Pregled števil, vezanih na posamezna vprašanja oz. trditve.....	85
Tabela 22: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu.....	86
Tabela 23: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezne trditve.....	87
Tabela 24: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na ocene priljubljenosti posameznega likovnega področja.....	89
Tabela 25: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na največkrat izvedeno likovno področje pri urah likovne vzgoje	90
Tabela 26: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	91
Tabela 27: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	92
Tabela 28: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	93
Tabela 29: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	94
Tabela 30: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	94
Tabela 31: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	95

Tabela 32: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	95
Tabela 33: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	96
Tabela 34: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev.....	97
Tabela 35: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu	98
Tabela 36: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezne trditve	99
Tabela 37: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na ocene priljubljenosti posameznega likovnega področja.....	102
Tabela 38: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na največkrat izvedeno likovno področje pri urah likovne vzgoje	103
Tabela 39: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezno trditev	104
Tabela 40: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev	106
Tabela 41: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev	107
Tabela 42: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev	108
Tabela 43: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev	109
Tabela 44: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev	109
Tabela 45: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev	110
Tabela 46: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezno trditev.	111

Tabela 47: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezno trditev.	112
---	-----

1 UVOD

Likovna vzgoja ima pomembno vlogo pri razvoju učenčeve likovne zmožnosti in ustvarjalnosti. Danes pouk likovne vzgoje poteka v obliki teoretičnega in praktičnega dela. Ta dva se med seboj prepletata, vsebine predmeta so po posameznih likovnih področjih (risanje, slikanje, kiparstvo, oblikovanje prostora in grafika) zasnovane na temeljnih likovnih pojmih. Zelo pomembna je kot učni predmet, saj razvija domišljijo, likovno mišljenje, sposobnost raziskovalnega dela, razumevanje vizualnega okolja, izražanje občutij, stališč in vrednot. Vse to je lahko uresničeno, če učitelj organizira učni proces, ki je čim bolj gibljiv, pristen in v katerem se bo učenec lahko vsestransko likovno razvil. Pri tem je učiteljevo vodilo učni načrt, ki učitelja usmerja v likovno učno delo. Organizacija učnega procesa naj bi potekala tako, da učenci ob različnih učnih korakih spoznavajo likovne pojme, ravnajo z različnimi materiali in orodji, upodabljajo likovni motiv, ob zaključku učnega procesa pa se izkaže uspešnost rešitve likovnega problema oziroma napredek posameznega učenca – doseženi so elementarni učni cilji, ki jih je učitelj zasnoval ob pisanju učne priprave.

Diplomsko delo je zgrajeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu smo izpostavili likovno vzgojo v osnovni šoli, vlogo in pomen likovne vzgoje, motivacijo kot pomemben vidik pri likovni vzgoji, načrtovanje pouka likovne vzgoje z vidika vzgojno-izobraževalnih ciljev in likovni razvoj učencev v petem razredu. V praktičnem delu diplomskega dela pa je opisan potek raziskave, njeno načrtovanje, izvedba in analiza dobljenih rezultatov. V raziskavo, ki je bila izvedena na osnovnih šolah, smo zajeli učence 5. razreda devetletke, stare od 11 do 12 let. Vzorec je predstavljalo 1342 učencev.

V diplomskem delu smo želeli ugotoviti, kakšna je priljubljenost likovne vzgoje učencev 5. razreda osnovnih šol v severovzhodnem delu Slovenije. Zanimalo nas je, ali obstajajo med anketiranimi učenci razlike v priljubljenosti predmeta likovna vzgoja glede na spol, stratum in zaključene ocene v 4. razredu. Na podlagi zaključenih oceni v 4. razredu smo s pomočjo učiteljic oblikovali podatek o splošnem učnem uspehu.

Cilj raziskave je na podlagi dobljenih rezultatov izboljšati in aktualizirati pouk likovne vzgoje tam, kjer sta zanimanje in priljubljenost manjša.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 LIKOVNA VZGOJA V OSNOVNI ŠOLI

Glede na to, da likovna vzgoja spada v vzgojno-učne predmete, je velikokrat zapostavljena, čeprav je pomembna za otrokov celostni razvoj. Prav zaradi tega razloga smo želeli ugotoviti, kakšna je realna slika odnosa učencev do tega predmeta. Prav tako pa smo neposredno želeli ugotoviti tudi delo učitelja.

V nadaljevanju bomo za lažje razumevanje na kratko zapisali splošne značilnosti likovne vzgoje v osnovni šoli.

2.2 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI LIKOVNE VZGOJE V OSNOVNI ŠOLI

Predmet likovna vzgoja zajema različna področja likovne teorije, psihologije in pedagogike. Pouk se bistveno razlikuje od drugih predmetov, saj je zasnovan na splošnih zakonitostih likovnega oblikovanja. Učitelj mora pri načrtovanju ure poleg vsebin in ciljev upoštevati tudi materiale in tehnike, saj s tem pripomore k razumevanju likovnega sporočila (Karlavaris in Berce-Golob, 1991). V okviru likovne vzgoje vzgajamo ustvarjalce in likovno publiko. To je zelo pomembno, saj likovna umetnost predstavlja eno izmed družbenih vrednot. Likovna vzgoja prispeva tudi k vzgojnim ciljem šolstva in z estetsko vzgojo, kot delom likovne vzgoje, omogoča razvoj vsestransko razvite osebnosti (prav tam). Kot učni predmet je likovna vzgoja pomembna, saj se z umetnostjo srečujemo povsod. Pomembno je, da preko pouka likovne vzgoje učence naučimo razlikovati med estetskimi in kakovostnimi likovnimi pojavi okoli sebe (Lancaster, 1990). Pomembno je tudi, da učitelji učence naučijo samostojnega pridobivanja znanja, opazovanja, razvijanja sposobnosti pomnjenja in razumevanja, izboljšanja delovnih navad, discipline in razvijanja čustev (Tacol, 1999). Učenci se tako naučijo kritičnega pogleda, sodelovanja v skupini ter spoštovanja drugih. Pri likovni vzgoji se lahko učenec, ki je na drugih področjih šibkejši (učno, vedenjsko), pozitivno razvije ravno zaradi drugačne oblike in organizacije dela. Učenci razvijajo spretnosti, ki jim omogočajo večjo samozavest tudi na drugih področjih (npr. risanje grafov pri matematiki, kostumografija pri zgodovini, oprema domačega

stanovanja...) (Lancaster, 1990). Likovna vzgoja spodbuja ustvarjalnost, ki se kaže kot razvijanje zmožnosti izražanja v likovnem jeziku, spoznavanju in doživljanju likovnih umetnin ter vrednotenju likovne problematike v okolju (Karim, 2003). Predmet likovna vzgoja ni samo obvezen predmet v osnovni šoli, je veliko več, saj se v njegovem okviru lahko posameznik oblikuje kot ustvarjalna osebnost, ki je zmožna sama uporabiti likovne izkušnje v vsakdanjem življenju. »Temeljna naloga likovne vzgoje je razvoj učenčeve likovne zmožnosti (kompetence), ki izhaja iz razumevanja vizualnega (naravnega, osebnega, družbenega in kulturnega) prostora in se izrazi v aktivnem preoblikovanju tega prostora v likovni prostor. Razvija zmožnost vrednotenja likovne in vizualne kulture« (Učni načrt za likovno vzgojo, 2011, str. 4). Vsak posamezen učenec se torej mora likovno razviti, saj bo le tako lahko oblikoval neka svoja merila o likovni kulturi. Likovna vzgoja odkriva in spodbuja razvoj učenčeve ustvarjalnosti, inovativnosti, likovne občutljivosti sposobnosti opazovanja in presojanja. Le-ta nadaljuje in usmerja spontano otroško likovno raziskovanje sveta, ugotavlja posebnosti likovnega izražanja ter njegovo spopolnjevanje in poglobljanje posluha za likovna dela umetnikov, uporabnih predmetov in likovne problematike v okolju (prav tam).

Ključne poti za doseganje teh nalog so:

- Praktično likovno izražanje in ustvarjanje,
- uporaba različnih miselnih strategij,
- navezovanje problemsko zasnovanih nalog na likovno umetnost in vizualno kulturo,
- povezava z drugimi predmetnimi področji in z vsakdanjim življenjem (prav tam).

Učenci se morajo torej skozi te poti kognitivno in praktično razviti, da lahko likovna spoznanja uporabijo na različnih področjih v vsakdanjem življenju. Predmet likovne vzgoje na spoznavni (kognitivni) plati vidni svet analizira in presoja, med tem ko ga na izrazni likovno formira. Učenci si z likovnim izražanjem razvijajo domišljijo in likovno mišljenje, sposobnost raziskovalnega dela, razumevanje vizualnega okolja, izražajo občutja, stališča in vrednote. Spoznavajo, doživljajo in vrednotijo dediščino likovne umetnosti, kakor tudi objekte sodobne vizualne in likovne kulture (prav tam). Ne glede na dediščino likovne

umetnosti je predmet likovna vzgoja dovolj fleksibilen in dovzeten za nove pristope in načine dela. »Likovna vzgoja je predmet, ki spremlja in spodbuja različne načine likovnega in vizualnega ustvarjanja, ostaja odprt do sprememb in novosti, ki jih prinaša današnji čas. Predmet je splošno koristen, saj nobeno predmetno oziroma poklicno področje ne more brez razvitih prostorskih predstav in sposobnosti vizualizacije. Udejanja razvijanje kulturne zavesti in likovnega izražanja, ki je ena ključnih evropskih kompetenc« (prav tam, str. 4).

2.2.1 TEORIJA LIKOVNE UMETNOSTI V LIKOVNI VZGOJI

Teorija likovne vzgoje je skupek vsebin teorije likovne umetnosti in pedagogike. Znotraj teh vsebin se prepletajo tudi druge družbene vede, psihologija, sociologija, semiologija (osnova za razumevanje komunikacije s pomočjo znakov), logika, gnoseologija (osnova za pridobitev spoznanj in ugotavljanje resnice), filozofija in estetika (osnova za razumevanje estetskih pojavov). Tako so sestavine teorije likovne umetnosti v vsebinah likovne vzgoje tudi estetsko izražanje, likovno oblikovanje materiala, estetska komunikacija, likovne smeri, likovni jezik (Karlavaris in Berce-Golob, 1991).

Duh in Vrlič pravita, da je »vsebina predmeta likovna vzgoja koncipirana tako, da učenci skladno s starostno stopnjo povezujejo pojme iz likovne umetnosti med seboj (iz likovne teorije, zgodovine umetnosti, likovne tehnologije), hkrati pa jih povezujejo tudi s pojmi iz drugih predmetnih področij. Vsebine so zasnovane na temeljnih likovnih pojmi, ki jih učenec usvaja in razvija glede na svoje likovne oblikotvorne sposobnosti na posameznih likovnih področjih« (Duh in Vrlič, 2003, str. 37). Povezovanje pojmov je za učenca pomembno na vseh področjih, prav tako pa na področju likovne umetnosti. To omogoča razvoj njegovega logičnega mišljenja in povezovanje z drugimi predmetnimi področji.

Karlavaris in Berce-Golob še pravita, da je likovna vzgoja eden izmed načinov estetske komunikacije, saj umetnik svoja doživetja in razpoloženja preko likovnih znakov prenaša na druge. V današnjem času lahko opazimo, da je zaradi hitrega družbenega razvoja, ki omogoča likovnim ustvarjalcem veliko svobodo in množico novih materialov, načinov oblikovanja in novih tehnik, s katerimi lahko ustvarjajo, pojavil velik porast likovnih stilov in smeri. Učitelj se mora tega nedvomno zavedati in učencem predstaviti čim širši spekter umetniških del. Samo na ta način jih lahko nauči razumevanja in dožemanja likovne

umetnosti današnjega časa in jim ne vsiljuje le ene možnosti, likovno pravilne rešitve nekega problema (Karlavaris in Berce-Golob, 1991).

2.2.2 PSIHOLOŠKA SPOZNANJA V PROCESU LIKOVNE VZGOJE

Psihologija ima v procesu učenja likovne vzgoje pomembno vlogo, saj se nedvomno ena z drugo prepletata. Dobro moramo poznati razvojno stopnjo otrok, da jih lahko uspešno vodimo pri njihovem likovnem izražanju. Poznati moramo zakonitosti iz psihologije ustvarjalnosti, da bi se lahko uspešno ukvarjali z razvojem likovno-ustvarjalnih sposobnosti učencev. Vedeti moramo tudi, kakšne so splošne zakonitosti razvoja otrok, da jih lahko likovno razvijamo (Karlavaris in Berce-Golob, 1991). Znotraj psihologije sta se na področju umetnosti razvili psihologija ustvarjalnosti in psihologija recepcije umetniških del. Za uspešno poučevanje likovne vzgoje je med drugim potrebno tudi poznavanje pedagoške in razvojne psihologije, saj razvoj likovno-ustvarjalnih sposobnosti sovpada s splošnim razvojem otrok (prav tam). Pri tem ima pomembno vlogo učitelj, ki s poznavanjem psihološke plati učenca kar najbolje vodi.

S pravilno zastavljeno likovno aktivnostjo lahko učitelj razvije vse plasti zavesti in dejavnosti učencev, saj se v času ustvarjalnosti aktivirajo vse posamezne sposobnosti (opažanje, zbiranje podatkov, obdelava podatkov, čustveno ocenjevanje, motorično izražanje (prav tam).

2.3 *Likovna področja in likovne tehnike*

Pomembno je, da učitelj pri likovni vzgoji poleg likovnega problema in likovnega motiva dobro pozna likovna področja in likovne tehnike. Da je lahko pri svojem delu uspešen, mora imeti na voljo kvaliteten likovni material in poznati mora njegov način uporabe.

Uspešnost likovne tehnike je pogojena z usklajenostjo drugih komponent likovnega dela. V kolikor pa je pozornost usmerjena pretežno na tehniko, so zapostavljene druge komponente. V tem primeru postane likovni izraz tehnično perfekten, vendar je doživljajsko prazen in estetsko nepopoln (Karlavaris in Berce-Golob, 1991).

Pri likovni vzgoji imamo likovna področja določena z učnim načrtom za likovno vzgojo, in sicer so to: risanje, slikanje, kiparstvo, grafika in oblikovanje prostora (Duh in Vrlič, 2003).

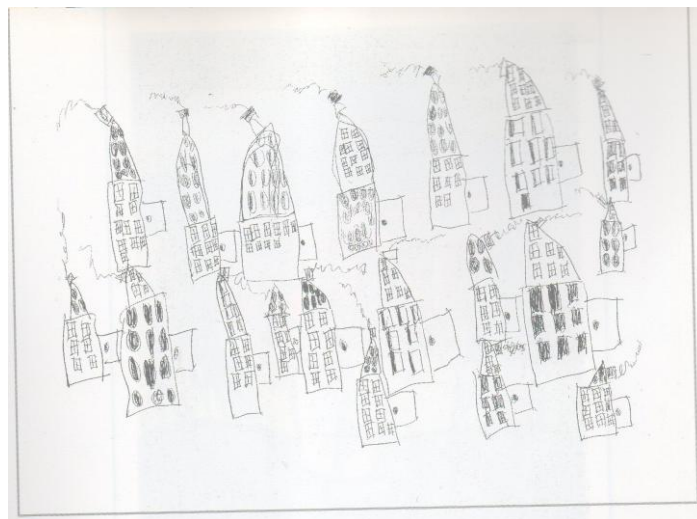
Avtorja sta takole zapisala likovnoizrazna sredstva za likovne tehnike:

- » Likovnoizrazna sredstva pri risanju so pika, črta, oblika, svetlo-temni odnos in površina oziroma tekstura.
- Likovnoizrazno sredstvo pri slikanju sta barva in barvna ploskev.
- Posebnost grafike je postopek izdelave. Pri grafiki uporabljamo vsa likovnoizrazna sredstva, črte, oblike, barve in celo reliefne izrazne možnosti. Za grafiko je značilen postopek dela – tisk oziroma odtiskovanje.
- Likovnoizrazno sredstvo kiparstva sta prostornina in različno obdelane površine materialov.
- Oblikovanje prostora je likovno področje, kjer se ukvarjamo s posegi v prostor. Učenci se pri oblikovanju prostora srečujejo s problemi poseganja v prostor, z osnovami oblikovanja prostora, osnovami urbanizma, prostorske gradnje. Pri prostorskem oblikovanju spoznavajo pojme notranji, zunanji, zaprt, polodprt, odprt prostor...« (prav tam, str. 42).

2.3.1 Risarske likovne tehnike

1. Risanje s svinčnikom

Poznamo več vrst svinčnikov, mehke in trde, a za risanje so veliko bolj primerni mehkejši. Le-ti imajo posebne oznake – vsebujejo črko B in številko od 1 do 9. Svinčnik je primeren za izdelavo črtnih risb, risb s številnimi risarskimi podrobnostmi ter za polnjenje manjših površin z zanimivo teksturo (npr. živalska dlaka). Za polnjenje večjih površin pa svinčnik vsekakor ni primeren. Kadar rišemo s svinčnikom, moramo paziti, da risbo čim manj radiramo, nikakor pa narisane ne mažemo s prsti. Različno intenzivne črte pridobivamo z različno močnim pritiskanjem na podlago. Za risanje s svinčnikom so primerne skoraj vse vrste papirja (gladka stran risalnega lista, šelešamer, pisarniški papir, odpadni računalniški papir...) (Duh in Vrlič, 2003).

Slika 1: MESTO, svinčnik, deklica, 6 let, 3. Cici umetnije

2. Risanje z ogljem

Oglje je risarski material, ki je mehak in primeren za izdelovanje črtnih, tonskih risb in za polnjenje večjih površin. Risanje z ogljem je podobno risanju s svinčnikom, saj omogoča različno intenzivne črte, ki so odvisne od moči pritiskanja na podlago. Za razliko od risanja s svinčnikom, tukaj učence spodbujamo, naj risbo dodatno obdelajo z radiranjem, brisanjem s prsti in krpicami. Učenci lahko risbo popravljajo in po želji vedno znova narisano brišejo. S tem spoznavajo zanje nov način likovnega izražanja, svetljenje temnih površin. Delo z ogljem učencem ne omogoča pretirane natančnosti, zato ga uporabimo, kadar jim želimo preprečiti, da bi se pri likovnem izražanju preveč izgubljali v podrobnostih. Kadar se lotimo risanja večjih formatov, učencem ponudimo debelejšo in močnejšo koso risarskega oglja, ki ga uporabljajo tako, da rišejo s konico oziroma polnijo ploskve s ploskim delom. Za risanje z ogljem učenci uporabijo nezglajeni, rahlo hrapav papir. Poleg belega papirja jim lahko ponudimo tudi toniranega. Ob koncu risbo z ogljem fiksiramo, s čimer jo utrdimo in zaščitimo (prav tam).

3. Risanje s kredo

Za risanje s kredo po navadi uporabljamo črne in rdeče krede ali krede rjave barve (sepija) v različnih tonih. Učencem ponudimo podoben papir kot pri risanju z ogljem – torej nezglajen, lahko hrapav bel ali toniran papir. Ampak ker šolska kredo ni najbolj primerna za risanje po papirju, lahko učenci z njo rišejo po asfaltu. V kolikor imamo risbo s kredo na papirju, jo lahko na koncu utrdimo s fiksativom (prav tam).

4. Risanje s flomastrom

Pri risanju s flomastrom je, ne glede na moč potiskanja, črta enakomerna in enako intenzivna. Uporabljamo ga lahko za črtno risanje, medtem ko za barvanje večjih površin ter za polnjenje večjih enakomerno obarvanih površin ni primeren. Pri risanju s flomastrom uporabljamo gladke liste, po navadi bele barve. Za uporabo so najprimernejši črni, po možnosti vsaj dva z različno debelino črte. Za zelo majhen

format (velikost voščilnice) je primernejši zelo tanek flomaster, za večji format pa debelejši flomaster (prav tam).

Slika 2: RUDAR, flomaster, deklica, 7 let, 9. Cici umetnije

5. Risanje s tušem

Za risanje s tušem uporabljamo različna risala: trsko, trstiko, tanjši čopič, kovinska peresa in tudi gosja peresa. Kadar se lotimo risanja s tušem, je potrebno, da ustrezno zaščitimo delovno površino in samega sebe. Za risanje si priskrbimo tudi krpico za brisanje. Učence je potrebno tudi naučiti, kako se izogniti brisanju svežega tuša na risbi z dlanmi. Opozoriti jih je treba, naj pri risanju dlani ne naslanjajo na papir (prav tam).

6. Risanje s svetlo tempera barvo na temno podlago

Z risanjem s pokrivnimi materiali na temno podlago dobimo negativno risbo. Sami si lahko pripravimo temno podlago in to tako, da s temno barvo pobarvamo risalni list ali kakšno drugo podlago, pri čemer moramo paziti, da je pobarvana podlaga intenzivna in zelo temna. Lahko pa rišemo na papir temne barve (kolaž). Uporabljamo nerazredčeno tempera barvo oziroma jo z vodo razredčimo le toliko, da se z njo da risati. Uporabljamo pa trše slikarske čopiče (prav tam).

Slika 3: KRALJ MATJAŽ, bela tempera, deček, 7 let, 3. Cici umetnije

7. Črtna praskanka

Pred pričetkom dela je potrebno pripraviti podlago za praskanko. Imamo več načinov dela.

Učenci lahko bel papir pobarvajo s svečo ali voščenkami, nato pa čez vse to nanesejo črni tuš, kateremu smo predhodno dodali malo mila ali kapljico tekočine za pomivanje posode, tako da se tuš bolje prime povoščene podlage.

Imamo pa drug način, ko učenci zmešajo jajčni rumenjaki s temno tempera barvo ter s tako pripravljeno mešanico pobarvajo čim bolj gladek list papirja, npr. list gladkega stenskega koledarja.

Ko se barva posuši, učenci v obeh primerih praskajo s trskami, koščki glavnika, zobotrepci, paličicami. Tako pri tej tehniki nastane negativna, svetla risba na temni podlagi. Če se lotimo dela z jajčnim rumenjaki, se da izpraskati tudi večje površine, kar je primerno za upodabljanje oblikovno razgibanih motivov (prav tam).

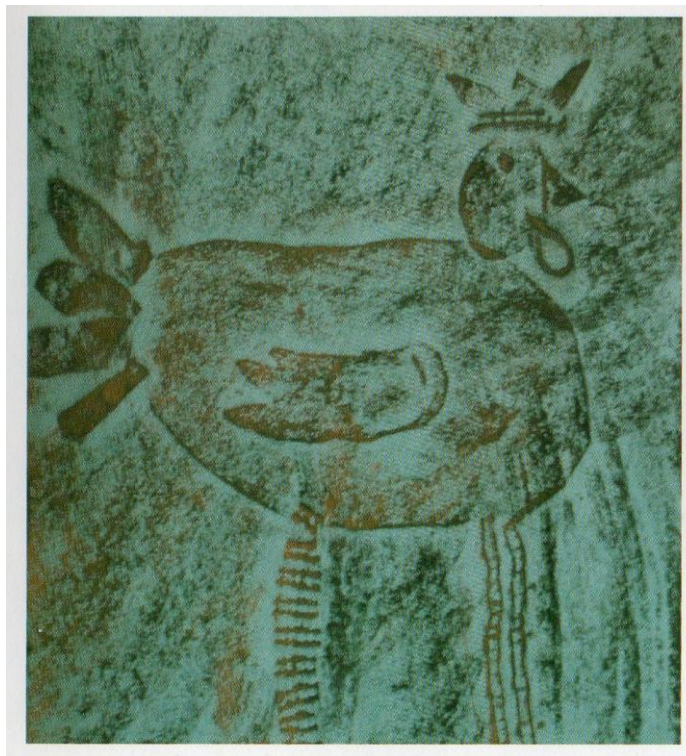
Slika 4: PRI ZOBOZDRAVNIKU, praskanka, deklica, 4 leta, 10. Cici umetnije

8. Enobarvna luščenska

Kadar izdelujemo enobarvno luščenko, uporabljamo papir manjšega formata. Pri njeni izdelavi potrebujemo nerazredčeno tempera barvo. Po nanosu tempere počakamo, da se posuši in nato nanjo nanesimo črn tuš. Ko se tuš posuši, risbo speremo pod tekočo vodo in ker se tudi posušena tempera barva topi, tuš pa ne, se pojavi osnovna, s tempero narisana risba (prav tam).

9. Frotaj

Učenci pri tej likovni tehniki na razgibane površine polagajo tanjši papir in po njem drgnejo z risalom. Uporabne so voščenke, oglje, pasteli, krede in mehki svinčniki. V kolikor želimo boljši prikaz strukture, moramo voščenke ali oglje uporabljati ploščato. Učenci se pri tej likovni tehniki seznanjajo z različnimi teksturami, raziskujejo različne površine in materiale ter njihove lastnosti (prav tam).

Slika 5: KOKOŠ, frotaj, deček, 7 let, 6. Cici umetnije

2.3.2 Slikarske likovne tehnike

1. Slikanje z voščenkami in oljnimi pasteli

Kadar slikamo z voščenkami ali oljnimi pasteli, običajno zapolnimo celotno slikovno ploskev. V kolikor želimo upodobiti motive, ki vsebujejo veliko barvnih podrobnosti, je ta tehnika zelo primerna. Ko nanašamo barvne plasti drugo preko druge, nastanejo različni mešani barvni toni. Tehnika je primerna za poslikavo večje površine, s tem da voščenske oziroma oljne paste obrnemo položno. Pred tem pa jim še odstranimo zaščitni papir, v katerega so ovite (prav tam).

Slika 6: V VINOGRADU, voščenske, deček, 7 let, 3. Cici umetnije

2. Slikanje z barvnimi kredami in suhimi pasteli

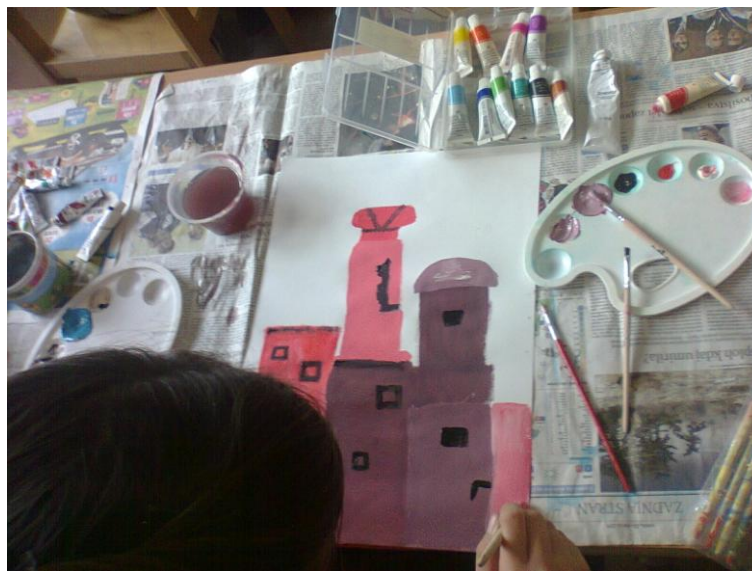
Barvne krede in suhi pasteli so tehnika, ki se v šoli manj uporablja, kajti namenjeni so predvsem profesionalni rabi in so tudi zaradi cene učencem težje dostopni. Kljub temu pa lahko pri likovnem krožku določene likovne naloge učenci realizirajo tudi v tej likovni tehniki. Ta tehnika je primerna za slikanje na manjši površini. Uporabimo pa enake papirje kot pri risanju z ogljem ali kredo. Ob koncu izdelke z barvnimi kredami in suhimi pasteli fiksiramo. Ker so šolske barvne krede manj primerne za slikanje na papir, jih lahko uporabljamo za slikanje na asfalt ob šoli (prav tam).

Slika 7: MESTO V NOČI, suhi pasteli, deček, 6 let, 3. Cici umetnije

3. Slikanje s tempera barvami

Učence pri slikanju s tempera barvami seznanimo s postopkom dela, ki zajema pripravo palete, mešanje barvnih tonov, nanašanje barve, spiranje čopiča. Kadar mešajo barve, se uporabi največ bele barve, zato jim priskrbimo še kakšne druge barve, kot so bela zidna notranja barva (npr. jupol) ali večje tube bele tempera barve, saj le tako ne bodo omejeni s skrbjo za material, barve pa bodo mešali kakovostneje. Pri mešanju barv učence opomnimo, da dodajajo temne barve k svetlim (prav tam).

Slika 8: SANJSKO MESTO, tempere, deklica, 9 let (arhiv avtoric)

4. Slikanje z vodenimi barvami

Učenci so že v prvi triadi seznanjeni s postopkom dela pri slikanju z vodenimi barvami, ki je namakanje čopiča v vodi, mešanje in raztapljanje barve v skodelici, dokler ni barva primerna za uporabo, slikanje, spiranje čopiča v vodi, po potrebi brisanje čopiča s krpico, ponovno namakanje čopiča v čisti vodi in uporaba druge barve (prav tam).

5. Gvaš

Pri tej tehniki slikanja uporabljamo vodene barve, katerim pa dodajamo belo tempera barvo. Torej se tukaj srečujemo z značilnostmi slikanja z vodenimi barvami –

prosojnost in prelivanje barv med seboj na podlagi ter značilnosti slikanja s tempera barvami – možnost prekrivanja že naslikanega (prav tam).

Slika 9: MIDVA S STARO MAMO, gvaš, deček, 8 let, 3. Cici umetnije

6. Slikanje z barvnimi tuši

Barvni tuši imajo intenzivne barve, ki se med seboj lepo mešajo in se pri slikanju na mokro podlago močno razlivajo. Primerni so za izdelovanje pihank, kajti imajo to dobro lastnost, da so tekoči. Pihanke pa ustvarjamo tako, da otroci kapljice barv s pomočjo slamic pihajo po papirju, jih med seboj mešajo in ustvarjajo zanimive oblikovne in barvne kompozicije. Včasih se barvni tuši uporabljajo tudi kot dodatek drugim slikarskim tehnikam. Tako kot pri risanju, se tudi barvni tuši lahko lavirajo – redčijo z vodo (prav tam).

7. Slikanje s šablonami

Za slikanje s šablonami je potrebno, da si učenci iz papirja ali kartona izdelajo šablone, ki so lahko pozitivne (luknja v papirju) ali negativne (izrezan lik).

Pri pozitivnih šablonah delo poteka tako, da šablone polagajo na podlago in barvajo okoli njih, medtem ko negativne samo polnijo z barvo. Učenci lahko šablone odslikavajo po pločnikih okoli šole, da jih opozarjajo na bližino šole in se s tem

seznanjajo z racionalizacijo postopka dela in spoznavajo namen likovnega multipliciranja (prav tam).

8. Lepljenke

Izdelava lepljenke poteka tako, da učenci na podlago lepijo papir različnih barv. V kolikor pri delu uporabljajo škarje, so to rezanke, če pa papir trgajo, pa govorimo o trgankah. Postopka je možno tudi kombinirati, s čimer omogočamo izražanje s trdimi (rezanje) in mehкими (trganje) oblikami. Učenci se v prvi triadi osnovne šole poslužujejo izdelave lepljenke z barvnim papirjem, z revijalnim papirjem in z drugimi materiali (npr. z blagom).

Ta slikarska tehnika je primerna tudi za kompozicijske vaje, saj je samo pri teh likovnih tehnikah oblike možno premikati in razporejati po osnovni ploskvi ter tako iskati primerno kompozicijo (prav tam).

2.3.3 Grafične likovne tehnike

1. Odtiskovanje delov telesa

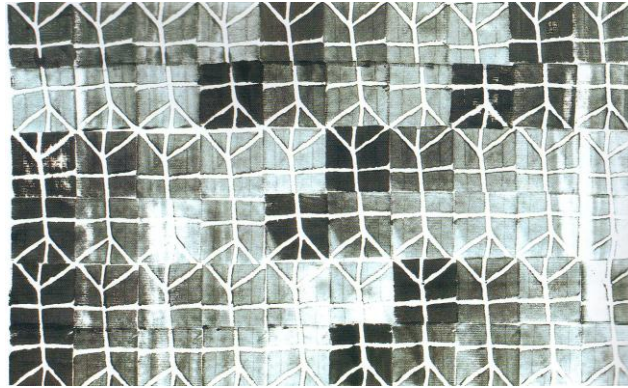
Pri tej likovni tehniki otroci odtiskujejo prste, dlani, komolce, stopala na papir tako, da si dele telesa namažejo z gostejšo tempera barvo in jih v določenem likovnem zaporedju razporejajo po podlagi. Pri tem lahko kombinirajo barve, odtise različnih delov telesa, delajo lahko v dvojicah ali manjših skupinah. Pri odtiskovanju delov telesa lahko nastane tudi večje skupno delo (prav tam).

2. Tisk s pečatniki

Pečatnike za odtiskovanje učenci izdelajo iz poljščin (krompirja, repe, pese) ali podobnega materiala. Takšni pečatniki so primerni za ustvarjanje barvno zanimivih ritmov z odtiskovanjem različno obarvanih pečatnikov v določenem zaporedju.

V primeru, da se namesto z barvo ukvarjajo z zanimivimi površinami (teksturami), lahko izdelajo pečatnike tako, da na lesena držala nalepijo različne materiale. Pri tem lahko uporabijo pluto, valovito lepenko, zvito vrstico, usnje, zmečkan papir, čipke, grobo pleteno blago.

Pečatnike iz mehkih materialov lahko uporabijo za postopno obdelavo in sicer tako, da med tiskanjem pečatnik dodatno rezljajo in odtis postaja vedno bolj razgiban. Ta način dela je primernejši za učence višjih razredov prve triade (prav tam).

Slika 10: TLA, tisk s pečatniki, deček, 5. razred,
Pika, črta in ploskev

3. Kolažni tisk

Pri kolažnem tisku učenci za izdelavo matrice za odtiskovanje uporabljajo trši papir, karton in vse materiale z zanimivimi površinskimi strukturami (juta, zavese, usnje, brusni papir itd.). Za kartonski tisk oziroma tisk z lepenko, je značilno, da se pri izdelavi matrice uporablja samo lepenka, karton in trši papir, pri kolažnem tisku pa učenci oblike izrežejo in jih prilepijo na podlago iz kartona. Oblike morajo biti močno prilepljene, da med tiskanjem ne odstopijo. Matrica se premaže s tiskarko barvo, nato pa se odtisne z grafično stiskalnico ali ročno (prav tam).

Slika 11: NENAVADNE HIŠE, kolažni tisk, deklica, 8 let, 8. Cici umetnije

4. Tisk s šablonami

Podobno kot pri kolažnem tisku, tudi pri tisku s šablonami izdelamo matrico, vendar pa posameznih delov ne zlepimo v celoto. Posamezne dele matrice menjujemo in jo tako spreminjamo. Na ta način lahko z uporabo enakih šablon učenci ustvarijo več različnih matric in s tem dobijo več različnih odtisov (prav tam).

5. Kolagrafija

Pri tej likovni tehniki se uporablja lepilo in sicer tako, da učenci na trši papir narišejo preprost motiv z uporabo gostejšega lepila. Uporabijo lahko univerzalno lepilo, belo lepilo za les in podobna lepila. Ko se lepilo posuši, posušeno risbo odtisnejo, tako kot matrico pri kartonskem tisku (prav tam).

Slika 12: VESOLJE, deček, 7 let, 10. Cici umetnije

6. Monotipija

Za monotipijo je značilno, da je unikatna grafična tehnika, pri kateri ne izdelamo matrice za večkratni odtis, ampak za vsak odtis izdelamo novo matrico oziroma postopka ne moremo uporabljati za multipliciranje. Monotipije lahko delamo na več načinov.

Pri prvem načinu potrebujemo za vsakega učenca kos linoleja (ali druge gladke podlage), na katerega enakomerno nanesemo tiskarsko barvo. Nato čez barvo učenci položijo papir in rišejo nanj. Sveža barva se tako pri risanju prenaša na spodnjo stran papirja. Ob tem pa na spodnji strani risbe nastaja zrcalni odtis, ki je zaradi različno močnega pritiskanja pri risanju različno intenziven, zaradi sveže tiskarske barve pa tudi razgiban z naključnimi madeži. To je način monotipije, kjer učenci ustvarjajo različne tonske vrednosti odtisa z različno močnim pritiskanjem na papir. To počnejo na različne načine (s prsti, z raznimi risali, glavnikom, žlico...)

Pri drugem načinu učenci prav tako pripravijo podlago enako kot pri prvem, le da sedaj s krpami in podobnim materialom (vatice, paličice, papirnati robčki) brišejo barvo neposredno s plošče. Na delno obrisano ploščo s tako nastalim motivom, položijo papir in motiv odtisnejo.

Pri tretjem načinu učenci s tempera barvo, ki ji dodajo nekaj kapljic glicerina, slikajo na nevpojno podlago (pleksisteklo, linolej...) in matrico odtisnejo na papir ročno ali z grafično stiskalnico (prav tam).

7. Računalniška grafika

»Kot računalniško grafiko opredeljujemo likovna dela, ki jih naredimo z računalniškimi orodji. Ne glede na to, ali rešujemo likovne probleme s področja slikarstva ali risanja, nastajajo likovna dela – odtisi (printi) – ki jih je mogoče reproducirati, kar je značilnost grafike« (Duh in Vrlič, 2003, str. 61). Duh in Vrlič pravita, da so izkušnje pokazale, da je nekatere vsebine likovne vzgoje primerno realizirati z računalniškimi orodji že v najnižjih razredih osnovne šole. Učenci uporabljajo predvsem slikarske programe, kot so Paintbrush, Slikar in PC Paintbrush. Likovno ustvarjalno delo se odvija v računalniški učilnici in je organizirano tako, da je mogoče doseči zastavljene cilje. Učenci pri likovnem izražanju z računalniškimi orodji čim bolj izkoriščajo specifične izrazne možnosti računalniških orodij (multipliciranje, spreminjanje barv, zrcaljenje...) in ne uporabljajo že izdelanih slik (clip art) (prav tam).

Duh in Vrlič še pravita »Izkušnje razrednih učiteljev so pokazale, da delo z računalnikom kot orodjem za likovno ustvarjanje zaradi svoje drugačnosti pri učencih povečuje interes za likovno ustvarjanje« (prav tam, str. 61).

Slika 13: KO BOM VELIK, BOM POMAGAL GASILCEM, računalniška grafika, Deček,
7 let, 9. Cici umetnije

2.3.4 Kiparski likovni materiali

1. Glina

Najprimernejši gnetljiv material za kiparjenje je glina. Lahko jo dodajamo in odvezujemo. Pri kiparjenju je pomembno, da učencem poleg dovolj velikega kosa gline (vsaj kilogram ali dva) ponudimo tudi modelirko, leseno paličico, s katero lahko glino režejo, nanjo vrisujejo motive, vtiskujejo predmete ali jo dolbejo. Ker glina vsebuje vodo, je zaradi nje gnetljiva. Zaradi tega je z gnetenjem ne zmehčamo, ampak jo zaradi iztiskanja vlage iz nje, naredimo neprožno. Iz tega razloga glino učenci pred uporabo ne pregnetejo. Da je glina primerna za delo, je mehka, voljna, vendar se ne prijema dlani in se ne lepi nanje.

Pri delu z glino učence seznanimo z modeliranjem z odvezovanjem in dodajanjem pa tudi z modeliranjem iz celote, pri čemer enoten kos gline preoblikujemo s stiskanjem in iz njega izvlečemo okončine živali in podobno (prav tam).

Slika 14: PICOPEK, žgana glina, deček, 7 let, 9. Cici umetnije

2. Mavec

Za seznanjanje učencev z osnovami vrezovanja v kiparski material, z obdelavo materiala, ki omogoča le odvzemanje, je primeren v plastične lončke odlit in dobro posušen mavčni odlitek. Učenci izdelujejo preproste, ne pretirano razgibane kiparske tvorbe, pri tem pa uporabljajo šila, primerna manjša in ne preostra dleta, manjše grobe pile in podobno. Učitelj lahko učencem pripravi tudi ploske mavčne odlitke (debele centimeter), v katere učenci vrezujejo poglobljene reliefe.

Mavec je primeren tudi za vlivanje v preproste kalupe. Iz glinaste ploščice se lahko izdelata zanimiv relief z vtiskovanjem, učenci lahko odtisnejo tudi dlan, pest ali stopalo. Glinasto ploščico nato uokvirimo z glinastim robom v višini dveh, treh centimetrov in na relief vlijemo mavec. Ko se mavec strdi, odstranimo glino in dobimo negativni odlitek. Odlitek lahko tudi ponovno odljemo, če želimo. Pri tem je pomembno, da ga namažemo z milnico (da se naslednji odlitek ne sprime), ga spet uokvirimo z glinenim robom in vanj ponovno vlijemo svež mavec. Na ta način dobimo pozitivni odlitek (prav tam).

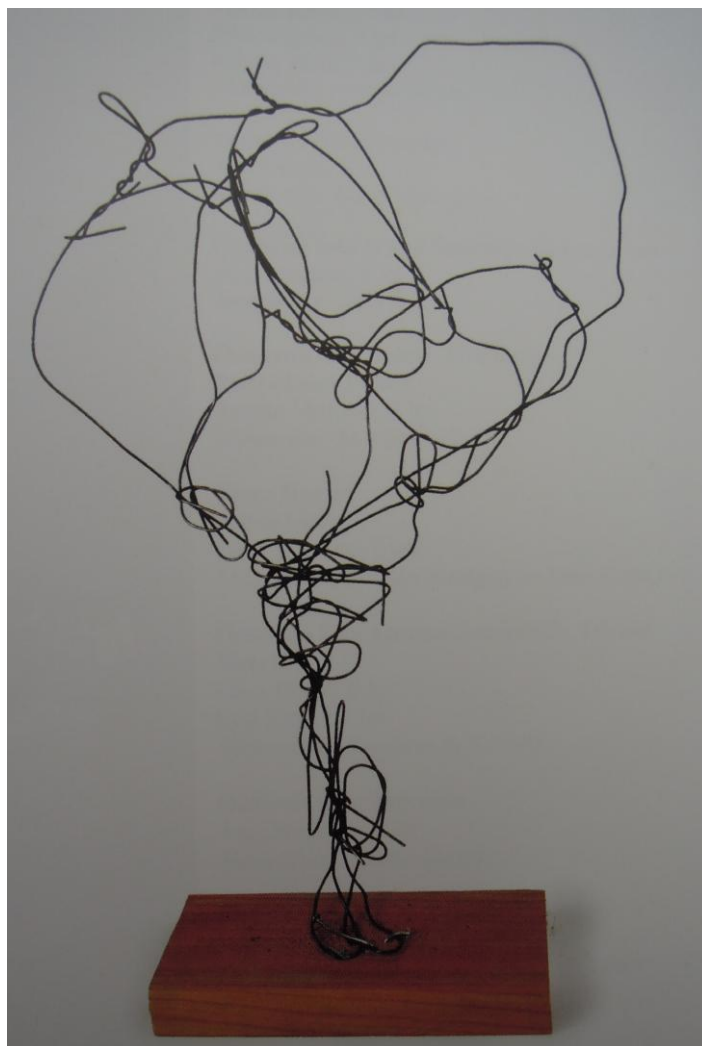
3. Siporeks

Siporeks je material, ki se pri delu praši, zato je primeren le za delo na prostem. Siporeks je material, ki ga je mogoče obdelovati z žaganjem, klesanjem in glajenjem (s smirkovim papirjem). Na ta način se odvzema, posamezne kose pa lahko z lepljenjem z lesnim lepilom tudi dodajamo in jih sestavljamo. Pri odvzemanju gre za podobno delo kot z mavčnimi odlitki, pri katerem učenci iz toge, monolitne tridimenzionalne oblike, izdelujejo prostostoječ kip. Kadar učenci izdelujejo večje skulpture, združujejo več kosov siporeksa, in sicer jih zlagajo po principu gradnje z igralnimi kockami (prav tam).

4. Žica

Upogljiva mehka žica je primeren likovni material za izdelovanje tako imenovanih prostorskih risb. Z upogibanjem žice učenci sestavljajo živalske figure, oblikujejo prostorske like (kocko, piramido) in druge primerne motive (miza, stol, stoječa svetilka...). Pri tem se ukvarjajo z značilnostmi oblik in problemom stojnosti

tridimenzionalne skulpture. Izdelovanje nakita iz žice pa je manj priporočljivo, saj gre pri tem za preveč finomehansko delo, učenci pa se ne ukvarjajo s temeljnimi cilji kiparjenja z žico. Pri kiparjenju z žico učenci spoznavajo fenomen tridimenzionalne prostorske risbe in stojnost skulpture (prav tam).

Slika 15: DREVO, žica, deček, 4 let, 10. Cici umetnije

5. Les

Za kiparjenje z lesom so zelo primerni lesni ostanki, ki jih učenci med seboj kombinirajo, sestavljajo kot igralne kocke ali pa jih lepijo, vežejo in zabijajo ter s tem ustvarjajo večje ali manjše prostorsko razgibane kipce. Te lahko pred sestavljanjem ali po njem tudi poslikajo (prav tam).

6. Naravni materiali

Za delo so v glavnem uporabni manjši predmeti, plodovi, na primer kostanj, seme. Te materiale preluknjamo in z nizanjem ustvarjamo ritmično zanimive nize. Za izdelovanje tridimenzionalnih plastik pa so naravni materiali manj priporočljivi (prav tam).

7. Papir

Za izdelavo kipov učenci uporabljajo trši papir (šeleshamer), ki ga prelagajo, zgibajo, izrezujejo, lepijo in tako gradijo tridimenzionalne forme. Pri tem se ukvarjajo s problemi stojnosti, ustvarjajo likovne ritme v prostoru itd.. Pri kiparstvu s papirjem je pomembno, da učenci uporabljajo papir ene barve, saj poudarjamo izražanje z obliko v prostoru in ne z barvo. Učenci lahko iz papirja izdelajo pustne maske, pokrivala, pripomočke, lutke...

Ta likovna tehnika je primerna za razgibano likovno delo, ker s papirjem z lahkoto ustvarjajo in ker jim kiparjenje s papirjem ponuja veliko možnosti (prav tam).

8. Odpadni materiali

Za delo so uporabne večja in manjša papirna ali kartonska embalaža, plastenke, kovinske konzerve, iz katerih učenci izdelujejo montažne (sestavljive) plastike. Elemente učenci med seboj lepijo s tekočim lepilom ali z lepilnim trakom. Tako izdelane kipce lahko kaširajo s trakovi časopisnega papirja, ki ga v treh, štirih krožno položenih plasteh lepijo s škrobnim lepilom. To lepilo lahko učenci pripravijo sami iz vode in moke, uporabljajo pa lahko tudi lepilo za tapete ali razredčeno lepilo za les.

Plastike, ki so kaširane, je mogoče barvati. Učenci tvorbe, ki so kiparsko razgibane, obarvajo z eno samo barvo, monotone kipce z velikimi preprostimi površinami pa lahko poslikajo z več barvami (prav tam).

2.3.5 Prostorsko oblikovanje

Glede na cilje, ki jih določa učni načrt, se lahko prostorsko oblikovanje v šoli izvaja na več načinov.

Pri prostorskem oblikovanju učenci iz odpadne embalaže sestavljajo prostorske tvorbe, npr. šolo z okolico, mestni predel, trg, ulice. Iz manjše embalaže naredijo izdelek na mizi v učilnici, za ustvarjanje z večjo pa lahko uporabljajo šolski hodnik ali avlo. Pri delu v večjih dimenzijah se lahko učenci po prostorski postavitvi tudi sami gibljejo ter tako pridobivajo nove izkušnje v prostoru, zato je le-to ustrežnejše.

V večjih dimenzijah lahko gradijo tudi v učilnici, tako da namesto kartonske embalaže uporabijo šolsko pohištvo. Ulico naredijo s stoli in prevrnjenimi mizami.

Razred lahko prepletejo z volno pa tudi zunanji prostor med drevesi in igrali. Prepletejo lahko tudi ograjo šolskega dvorišča. Tako na različne načine posegajo v prostor, ga oblikujejo, spreminjajo. Učenci lahko izdelajo tudi sceno za gledališko ali lutkovno predstavo. V notranjosti pravokotne kartonske embalaže lahko upodobijo svojo sobo (prav tam).

2.4 Učni načrt

»Prav gotovo je, kadar govorimo o pouku, pomembno, da se zavedamo, »da učenci sistematično, svojevrstno in aktivno usvajajo znanja, spretnosti in navade, razvijajo svoje psihofizične sposobnosti, pridobivajo delovne navade in razvijajo delovno kulturo, se usposabljujejo za samoizobraževanje in se osebno oblikujejo v procesu, ki ga vodi strokovno usposobljen učitelj« (Adamič, 2005, str. 77). Vsakemu strokovno usposobljenemu učitelju pa mora biti vodilo pri izvajanju pouka učni načrt. Ob tem moramo povedati, da je bil »naš šolski sistem v zadnjih letih deležen veliko sprememb, ena izmed pomembnih sprememb je bila uvedba devetletne osnovne šole. Prenova slovenske osnovne šole je med drugim nastajala s pomočjo primerjanja šolskih sistemov in šolske obveznosti po državah Evropske unije. Prav tako so se spremenili ali vsaj deloma prenovili učni načrti posameznih predmetov. Predvidena je večja aktivnost učencev pri pouku, več ponavljanja in utrjevanja snovi med učnimi urami, kar pomeni manj domačega dela« (Herzog, Batič, Duh, 2009, str. 20).

2.4.1 SLOVENSKI UČNI NAČRT ZA LIKOVNO VZGOJO (LIKOVNA VZGOJA) IN INTERPRETACIJA VSEBIN IN UČNIH CILJEV ZA 2. VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

Ker je nov učni načrt zasnovan ciljno, učitelju pomaga pri tem, da že pri najmlajših učencih usmerja likovno raziskovanje sveta in odkriva posebnosti v likovnem izražanju. Vse to pa ponuja možnosti za nadgrajevanje in pogloblja čut za razumevanje umetniških likovnih del ter uporabnih predmetov v okolju (Tacol, 2003). Učitelj lahko z ustvarjalnim načrtovanjem in izvajanjem likovnih nalog iz učnega načrta posredno prispeva k temu, da se učenci vključijo v kulturno življenje svojega ožjega in širšega okolja in si s tem pridobijo zmožnost za razumevanje sodobnih vizualnih komunikacij (prav tam). Učitelj je voden s pomočjo novega učnega načrta k izvajanju takšnega učnega procesa, kjer se učenci celostno likovno razvijajo. »To pomeni, da učenci niso več samo objekti, v katere se likovne spretnosti le »vnašajo«, temveč subjekti, ki se ob likovnem izražanju emocionalno in

socialno razvijajo, usvajajo znanje o elementarnih likovnih pojmi in si razvijajo ročne spretnosti« (prav tam, str. 6).

V slovenskem likovno-pedagoškem prostoru govorimo o petih temeljnih likovnih področjih: risanje, slikanje, grafika, kiparstvo in prostorsko oblikovanje. »Tako so vsebine teh posameznih likovnih področij zasnovane na temeljnih likovnih pojmi, ki jih učenec usvaja in pogloblja glede na svoje likovne oblikotvorne zmogljivosti. Vsebine se skladno s starostno stopnjo povezujejo – pojmi iz likovne teorije, zgodovine umetnosti, likovne tehnologije. Vsebine pa se nepretrgoma povezujejo tudi s pojmi v vsebinah drugih predmetnih področij« (Herzog, Batič, Duh, 2009, str. 23). Avtorji izpostavljajo pomembnost, kjer »Celotna dejavnost predmeta temelji na odkrivanju učenčeve ustvarjalnosti. Goji nadaljevanje in usmerjanje spontanega otroškega likovnega raziskovalnega sveta, odkrivanje posebnosti likovnega izražanja ter njeno izpopolnjevanje in poglobljanje posluha tako za likovna dela umetnikov kakor tudi uporabnih predmetov in likovne problematike v okolju« (prav tam). Pomembno je, da učitelj preko petih likovnih področij obravnava ustrezne likovne tehnike, materiale in likovne probleme. »Vsebine v večini zadostijo tradicionalnim vidikom likovne umetnosti, manj, predvsem na razredni stopnji, pa se približajo sodobnim likovnim praksam. Tukaj vidimo velik razkorak med aktualno likovno-umetniško produkcijo in umestljivostjo le-te v likovno-pedagoško prakso. Vsebinski primanjkljaj je opazen tudi pri uporabi sodobnih medijev (IKT), vizualnih komunikacijah in likovno izraznih akcijah (performansih). Prav slednji predstavljajo široke možnosti likovno-ustvarjalnega pristopa in hkratnega ozaveščanja otrok in učencev z aktualno problematiko (ekologija, množični mediji, reklame...). Čeprav se v slovenski likovnopedagoški praksi vedno znova poudarja procesnost in ustvarjalni proces, praksa kaže, da v večini še vedno prevladuje želja po končnem izdelku, produktu. Produkt je sicer zaželen, vendar je ustvarjalni proces tisto, kar krepi učenčevo osebnost« (Herzog, Batič, Duh, 2009, str. 25). Prav gotovo se pa lahko strinjamo z besedami avtorjev (Zupančič in Duh, 2009, str. 83), ki pravita, da je »potrebno pouk umetnosti ohraniti živ, aktualen ter upoštevati njegovo primarno intenco, usposablјati mladega človeka, da bo znal razumeti kulturni svet, v katerem živi.«

Ker se naš raziskovalni problem v empiričnem delu diplomskega dela dotika učencev 5. razreda, bomo v nadaljevanju natančneje predstavili pregled učnih ciljev za ta razred.

Tabela 1: Pregled učnih ciljev za 5. razred osnovne šole *Oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje) in Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura)* (Učni načrt za LVZ, 2011, str. 13-15).

Operativni cilji	Pojmi
<p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ob likovnih delih, likovnih izdelkih učencev ter ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane z oblikovanjem na ploskvi. • Razvijajo izrazne zmožnosti pri oblikovanju na ploskvi in s tem negujejo individualni likovni izraz. • Pri oblikovanju na ploskvi uporabljajo podlage različnih velikosti, barve, oblike in kakovosti. • Spoznavajo pojme, povezane z različnimi načini izražanja na ploskvi. • Izvedejo kolaž. • V svojih izdelkih lahko likovna področja (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje) tudi kombinirajo med seboj. • Razvijajo občutek za bogatenje oblik z likovnimi spremenljivkami. • Pri likovnem izražanju poleg tradicionalnih uporabljajo tudi digitalne tehnologije. • Spoznavajo značilnosti abstrahiranja. • Razvijajo občutek za odnose med različnimi barvami (barvni kontrasti). • Razvijajo občutek za razporejanje oblik na ploskvi. • Pridobivajo si izkušnje z različnimi načini mešanja barv. • Izdelajo matrice iz različnih materialov in jih odtisnejo. • Primerjajo lastnosti različnih grafičnih odtisov listov ali grafike. • Razvijajo občutek za ravnovesje na ploskvi. • Naredijo strip in so pozorni na povezavo med pisavo in risbo. • Spoznajo pomembna likovno-umetniška dela z različnih oblikovalnih področij domače in svetovne kulturne dediščine. • Razvijajo motorično spretnost in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki za izražanje na ploskvi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Simetrija, asimetrija • Vrste simetrij • Barvni spekter • Tople barve • Hladne barve • Toplo-hladni kontrast (nasprotje) • Barvni odtenek • Sorodne barve • Ritem • Visoki tisk (kolagrafija, kartonski tisk) • Likovni motivi v risbi, sliki in grafiki (družinski portret, skupinski portret)

• Razumejo funkcijo grafičnega oblikovanja. • Posnemajo digitalno fotografijo z različnimi barvami in svetlostnimi vrednostmi.	

Iz tabele (Tabela št. 1) je razvidno, da so operativni cilji za vseh pet likovnih področij usmerjeni v spoznavanje pojmov, razvijanje izraznih možnosti in občutkov, ki se dotikajo oblikovanja na ploskvi ter razvijajo motorične spretnosti. Tudi ta učni načrt, ki je veljaven od leta 2011, temelji kot vsak drugi sodobni likovni učni načrt na »razvijanju pozitivnega odnosa dolikovno umetniške kulturne dediščine in vizualnih pojavov v okolju in razvijanju ustvarjalnega mišljenja« (Herzog, Batič, Duh, 2009, str. 23).

2.4.2 Obseg likovne vzgoje

Kadar govorimo o likovni vzgoji, se nam zdi nujno spregovoriti tudi o njenem obsegu. Le-ta obsega »/.../ specifičen proces poučevanja in učenja, v katerem se uresničujejo vsestranski cilji oziroma se dosega celosten likovni razvoj – razvijanje individualnih likovnih zmožnosti vsakega učenca, kar obsega privzganje doživljajskih naravnosti, socializacijo, likovno (estetsko) kultiviranje, bogatitev znanja o likovnih pojmih in razvoj ročnih spretnosti« (Tacol, 2003, str. 7). Učitelj ima na voljo različno število razpoložljivih ur (od 1. do 5. razreda je na razpolago sedemdeset ur v šolskem letu, od 6. do 9. razreda petintrideset ur), kjer mora uresničiti celotno navedeno vsebino po predvidenih likovnih področjih. Različnim likovnim področjem – risanje, slikanje, kiparstvo, prostorsko oblikovanje in grafika – nameni enako število ur. Izjema pri tem je grafika v prvem in drugem razredu, kateri nameni le nekaj ur (4-6) (Učni načrt za likovno vzgojo, 2011). Ne glede na to, kolikšno število ur ima učitelj pri pouku likovne vzgoje na voljo, da realizira zastavljeno, pa mora, kot pravita avtorja (Duh in Vrlič, 2003), biti pozoren predvsem na učence. Njim je potrebno »zagotoviti pridobivanje spoznanj o likovnih problemih (likovnih pojmih), tako da jih dojamajo in doživijo ter jih praktično rešujejo s primerno izbrano likovno tehniko in motivom. Likovne pojme usvojijo v procesu likovne vzgoje ob lastnem likovno-ustvarjalnem delu ter z opisom kot z neposrednim likovnim izražanjem. Opisani likovni pojmi predstavljajo minimalne, temeljne standarde znanja« (prav tam, str. 93).

2.4.3 Organizacija ure likovne vzgoje v osnovni šoli

Za kakovostno izvedbo likovno pedagoškega dela mora učitelj znati dobro organizirati uro likovne vzgoje. Tacol pravi, da je načrtovanje vsake učne ure zelo pomembno, ne glede na to, ali gre za pouk matematike, slovenščine, likovne vzgoje ali drugih predmetov. Organizacija pouka likovne vzgoje od učitelja zahteva celostno in sistematično načrtovanje. Poznati mora cilje, vsebine in likovni jezik (Tacol, 2003). Pri načrtovanju in organizaciji likovne vzgoje je izjemnega pomena, da zna učitelj oblikovati likovno nalogo. Pri tem Duh (2004, str. 85) opozarja »Pri načrtovanju vsake likovne naloge je potrebno natančno določiti njene cilje in na podlagi jasno postavljenih ciljev predvidevati tudi dominantne dejavnike likovne ustvarjalnosti, pri katerih pričakujemo največji napredek, in jih opredeliti kot kriterije. /.../ Učitelj mora že pri načrtovanju likovne naloge (pisna priprava), ki temelji na veljavnem učne načrtu, predvideti vsebinski del za zaključno fazo likovno-ustvarjalnega procesa, torej fazo sumativnega likovnega vrednotenja.« Pri pouku likovne vzgoje gre predvsem za ustvarjalen, fleksibilen, unikaten, dostikrat nepredvidljiv in individualiziran proces, pri katerem je potrebno upoštevati učenčeve individualne rešitve likovne naloge, problema. Pri učnem procesu se odvija določeno zaporedje etap učne enote, ki po navadi traja dve šolski uri, saj se je na delo potrebno pripraviti (likovni material, orodja...) in zatem pospraviti, samo ustvarjalno delo pa zavzame dosti časa, odvisno od posameznika in se lahko raztegne tudi na več kot dve šolski uri (Karlavaris, Berce-Golob, 1991). Ko govorimo o organizaciji, mislimo na notranjo organizacijo in ne na zunanjo. Učitelj ima le posreden vpliv na zunanjo organizacijo. Duh in Vrlič (2003, str.100) pravita: »Notranja organizacija, pri kateri učitelj samostojno usklajuje in integrira raznovrstne vsebine in didaktične funkcije, pa v sami artikulaciji, ki je sistematična in organizirana členitev učne ure, ponuja veliko možnosti za kakovostno pripravo in izvedbo likovnovzgojnega dela po načelih in zakonitostih likovne didaktike.« Avtorja dodajata, da ure likovne vzgoje potekajo v strukturiranih fazah ali etapah, katere se odvijajo v določenem vrstnem redu in se metodično, organizacijsko in tehnično stopnjujejo in se tudi med seboj prepletajo. Sam proces oblikujemo v določeno didaktično enoto, ki jo lahko realiziramo v eni uri ali blok uri ali pa se lahko zvrstijo v daljšem časovnem obdobju, zato tudi pri oblikovanju likovne

naloge določimo značilnosti posamezne didaktične enote (Duh in Vrlič, 2003). Pri tem je pomembno, kot smo že omenili, da sledimo ustvarjalnemu procesu. Ta je poglavitni pri pouku likovne vzgoje in bi nas pri načrtovanju likovne vzgoje moral še posebej zanimati. Duh pravi, da je »ustvarjalni proces preišljen proces ustvarjanja novih kombinacij, pri katerih pa naj bo proizvod oz. rešitev problema nekako dostopna tudi drugim, in to vizualno ali drugače« (Duh, 2004, str. 19). Obstaja več definicij in razdelitev ustvarjalnega procesa, ki so jih psihologi poskušali definirati na korake pri reševanju problemov oziroma so želeli ustvarjalni proces razdeliti na faze, pravita Duh in Vrlič (2003). »Kljub številnim poskusom označevanja kreativnega razmišljanja strokovnjakov, kot primerno predlagajo Poincarejevo razlago tega procesa; avtor je ustvarjalni proces razdelil v štiri faze. Ta model, ki je bil deležen mnogih kritik, se je do danes ohranil kot najuporabnejši, čeprav so vedno znova obstajali poskusi širjenja ali krčenja te štiristopenjske lestvice« (prav tam, str. 101).

Faze pouka likovne vzgoje se vrstijo v določenem vrstnem redu in se metodično, tehnično in organizacijsko stopnjujejo ter prepletajo, sledijo pa petim fazam ustvarjalnega procesa:

- **PREPARACIJA**

V tej fazi se, tako Duh (2004, str. 20-21)

»ustvarjalec seznanjen s problemom in prične zbirati potrebne informacije za njegovo rešitev. Vsak miselni proces – tudi kreativni – se torej sproži ob določenem problemu. Samostojno odkritje problema naj bi bilo enako pomembno kot njegova rešitev. Psihologi ugotavljajo, da je za to fazo ustvarjalnega mišljenja bistvena motivacija, saj oseba, ki ni motivirana, problema sploh ne zazna. /.../ Zbrane informacije, ki jih s kritičnim opazovanjem dejstev ustvarjalec preverja, mu pomagajo pri odkrivanju problema in dajejo možnost reševanja, vendar še ne dokončne rešitve. Iskanje rešitev poteka redko po začrtani ravni smeri, kar pripelje v fazo inkubacije, v kateri se ustvarjalec ne ukvarja več izključno s problemom, ki si ga je zastavil.«

- **INKUBACIJA**

Duh pravi, da se v

»fazi inkubacije, ki je omejena s tem, da leži med postavljanjem prve hipoteze in odkritjem končne rešitve, traja lahko le nekaj minut ali več dni, mesecev ali let in je neke vrste dozorevanje in urejanje zbranega gradiva, nikakor pa ni planiran in zavesten proces. Ravno zaradi te drugačne specifičnosti razmišljanja je to faza za iracionalne procese, ki jih ustvarjalec le stežka opiše, saj tudi avtobiografska poročila umetnikov in znanstvenikov kažejo, da se ustvarjalci zavedajo, kako so prišli do rešitev. /.../ Pri tem pa je potrebno ideje, ki se mnogokrat pojavljajo le v fragmentih, zabeležiti, saj se jih je, kot pravijo strokovnjaki, naknadno nemogoče ponovno spomniti« (prav tam, str. 21).

- **ILUMINACIJA**

Duh meni, da se nekako ob inkubaciji ideja o rešitvi problema pojavi nenadoma in temu pravimo iluminacija. »Mnogi ustvarjalci so izjavili, da se jim je nenadoma, brez intenzivnega razmišljanja o problemu, pojavila ideja o njegovi rešitvi« (prav tam, str. 21).

- **VERIFIKACIJA**

Avtor zaključuje faze ustvarjalnega procesa s fazo verifikacije, za katero pravi »/.../ je hkrati zadnja v ustvarjalnem procesu in pokaže, ali je rešitev zares ustvarjalna /.../. V tej fazi sledi torej preverjanje, ali je rešitev dejansko ustvarjalna glede na določene kriterije ustvarjalnosti (novost, pravilnost, uporabnost...). Glede poimenovanja faze verifikacije se pojavljajo sinonimi oziroma pojmi, kot so analiza, evalvacija, ocenjevanje itd.« (Duh, 2004, str. 22).

Slika 16: Učenci med ustvarjanjem
(arhiv avtoric)

Slika 17: Učenca pripravljata razstavo končnih
izdelkov za izvedbo verifikacije (arhiv avtoric)

Pri načrtovanju učne ure likovne vzgoje učitelj najprej določi cilje (najdemo jih v učnem načrtu), metode in oblike dela, tehnične sestavine (material, orodja) in organizacijo dela (zaporedje, število etap, trajanje posamezne etape). Na vse to vpliva razpoložljiv čas, prostor, število, starost, razvojna stopnja in sposobnosti učencev. Učno uro razdeli na tri glavne dele, ki pa so sestavljeni iz več manjših etap (Duh in Vrlič, 2003). Za lažjo predstavo smo značilnosti načrtovanja učne ure likovne vzgoje strnili v shemo, ki jo v nadaljevanju prikazujemo.

Etape učnega procesa	Učni koraki	Oblike učnega dela	Metode učnega dela
Uvodni del	Uvodna motivacija. Uvodni razgovor o likovni nalogi (likovni problem, likovna tehnika, motiv). Napoved smotra. Napotki za delo in konkretizacija likovne naloge.	frontalna	razgovor, razlaga, prikazovanje, demonstracija
Osrednji del	Praktično delo učencev.	individualna (skupinska, v dvojicah)	razgovor, razlaga, prikazovanje, demonstracija
Zaključni del	Likovno vrednotenje. Zaključek.	frontalna	prikazovanje, razgovor, razlaga

Tabela 2: Prikaz značilnosti načrtovanja učne ure likovne vzgoje.

Iz sheme je razvidno, da mora načrtovanje učne ure vsebovati vse potrebne elemente, kot so etape učnega procesa, učni koraki, učne oblike in metode. Le preko takšne oblike likovno-pedagoškega dela lahko učitelj pričakuje tudi dobre rezultate pri učencih. Pomembno pa je, kot pravi Tacolova (2003), učiteljeva strokovna in pedagoško-psihološka izobrazba in njegova ustvarjalnost. Avtorica meni, da mora učitelj pripraviti učni proces tako, da bo čim bolj gibljiv, pristen in predvidljiv, saj se bo le tako vsak učenec vsestransko likovno razvil. Učni načrt s splošnimi cilji likovne vzgoje mora biti učiteljevo vodilo, ki usmerja likovno učno delo.

2.5 VLOGA IN POMEN LIKOVNE VZGOJE

V človeškem življenju imata likovna umetnost oziroma likovna kultura pomembno vlogo in je treba vsebine likovne kulture vključiti tudi v vzgojni proces. Te vsebine imajo v vzgoji enako vlogo kot v življenju nasploh, pri procesu vzgajanja mladih ljudi pa imajo še poseben pomen. »Pomembnost likovne vzgoje namreč izhaja tudi iz njenega prispevka k vzgojnemu smotrom. Ker je tudi estetska vzgoja komponenta vsestransko razvite osebnosti, lahko torej likovno vzgojo razumemo kot faktor doseganja vzgojnih ciljev v naši družbi« (Karlavaris, Barce-Golob, 1991, str. 11-12).

- Splošnokulturni pomen likovne vzgoje

Doseči določeno raven likovne kulture je cilj likovne vzgoje. Pri tem gre za razvoj ustvarjalnih sposobnosti, sposobnosti vizualnega opazovanja, vizualnega mišljenja, vrednotenja, kritičnosti, pa tudi sposobnosti za sprejemanje novosti in novih načinov ustvarjalnosti. Otroci pri likovni vzgoji urijo svoje ustvarjalne sposobnosti za praktično likovno delo, sposobnosti za opazovanje likovnih del in kritično presojo opazovanega. Praktično-ustvarjalne naloge prakticirajo mlajši otroci, starejši pa bolj teoretične in pri tem vse bolj popolneje prodirajo v plasti likovnih del (prav tam). »Uspešnost zagotavlja dobra kombinacija praktičnega in teoretičnega dela, vključno s pridobivanjem pojmov iz znanstvenih disciplin, ki proučujejo likovno umetnost – teorije likovne umetnosti, umetnostne zgodovine in likovne kritike« (prav tam, str. 11).

- Splošnovzgojni pomen likovne vzgoje

Likovne aktivnosti so kompleksne in zato lahko z njimi razvijamo mnoge osebne lastnosti in sposobnosti, kar pa opredeljujemo kot splošnovzgojni pomen likovne vzgoje (prav tam). »Likovna aktivnost spodbuja, angažira in obenem tudi razvija različne psihične procese – opazovanje, pomnjenje, pozornost, vizualno pomnjenje, kritično presojanje, mišljenje, vizualno mišljenje, domišljijo, čustva, kreativno mišljenje, motivacijo, načrtovanje dela, tehnično spretnost, motorično občutljivost itd.« (prav tam).

V njej se angažirajo tudi značajske lastnosti, kot vztrajnost, doslednost, samostojnost pri delu, iniciativnost, iskrenost, kritičnost, strpnost, moralne lastnosti, samozavest, samopotrjevanje itd.. (prav tam). »Pomen, ki ga ima likovna vzgoja za razvoj osebnosti, je v tem, da je mogoče najprej določiti smotre in naloge likovne vzgoje nasploh, potem pa še za posamezne razrede, vsak učitelj pa mora predvideti, katere od teh nalog je mogoče izvesti pri posameznih učnih urah« (prav tam).

Smotri se lahko omejijo na:

- likovno-vzgojne,
- likovno-izobraževalne,
- splošno-vzgojne.

Nanašajo se na kultiviranje osebnosti, njenih socialnih odnosov in pa na usposabljanje za delo in proizvodnjo (prav tam).

2.5.1 Dejavniki likovne ustvarjalnosti

Kadar govorimo o ustvarjalnosti, je potrebno omeniti tudi njene dejavnike. Prvi, ki je uspel empirično potrditi določene dejavnike ustvarjalnosti, ki izhajajo iz divergentne in konvergentne produkcije, je bil Guilford. »Empirično potrjeni dejavniki ustvarjalnosti, ki izhajajo iz divergentne produkcije, so: originalnost, spontana fleksibilnost, adaptivna fleksibilnost, fluentnost besed, asociativna fluentnost, ekspresivna fluentnost, fluentnost ideje, figuralna elaboracija. Poleg navedenih dejavnikov sta za ustvarjalnost pomembna tudi dejavnika, ki ne sodita med divergentne, saj izhajata iz spoznanja (kognicije). To sta občutljivost za probleme in redefinicija« (Duh, 2004, str. 17).

Dejavnike likovne ustvarjalnosti literatura s področja psihologije ustvarjalnosti najpogosteje ločuje na šest dejavnikov, katere lahko razvrstimo v dve skupini in oblikujemo tri pare dejavnikov, ki se medsebojno dopolnjujejo. Guilford je oblikoval bistvo in medsebojno odvisnost dejavnikov ustvarjalnosti, katere pa lahko razčlenimo na dejavnike, ki ustvarjalnost:

- omogočajo: redefinicija, fluentnost in elaboracija,
- spodbujajo: originalnost, fleksibilnost in občutljivost za likovne probleme (Duh in Vrlič, 2003).

LIKOVNA REDEFINICIJA (faktor, ki ustvarjalnost omogoča)

Duh pravi, da je likovna redefinicija celota dveh likovnih sposobnosti »ki ustvarjalnost omogočata in dveh spodbujevalnih sposobnosti. Prvi sposobnosti sta likovne izkušnje in domišljija (imaginacija), drugi pa senzitivnost in ustvarjalno mišljenje« (Duh, 2004, str. 31).

»Likovna redefinicija se kaže kot proces uspešnega likovnega transponiranja, kot zavestno redefiniranje ideje, materiala ali vizualnega vtisa v likovni strukturi« (Herzog, 2008, str. 90).

Duh zaključuje, da se dejavniki »nanašajo na obseg in karakter redefiniranja osnovne ideje ali vizualnega vtisa v likovni strukturi. Spodbujevalni dejavniki likovne redefinicije se kažejo v zaznavanju tistih likovnih pojmov (elementov, detajlov), ki so primerni za likovno transponiranje. Opazni so glede na izbrani material in glede na likovno strukturo« (Duh, 2004, str. 31).

LIKOVNA FLUENTNOST (faktor, ki ustvarjalnost omogoča)

»... je celota dveh sposobnosti, ki ustvarjalnost omogočata, in dveh spodbujevalnih sposobnosti. Prvi sposobnosti sta domišljija in motorična spretnost (tehnična spretnost), drugi pa senzibilnost in emocionalnost« (prav tam, str. 31). Na kratko »Likovna fluentnost se kaže v motorični spretnosti pri realizaciji ideje« (Herzog, 2008, str. 90). S tem ko učenec uspešno motorično obvladuje likovne tehnike, so mu omogočeni boljši postopki in variante sposobnosti, katere skladno z idejo omogočajo različne fine operacije. »Kaže se v zanimivih in novih likovnih idejah, ki so dodatni impulz za likovno rešitev« (prav tam, str. 90).

LIKOVNA ELABORACIJA (faktor, ki ustvarjalnost omogoča)

Likovna elaboracija je na likovnem izdelku vidna v likovnem namenu in postopkih realizacije, ki so uspešno izvedeni v skladnem ustvarjalnem procesu (Duh, 2004). Likovna vzgoja je venomer usmerjena v razvijanje ustvarjalnosti. Izkušnje nam pa kažejo prav drugače, kajti to vsem učiteljem pri vzgojni praksi ne uspeva. »Za ustvarjalnost vemo, da je imanentna vsem in da se kaže tudi pri likovni vzgoji skozi različne dejavnike likovne

vzgoje. Otroško likovno delo, nastalo kot produkt ustvarjalnega procesa, daje mnoge možnosti za spremljanje otrokove ustvarjalnosti« (Herzog, 2008, str. 90).

LIKOVNA ORIGINALNOST (faktor, ki ustvarjalnost spodbuja)

Likovna originalnost se pri pouku likovne vzgoje kaže kot sposobnost odkrivanja novih in nenavadnih idej. Razumemo jo kot nastajanje nečesa novega. »Pri spodbujevalnih dejavnikih likovne originalnosti spremljamo individualno senzitivnost ter originalne rešitve avtorja. Te se kažejo kot individualne in originalne« (Herzog, 2008, str. 90). Dejavniki, tako Duh, ki to omogočajo, se kažejo v sposobnosti opazovanja in iskanja originalnih nadržbnosti ter v povezavi med njimi. Podrobnosti so na originalen način vpete v celoto (Duh, 2004, str. 30).

LIKOVNA FLEKSIBILNOST (faktor, ki ustvarjalnost spodbuja)

»... je celota treh spodbujevalnih in ene likovne sposobnosti, ki ustvarjalnost omogoča. K prvim štejemo motorično občutljivost (senzibilnost), ustvarjalno mišljenje in emocionalnost, k drugim pa domišljijo (imaginacija)« (Duh, 2004, str. 30). Herzog meni, se likovna fleksibilnost kaže v odkrivanju novih poti pri iskanju likovnih rešitev. »Pojavljajo se kot razlike v likovnih rešitvah objektov ali figur in označujejo divergentni pristop k motivu in likovni strukturi, kar omogoča dober likovno-ustvarjalni izraz« (Herzog, 2008, str. 90). Po besedah Duha se dejavniki, »ki ustvarjalnost omogočajo, kažejo v fleksibilnem prilagajanju likovno-izraznim sredstvom, kjer sta motorična spretnost in uporaba materiala skladna z likovno idejo. Raznovrstno in dobro izkoriščene možnosti materiala ustvarjajo rezultat, ki ima pozitivne individualne karakteristike« (Duh, 2004, str. 30)

OBČUTLJIVOST ZA LIKOVNE PROBLEME (faktor, ki ustvarjalnost spodbuja)

»...je celota dveh spodbujevalnih in dveh likovnih sposobnosti, ki ustvarjalnost omogočata. Prvi sposobnosti sta emocionalnost in občutljivo zaznavanje (senzitivnost), drugi pa sposobnost natančnega zaznavanja in likovne izkušnje. Spodbujevalni dejavniki likovne senzibilnosti se kažejo v občutljivosti, doživljanju in jasnosti v interpretaciji likovnega problema.

Popolno doživetje likovnega problema in dobro najden ustrezen likovni izraz se odraža v senzibilnosti likovne rešitve. Dejavniki, ki ustvarjalnost omogočajo, se kažejo v prepoznavanju likovnih problemov na motivu, v njihovem diferenciranju in usklajenosti v likovno celoto. V likovni interpretaciji motiva je prisotna občutljivost za skladnost med likovnimi komponentami« (Duh, 2004, str. 31).

»Proces praktičnega likovnega dela temelji na spodbujanju in aktiviranju likovnih sposobnosti in likovno-kreativnih faktorjev« (Karlavaris & Berce-Golob, 1991, str. 21).

Psihofizični razvoj: Likovni razvoj učencev je v veliki meri odvisen tudi od njihovega splošnega razvoja. Zaradi te povezanosti mora učitelj poznati njegove zakonitosti, saj le tako lahko prilagodi ustvarjalne aktivnosti učencem. Razvojni procesi potekajo v določenem zaporedju in deloma vplivajo drug na drugega, ni pa nujno, da faze razvoja potekajo v enakem časovnem intervalu pri vseh posameznikih. V razvojni psihologiji poznamo več vidikov razvoja. Ti so: telesni, psihomotorični, kognitivni, emocionalni in socialni.

V spodnji shemi je predstavljen pregled razvoja sposobnosti v posameznem razredu (podatki za osemletno osnovnošolsko izobraževanje) in kako se razvoj odraža pri delu pri likovni vzgoji v osnovni šoli (prav tam).

Obdobja		Starost, razred	Sposobnost	Delo pri likovni vzgoji
razredna stopnja	prehod iz srednjega v pozno otroštvo	7, 8 let 1., 2. razred	podzavestno in spontano delo, prevlada emocije	nekontrolirano oblikovanje s prakso
	pozno otroštvo	9, 10 let 3., 4. razred	prehod iz spontanega v zavestno delo	prehod v kontrolirano oblikovanje na osnovi spontanega čutenja likovnih vrednot s prakso
predmetna stopnja	predpuberteta	11, 12 let 5., 6. razred	ravnotežje med spontanim in zavestnim delom	prehod v kontrolirano oblikovanje s teorijo in prakso
	puberteta	13, 14/15 let 7., 8. razred	zavestno delo, prevlada intelekta	kontrolirano oblikovanje s teorijo in prakso

Tabela 3: Pregled razvoja sposobnosti v posameznem razredu (Berce-Golob, 1993, str. 40)

Mnenja smo, da je za uspešno likovno pedagoško prakso potrebno osnovno znanje otrokovega razvoja sposobnosti. Le tako bo učitelj postopoma razvijal likovno ustvarjalne sposobnosti pri učencih.

2.6 USTVARJALNOST

Če začnemo poglavje z glagolsko obliko, torej ustvarjati, potem pomeni, tako Butina, ustvarjati »spraviti v bivanje, razviti nekaj iz misli in domišljije; uresničiti neko zamisel. Slovensko besedo ustvarjati je mogoče zapisati tako: u-stvar-dajati ali opredmetiti misel« (Butina, 1995, str. 343).

Ustvarjalnost največkrat avtorji ločujejo in sicer na umetniško in na znanstveno ustvarjalnost. O razlikah med njima pravi Trstenjak »Svojska razlika med umetniškim in znanstvenim ustvarjanjem je samo v tem, da je znanstveno ustvarjanje samo spoznavno, umetniško pa obenem in predvsem tudi estetsko« (Trstenjak, 1981, str. 451). Mi bomo našo pozornost namenili umetniški ustvarjalnosti, predvsem pa, kako se le-ta odraža pri likovno pedagoškem delu. »V umetniški ustvarjalnosti se odkritje in sprememba udejanjita v istem trenutku. To je lahko v neki potezi, besedi ali izrazu, kjer dobiva sprememba prednost pred odkritjem. Dovolj je že, da za določen izraz uspe tako, da ima logiko, določeno obliko ter strukturo in svojo notranjo intenzivnost« (Duh, 2004, str. 13).

Potrebno je zavedanje, da z vzgojo in izobraževanjem preko ustreznega učno-vzgojnega dela ustvarjalnost uspešno razvijamo. Duh pravi, da je »naloga likovnega pedagoga, da ustvarjalnost pri učencu prepozna in jo dalje razvija, saj je ustvarjalnost osebna lastnost vsakogar« (prav tam, str. 14). Avtor dodaja, da »Ustrezni didaktični postopki in primerna komunikacija ob jasno postavljenih kriterijih likovnega vrednotenja, predvsem pa odprtost učitelja za sprejem različnosti v likovnih rešitvah otrok in primerna stopnja empatičnosti, lahko prispevajo k razvoju likovne ustvarjalnosti pri učencih« (prav tam, str. 41-41). In zaključuje misel

»Ob kriterijih, ki izhajajo iz likovne naloge in se nanašajo bolj na oblikovno plat likovnega dela, je kriterij izvornosti, če je v fazi vrednotenja dovolj poudarjen, tisti, ki lahko pomembno vpliva na razvoj originalnosti, kot na dejavnik likovne ustvarjalnosti. Originalnost, ki ustvarjalnost spodbuja, izhaja neposredno iz kriterija

izvirnosti in se odraža kot ustvarjalno mišljenje, emocionalnost in občutljivo zaznavanje« (prav tam, str. 42).

Herzogova piše, da dobro pedagoško delo pomembno vpliva na otrokovo ustvarjalnost. Učitelji se morajo pri razvoju ustvarjalnih sposobnosti učencev zavedati, da se ustvarjalnost razvija skozi lastno aktivnost ter da so učenci med seboj različni. Pri tem je potrebno upoštevati, da ima učenec precej razpršene interese in le pravi pristop k podajanju snovi ter predstavljanju likovnih nalog lahko pri učencu vzbudi interes in posledično tudi dobre rezultate. Pri učencih je potrebno razvijati njihove ustvarjalne sposobnosti, sposobnosti vizualnega opazovanja in mišljenja ter vrednotenja in kritičnosti, da bi lahko dosegli določeno raven likovne kulture (Herzog, 2009).

»Le učitelj, ki se zaveda značilnosti ustvarjalnega likovnega izražanja, se bo lažje in ustrezneje odločal o vsebini, ki jo bo vpletel v posamezno likovno nalogo in jo tako približal slehernemu učencu. Seveda pa mora biti likovna vzgoja v šoli načrtovana v skladu z načeli ustvarjalnega izražanja in spodbujena z ustreznimi učnimi oblikami in metodami dela« pravi Herzogova. (Herzog, 2009, str. 88).

»Otroško likovno izražanje je že lep čas predmet raziskovanj posameznih strokovnjakov s področja psihologije, likovne teorije in didaktike. Ne glede na njihove prijeme in načine raziskovanja tega področja, se vsi strinjajo, da ima likovno izražanje pri otrocih pomembno vlogo v njihovem splošnem razvoju« (Herzog, 2009, str. 88). Trstenjak (1981) govori o tem, da ameriški raziskovalci ob metodičnih izhodiščih v obravnavanju ustvarjalnosti razlikujejo štiri vidike, ki jih vidijo v »štirih p« – press (okolje), personality (osebnost), process (proces) in product (dosežek). S tem nastanejo štiri izhodišča, po katerih naj bi odkrili strukturo in dejavnike ustvarjalnosti. Kreativno dejanje vsebuje odkritje neke analogije oz. ujemanja med dvema in več idejami ali upodobitvami, za katere se je prej mislilo, da so nepovezane. To odkritje se je pojavilo kot nenavaden uvid in ni izšlo iz logičnih sklepanj (Martindale, 1999, povzeto po Herzog, 2009). »Kreativni ljudje ne razkazujejo vseh teh osebnih lastnosti na splošno, ampak le tedaj, ko so kreativno dejavni« (Martindale, 1999, str. 148 cit. po Herzog, 2009, str. 89).

Različni avtorji na različne načine govorijo o znanstveni in umetniški ustvarjalnosti. Pečjak (1987) meni, da umetnik in znanstvenik obdelujeta isto gradivo: svet in življenje v njem,

vendar vsak na drugačen način. Žagar (1992) trdi, da je ustvarjalnost splošna človekova lastnost, ki je med ljudmi normalno porazdeljena, in da je največ ljudi povprečno ustvarjalnih, malo pa je tistih, ki so ekstremno ustvarjalni ali pa to sploh niso. Po mnenju Trstenjaka (1981) je razlika med znanstveno in umetniško ustvarjalnostjo ta, da se umetnik »rodi«, znanstvenik pa šele naredi. »Umetnina je nekakšen most med umom umetnika in odjemalcem umetnine, vključen za razumevanje notranje vrednosti umetniške izkušnje. Umetniški ustvarjalni proces je ena najkompleksnejših in najskrivnejših ter le deloma ozaveščenih dejavnosti človeške zavesti, ki sestoji iz intuicije in ekspresije. Prva je visoko razvita zmožnost intenzivnega doživljanja sveta, ki vključuje tudi umetnikova subjektivna doživetja, je kultivirana občutljivost za opazovanje sveta« (McCarthy idr., 2004, str. 40, v Kroflič, 2007 v Herzog, 2009, str. 88). Trstenjak (1981) pri umetniški ustvarjalnosti govori o petih vidikih, in sicer o spoznavno-psihološkem, gospodarsko-sociološkem, biološko-razvojnem, kulturno-zgodovinskem in estetskem vidiku. Likovno ustvarjalnost bi lahko opredelili na enak način kakor umetniško, vendar pa ji moramo dodati specifične likovne elemente, torej likovno-izrazna sredstva. Likovno umetniško delo nastane kot produkt ustvarjalnega procesa in je večplastno ter večpomensko. Večplastnost se kaže v zapletenosti nastajanja umetniškega dela (Duh, 2004).

2.7 MOTIVACIJA KOT POMEMBEN VIDIK PRI LIKOVNI VZGOJI

Eden izmed temeljev dobrega likovno-pedagoškega dela je tudi motivacija. Naj se učitelj še tako trudi, če mu ne uspe motivirati učencev, ne more pričakovati dobrih rezultatov. Zato je prav, da tudi tej temi posvetimo nekaj pozornosti. Strinjamo se lahko z avtorji, ki pravijo, da brez motivacije ni aktivnosti, vendar tudi brez ustvarjalne aktivnosti ni zanesljive motivacije (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik, 2003).

Učna motivacija je psihološki proces, ki učenca spodbudi k učenju, pri tem ga usmerja, določa intenzivnost učenja ter omogoča vztrajnost (Puklek Levpušček in Zupančič, 2009). Kadar govorimo o učni motivaciji, je pomembno, da vemo, da gre za skupen pojem za vse vrste motivacij v učni situaciji. Torej učna motivacija obsega vse, kar daje pobude za učenje, ga usmerja in mu določa intenzivnost, trajanje ter kakovost (Marentič Požarnik, 2000).

»Motivacija je proces vzbujanja človekove dejavnosti, njenega usmerjanja na določene predmete, da bi se dosegli določeni cilji. Motivi so globalne sile, ki dejavnosti izzivajo, krepijo in usmerjajo v cilje...« trdi Berce Golobova (Berce Golob, 1993, str. 80). Berce Golobova piše tudi o tem, da

»med elemente za otroško likovno izražanje štejemo vse, kar daje pobude za likovno izražanje, ga usmerja in mu določa intenzivnost in trajanje. Pri likovni vzgoji so ti elementi predvsem: vzburjenje, napetost za aktivnost; notranja in zunanja motivacija; storilnostna motivacija; zavest o cilju in učenju; nivo aspiracije; radovednost; interes za snov in učenje; likovni motiv kot motivacija; materiali; orodja in tehnike za likovno-vzgojno delo kot motivacija:« (prav tam).

»Motiviranje učencev pri likovni vzgoji je v tesni zvezi z obravnavanimi teoretičnimi problemi, z likovnim motivom in izvajanjem likovne tehnike, torej z likovno nalogo, s katero bodo učenci zaposleni v celotnem učnem procesu« razlaga Tacol (Tacol, 1999, str. 41). Učiteljeva naloga je, da učencem omogoči, da z veseljem sodelujejo pri podajanju likovno-teoretičnega problema in likovnem izražanju. Pomembno je tudi, da učenci močno zaupajo vase ter da likovna zmožnost ni tista, ki edina motivira učence. Učenci namreč prihajajo do novih ustvarjalnih rezultatov, če kar najbolj uporabljajo likovne zmožnosti. Nekateri od njih to počnejo sami od sebe – ti imajo visoko motivacijo za likovno izražanje, drugi likovno izražanje odklanjajo ali delajo kljub zmožnostim bolj ali manj površno. Pri takšnih učencih tudi dobre likovne zmožnosti ne pridejo do izraza in le-ti ne napredujejo (Tacol, 1999). »Motivacija vpliva na učenčevo vedenje, vpliva tudi na njegovo likovno spoznanje in na to, kako pri likovnem izražanju uporablja pridobljeno znanje, spretnosti, navade. Vpliva tudi na hitrost pridobivanja novih znanj, spretnosti in navad in na hitrost razvijanja likovnih zmožnosti« (prav tam, str. 42). Med motiviranimi in nemotiviranimi učenci je razlika, da prvi pri ustvarjanju likovnih pojmov izkoriščajo vse svoje likovne zmožnosti in z veseljem rešujejo likovne naloge, uživajo v raziskovanju novega, nemotivirani učenci pa naloge izvajajo in likovno znanje usvajajo z nezadovoljstvom in brez interesa ter motijo delo v razredu (Tacol, 1999). »Pogoj za uspešno likovno delo v

razredu so torej motivirani učenci. Za uspešnost motivacije pa poskrbi učitelj, ki izbira najboljše vzgojno sredstvo pri različnih oblikah in metodah dela in daje učencem, ne glede na njihove likovne zmožnosti, priložnost, da se izkažejo pred vrstniki« (Tacol, 1999, str. 42). Zelo pomembno je tudi, da učitelji pri učencih podpirajo njihovo samozavest, njihov uspeh s tem, da jim dovoljujejo, da ostanejo originalni in posebni in da pri starejših učencih ohranjajo morda že razviti stil izražanja. Učiteljeva naloga je tudi, da zavestno odpravlja vzroke za pasivnost, oklevanje, negotovost, izmikanje delu ali celo za sovraštvo do likovnega ustvarjanja in s tem tudi vzroke neprimerne vedenja likovno manj nadarjenih učencev (prav tam). Naloga učitelja je prav tako, da spodbuja tudi nadarjene učence, ki so za ustvarjalno delo manj zainteresirani in ki pri delu rabijo le del svojih zmožnosti ali celo delajo le pod pritiskom, sicer pa lenarijo. Učitelj mora pravilno reagirati tudi na negativno vedenje nekaterih učencev, na nedelo, neprizadevnost, disciplinske izpade. Pomembno je, da je njegova reakcija spodbudna in ne v obliki pritiska – spodbudila naj bi učenčevo uveljavljanje. Predvsem mora biti spodbuda za likovno izražanje (prav tam).

»Učiteljeva strokovna in dobra izbira najrazličnejših motivov, ki so za učence privlačni in zanimivi, je pomemben element za čim večjo motivacijo. Ravno tako tudi izbira različnih materialov, orodij in tehnike dela, ki zbujejo radovednost in zanimanje« še piše Tacol (Tacol, 1999, str. 43). Za učence je pomembno, da njihova zaposlitev naj ne bi temeljila zgolj na posredovanju ali razlagi motivov, tehnik in likovno-teoretičnih problemov, temveč tudi na dejavnem pogovoru in demonstraciji, kjer bodo učenci maksimalno sodelovali in bodo imeli možnost izražati mnenja in iskati lastne rešitve. Pomembno je, da zastavljene naloge z likovno-teoretičnim problemom, likovnim motivom in tehniko naj ne bi bile ne pretežke ne prelahke. Prilagojene morajo biti starostni stopnji učencev in izbrane tako, da bodo učence čim bolj zainteresirale za likovno izražanje ter da jih bodo učenci glede na svoje zmožnosti, izkušnje in zanimanje lahko rešili samostojno ali z učiteljevo pomočjo (prav tam). V prvi triadi osnovne šole je motiviranje učencev za likovno delo preprosto zaradi same narave predmeta. Ure so pestre, saj se dejavnosti menjavajo. Pri urah učenci spoznavajo nove likovne tehnike, nove materiale, realizirajo svoje ideje, med seboj sodelujejo in razstavljajo svoje izdelke. Njihovo delo je odprto in ustvarjalno. Učencem se

zdi likovno delo igra, ob kateri se radi likovno izražajo in so neobremenjeni z lastnimi, previsoko zastavljenimi zahtevami, ki se pojavljajo v višjih razredih osnovne šole (Duh in Vrlič, 2003). Zunanja motivacija je prisotna in se pri likovni vzgoji pojavlja pri zaključnem delu ure – vrednotenju likovnih izdelkov. V tem delu učitelji pohvalijo učence, ti pa svoja dela vidijo tudi na razstavah in z likovnimi deli razveseljujejo starše. Duh in Vrlič se strinjata, da je vsekakor pomembnejša notranja motivacija, iskren interes posameznika za likovno izražanje samo (prav tam).

2.8 NAČRTOVANJE POUKA LIKOVNE VZGOJE Z VIDIKA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH CILJEV

»Vzgojno-izobraževalni cilji so osnova ali okostje učno-vzgojnega procesa likovne vzgoje v celoti. Na njihovi zasnovi dosegajo učenci z učiteljevo pomočjo določeno znanje, razvijajo ročne spretnosti in emocije, ki se kažejo v obliki védenja, vedenja in izražanja« piše Tacolova (Tacol, 1999, str. 87). S cilji učitelj usmerja poučevanje, z njimi meri napredek učencev: kakovost izvedene likovne naloge oziroma vključitve likovnega problema v izražanje. Funkcije ciljev so: da prenašajo poučevalno namero pri teoretičnem posredovanju in izražanju, zavestno in namerno usmerjajo delovanje učencev in učitelja, vsebujejo motivacijo, skratka, usmerjajo učence na vzgojnem in izobraževalnem področju. Učitelj mora pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih ciljev upoštevati razvojno stopnjo učencev, razmišljati o družbenem in individualnem vidiku in o tem, kateremu namenu služijo in čemu koristijo (Tacol, 1999). Tacolova razlaga, da »pri vzgojnih ciljih načrtuje učitelj osebni razvoj učencev, njihove estetske in moralne norme v preoblikovanju okolja in narave. Individualno naj bi ti cilji pripomogli k razvoju vzgojne osebnosti« (prav tam, str. 87). Pri tem gre za pričakovane spremembe učencev, do katerih prihaja pod vplivom vzgojnega procesa – gre za emocije, estetski odnos do predmetov, dejavnost pri sprejemanju likovnih pojmov in pri likovnem izražanju. Pomembno je, da imajo učenci veliko mero svobode, kajti to jim daje možnost, da postanejo doživljajsko uravnotežene in estetsko vzgojene osebnosti, kar je potreba in izraz vsakega posameznika in tudi skupnega življenja v okolju. Vzgojni cilji morajo biti oblikovani tako, da učencem poglobljajo socialna čustva (stališča), bogatijo notranji svet (moralnost, vrednote), razvijajo estetsko-

ustvarjalni čut, izboljšujejo in odkrivajo nove vrednote in radosti, uravnavajo čustvovanje, odkrivajo nove etične vrednote in jih navajajo na različne interese in motivacijo. Da bi učitelj uresničil te vzgojne vrednote in kvalitete, je potrebno premišljeno, sistematično in postopno načrtovanje ciljev, ki pa naj bodo tudi uresničljivi za vsakega učenca (Tacol, 1999). Eni od pomembnih vzgojnih ciljev so estetski cilji. Ti naj bi bili oblikovani tako, da spodbudijo interes in potrebo po estetskem, razvijajo zmožnost estetskega doživljanja, oziroma zmožnost dožemanja lepote predmetov v okolju in naravi ter umetniških delih. Naravnani morajo biti tako, da bodo okus za lepo in dobro razvijali na individualni, osebni, intimni, subjektivni način. Njihova funkcija je tudi, da dajejo in usmerjajo pozitivne spodbude za odnos do okolja, do razvoja ustvarjalnosti in izvirnosti, do osebnega izraza in za skladno uporabo izraznih sredstev. Prav tako morajo preprečevati neokusnost, kič, izraz, ki teži k ceneni dopadljivosti, neusklajenosti, imitaciji ideala, ki ni ne otroški (na določeni starostni stopnji) ne estetski. Dosežek estetskih ciljev v vzgojno-izobraževalnem procesu se kaže kot izvirnost, spontanost in razgibana domišljija, razvit občutek za ritem, lepoto, skladnost, izražanje lastnih čustev (osebno), gibkost ideje. Estetski cilji kažejo na mero vpletenosti ustvarjalnih dejavnikov. Močno so povezani z ustvarjalnimi cilji oziroma se z njimi prepletajo (prav tam). Za uresničevanje vzgojnih vrednot so zelo pomembni tudi *socialno-moralni* cilji, ki razvijajo odnos učencev do soljudi in okolja. »Gre za razvijanje pozitivnih komponent učencev, ki kažejo njihovo potrebo, da s svetom komunicirajo in želijo, da izrazijo svoje misli in zamisli z uporabo vizualnih znakov (odnosi, želje, potrebe, zadovoljstvo, samozavest, samopotrjevanje, iniciativnost, povezanost, odgovornost)« piše Tacolova (Tacol, 1999, str. 88).

Pri likovni vzgoji imajo prav tako pomembno vlogo *emocionalni cilji*. Z učiteljeve strani morajo biti podani tako, da razvijajo pozitivna čustva, čustveno razgibanost, doživljanje, dejavnost, veselje, sproščenost (Tacol, 1999). »Vzgojni cilji so običajno naravnani k temu, kako učenci ravnajo sami s seboj in z drugimi, kako kažejo svoja čustva navzven kot sporočila v osebni tonu – z izrazom obraza, z gesto, vedenjem, držo, izvajanjem« še razlaga Tacolova (Tacol, 1999, str. 89). Z razčlenitvijo ciljev na vzgojne (afektivne) in izobraževalne (kognitivne in psihomotorične) lahko učitelj izboljša učni proces likovne vzgoje. S pomočjo ciljev prav tako lahko dobi vpogled v dosežke in vedenje ter vedenje

učencev kot posledico likovnih zmožnosti in spretnosti, njihovih interesov in stališč ter uspešnosti njihove prilagoditve - skratka vsega, kar obsega miselne in ročne spretnosti ter probleme vzgajanja učencev (Tacol, 1999).

2.9 LIKOVNI RAZVOJ UČENCEV V PETEM RAZREDU

»Likovno oblikovanje po tretjem razredu postaja zaradi postopne uporabe vse bolj raznovrstnih likovnih elementov popolnejše in še vse do desetega leta temelji na liniji, barvi in obliki, ki jim otroci postopoma dodajajo teksturo, več mešajo barve itd.« (Duh in Vrlič, 2003, str. 28).

Šele po desetem letu postane likovno oblikovanje bolj zavestno, saj se učenci že učijo mešati barve in spoznavajo različne vrste črt, polnijo ploskve itd.. V kolikor je bil likovni razvoj otrok v prvi triadi predvsem na področju risanja in slikanja še dokaj izenačen, se po desetem letu začnejo pojavljati večje individualne razlike. Likovna dela tega obdobja nas z oblikovnega vidika navdušujejo s popolnostjo, vendar na njihov nastanek vplivajo predvsem izkušnje, znanje in spretnost, manj pa je ekspresivnosti in izvirnosti.

Po tretjem razredu imajo učenci večje intelektualne sposobnosti in večjo tehnično spretnost, kar pa omogoča realnejši prikaz figur in objektov, kar je posledica opazovanja okolja (prav tam). Prav tako se tudi po desetem letu starosti nadaljuje razvoj psihofizičnih sposobnosti učencev, povečuje se interes za spoznavanje lastne osebnosti in okolja, kar vpliva na razvoj likovnega izražanja, pri katerem je vse bolj prisotna težnja po realnejšem prikazovanju predmetov. To je torej obdobje, za katerega je značilno bolj realistično prikazovanje figur, objektov, giba in prostora, predstavljenih je več podrobnosti, velikostni odnosi postajajo vse bolj skladni tako pri prikazovanju figur kot tudi prostorskih odnosov (prav tam). Ko nastopi puberteta, se pojavi v likovnem razvoju nekakšna kriza, to pa je pomembno z vidika likovnooblikovnega razvoja, kajti v dobi adolescence domišljija vse bolj usiha, kar siromaši likovni izraz. Takrat začne iz otroških likovnih del počasi izginjati spontani izraz, ki ga zaznamuje ploskovito nanašanje barve, nastopi obdobje pubertete. Zaznamuje ga zavestno izražanje s svetlobo in senco. Učenci več ne gradijo slike kot sestavljanke iz posameznih delov, temveč pričnejo graditi sliko kot celoto. Prav tako pa opustijo prejšnje načine

prikazovanja prostora in v njihovih likovnih delih začne prevladovati linearna perspektiva (prav tam). »V tem obdobju otroci pod ustreznim pedagoškim vplivom zavestno uporabljajo geometrijsko, zračno ali koloristično perspektivo. Na njihovih risbah in slikah pogosto opazimo tudi težnjo po prikazovanju volumna s tonsko modelacijo in pod vplivom pedagoškega dela tudi z barvno modulacijo« (prav tam, str. 29). Dela štirinajstletnikov se po oblikovni plati vse bolj približujejo delu odraslih, a se žal v njih izgublja lepota in ekspresivnost spontanega otroškega likovnega izraza. Otrok mora tudi to fazo likovnega razvoja preiti in preseči. Tako lahko pozneje začne razvijati lastno metodo likovnega oblikovanja. S tem se konča spremljanje likovnega razvoja otrok glede na starostno dobo, začne se individualni razvoj, ki pri otrocih poteka različno, kot so različni njihovi interesi, poklicne želje in razvoj individualnih osebnostnih potez (prav tam). »Raziskave v svetu so pokazale, da vsi otroci prehodijo isto pot v likovnem razvoju in da stopnje v razvoju likovnega izraza niso le univerzalne, temveč so, lahko bi rekli, vrojene, saj so posledica dozorevanja otrok (prav tam, str. 29).« Pomembno je vedeti, da otroci posameznih faz ne doživljajo istočasno, temveč so navedena leta le nekakšna splošna orientacija, in da so med posamezniki tudi velike razlike, ki jih povzročajo drugi dejavniki (prav tam).

2.10 VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI V PETEM RAZREDU

2.10.1 Splošni

»Učni cilji, ki vključujejo vzgojno in izobraževalno komponento, so sestavni del splošnega učnega planiranja in najpomembnejši regulator pouka« (Strmčnik, 2001, str. 203). Mnogim teoretikom pomeni vzgojno-izobraževalni cilj bolj ali manj natančne kazalnike o tem, kaj naj bi bili učenci sposobni narediti, kako se vesti, misliti, čutiti, potem ko so bili izpostavljeni vplivu učenja in poučevanja (Tomič, 2003, str. 158). Naloge, ki jih morajo učenci narediti in opraviti, so le koraki na poti doseganja ciljev.

Če želi učitelj razviti učence, ki bodo vsestransko likovno izobraženi, jih mora razviti racionalno (umsko), motorično in emocionalno za daljši čas, za življenje. Učitelj tako načrtuje splošne cilje (dolgoročne), ki jih ne zastavlja v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa, temveč v okvirih načrtovanega rezultata za daljše obdobje. Pri splošnih ciljih

učitelj načrtuje učenčevo storilnost, reakcijo, vedenje kot rezultat poučevanja – učenja likovnih problemov ter spoznavanje likovnih tehnik in usvajanje ročnih spretnosti. Ti cilji obsegajo celovite ugotovitve o napredku, tako na teoretičnem kot na praktičnem ustvarjalnem področju likovne vzgoje, ne vsebujejo pa kriterijev uspešnosti, saj so časovno neopredeljeni in tako lahko trajajo tedne, mesece, leta. Razvrščamo jih lahko po pomembnosti oziroma zahtevnosti. Pri splošnih ciljih učitelj ne načrtuje vedenja in vedenja učencev in tudi ne uspešnosti po določenih kriterijih (Tacol, 1999).

Pri oblikovanju splošnih ciljev mora učitelj paziti na to, kakšne bodo posledice učenčeve usvojitve in doživljanje likovnih problemov, ne pa toliko na to, kaj se bo učenec naučil na teoretičnem področju. Cilj tako napoveduje pričakovane rezultate pouka, ki ne obsegajo učnega procesa samega (učenec bo usvojil neka pravila pri izvedbi likovne tehnike) ali učne snovi (usvojil bo pomen izpolnjevanja površin), pa tudi ne učiteljeve dejavnosti (naučiti učenca opazovati površine v naravi) (prav tam). Splošne cilje učitelj velikokrat opredeljuje z naslednjimi besedami: prepoznavanje različnosti površin, razumevanje pomena linij pri izražanju, vrednotenje lastnega dela in dela sošolcev po kriterijih, razumevanje pomena izpopolnjevanja površin, upoštevanje likovnih pravil, prepoznavanje raznolikosti izpopolnjenih površin, razlaganje narisane motiva. Učitelj mora paziti, da z besedama »usvojiti, razviti« ne bo preveč težil k opisu učnega procesa: meriti mora proti načrtovanemu rezultatu (prav tam).

2.10.2 Globalni

Učitelj za daljše obdobje, od šestih do dvanajstih mesecev (letni cilji), načrtuje globalne cilje. Pravimo, da so globalni cilji neke vrste projekcija likovnega razvoja učencev, kajti z njimi učitelj pri posameznem učencu določa napredek in uspeh v nekem obdobju. Globalni cilji kažejo na morebiten uspeh ali pa neuspeh posameznega učenca, hkrati pa se rabijo tudi za načrtovanje uspeha v razredu nasploh in odpravljanje neuspešnosti pri usvajanju likovnih pojmov, pri realizaciji slednjih skozi likovno izražanje in pri odzivanju učencev na afektivnem področju (prav tam).

2.10.3 Operativni

Operativni učni cilji dosegajo najvišjo stopnjo konkretnosti in so cilji, ki »v prehajanju od splošnega preko podrobnega do posebnega in posamičnega, od abstraktnega do konkretnega, izražajo in usmerjajo »zadnje« pedagoške odločitve in ravnanja učitelja, za cilje, ki prihajajo v neposredni učni kontakt z učenci in v njihove konkretne dejavnosti in realizacijo« (Strmčnik, 2001, str. 217).

Če želi učitelj učno uro likovne vzgoje zasnovati tako, da bo cilj pouka dosledno jasen, mora splošne cilje graditi v operativne cilje. Pri načrtovanju teh mora učitelj razmišljati o tem, kaj bodo učenci počeli, da se bo rezultat njihovega dela kazal v znanju, pomnjenju, ustvarjalnosti, reproduciranju doživljanj in znanja v likovnem izražanju (reševanju likovnega problema). Pri tem je zelo pomembno, da učitelj ve, kaj morajo učenci narediti, da bodo dokazali, da poznajo likovne in druge pojme in njihovo pomembnost, obvladajo neko likovno tehniko, se izvirno izražajo (Tacol, 1999). Za načrtovanje operativnih ciljev je pomembno učiteljevo razmišljanje o neposredni dejavnosti učencev v razredu, o njihovem ravnanju v situaciji, ki je posledica doživljanja. Učitelj opredeli storilnost, ki jo bodo učenci pokazali, ko bodo usvojili te in te likovne pojme in jih s pomočjo učnih pripomočkov tudi doživeli ter spoznali likovno tehniko. Rezultate poučevanja/učenja učitelj ne dosega samo z delom učencev, temveč jih dosega s celotno njihovo dejavnostjo. Konkretna dejavnost (doživljanje in ravnanje) je tista dejavnost, ki jo učitelj načrtuje kot cilj. Te cilje zato imenujemo operativni (specifični) cilji.

Po Strmčniku (2001, str. 218) je za operativne cilje značilno predvsem, da

- »sta ciljna vsebina in ravnanje opisana v precizni konkretni, enopomenski in časovno določeni obliki (pojasniti, pokazati, povedati, rešiti...), čemur pa ne ustrezajo take splošne formulacije: učenci morajo znati, razumeti, usvojiti...
- so rezultati pouka predvideni in preverljivi s pričakovanim konkretnim ravnanjem in vedenjem,
- so cilji pregledno, konsistentno in hierarhično razporejeni v učno-ciljnem katalogu, običajnem po kriteriju pomembnosti in obveznosti,

- so iz formulacije ciljev razvidni potrebni pogoji za njihovo realizacijo in pomoč, ki jo bo učenec potreboval in
- so iz formulacije razvidna merila za minimalne učne rezultate.«

V opisu operativnih ciljev je pomemben glagolnik akcije, učencem pa sporočajo, kaj učitelj od njih pričakuje. Glagolnik akcije je le del cilja, ki pa mora biti obvezno dopolnjen z dejavnostjo učencev in likovnimi pojmi, izhajajoč iz teoretičnega in praktičnega ustvarjalnega dela (snovi). Pri akcijskem glagolniku gre tudi za to, da jasno določa učiteljevo namero in natančno kaže učenčevo ustrezno ali neustrezno delo, njegovo vedenje, storilnost, ki postane vidna ali celo opazna (Tacol, 1999). Vsak operativni cilj mora biti oblikovan enopomensko in konkretno in sicer zato, da opravi svojo usmerjevalno vlogo. Pri tem mora nakazati, kaj naj učenci delajo z usvojenimi likovnimi pojmi, z usvojenimi postopki likovne tehnike, da bi razvijali intelektualne sposobnosti in zmožnosti ustvarjalnega mišljenja. Enopomenskost pomeni, da se z dejavnostjo učencev razjasni, kako bodo učenci med poukom spremenili mišljenje, ravnanje, vrednotenje (prav tam). V vsakem operativnem cilju mora biti kriterij, ki omogoča ugotoviti, ali je učenec opravil likovno nalogo oziroma s kakšno prizadevnostjo/naporom jo je opravil in kakšno afektivno ravnanje je spremljalo delo. To učitelj ugotavlja z neposrednim spremljanjem učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu in v pogovoru z njimi v času vrednotenja izdelkov. Dosežke učencev kažejo njihovi besedni odgovori in likovno izražanje (ustvarjanje). Operativni cilji tako omogočajo kontinuirano vrednotenje specifičnih ročnih spretnosti, znanj, estetskega izražanja, stališč in vrednot doživljanja in vedenja učencev pri izvajanju likovnih nalog. S tako zastavljenimi cilji lahko učitelj razne postopke in ravnanja primerja in izboljšuje ter dokaže, s kakšno dejavnostjo in ravnanjem so učenci dosegli cilj (prav tam).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 NAMEN IN CILJ EMPIRIČNE RAZISKAVE

Namen raziskave je ugotoviti, kakšna je priljubljenost likovne vzgoje učencev 5. razreda osnovnih šol v severovzhodnem delu Slovenije. Zanimalo nas je, ali obstajajo med anketiranimi učenci razlike v priljubljenosti predmeta likovna vzgoja glede na spol, stratum in zaključene ocene v 4. razredu. Na podlagi zaključenih oceni v 4. razredu smo s pomočjo učiteljic oblikovali podatek o splošnem učnem uspehu.

Cilj raziskave je na podlagi dobljenih rezultatov izboljšati in aktualizirati pouk likovne vzgoje tam, kjer sta zanimanje in priljubljenost manjša.

3.2 RAZČLENITEV IN PODROBNA OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

3.2.1 Raziskovalna vprašanja

1. *Kakšna je priljubljenost likovne vzgoje pri učencih petih razredov glede na ostale učne predmete?*
 - 1.1. Ali obstajajo razlike glede priljubljenosti likovne vzgoje pri učencih petih razredov glede na spol?
 - 1.2. Ali obstajajo razlike glede priljubljenosti likovne vzgoje pri učencih petih razredov glede na uspeh?
 - 1.3. Ali obstajajo razlike glede priljubljenosti likovne vzgoje pri učencih petih razredov glede na stratum?

2. *Ali se zdi učencem petih razredov osnovne šole predmet likovna vzgoja zanimiv?*
 - 2.1 Ali obstajajo razlike glede zanimivosti likovne vzgoje glede na spol?
 - 2.2 Ali obstajajo razlike glede zanimivosti likovne vzgoje glede na uspeh?
 - 2.3 Ali obstajajo razlike glede zanimivosti likovne vzgoje glede na stratum?

3. *Ali si učenci želijo več ur likovne vzgoje?*

- 3.1. Ali obstajajo razlike glede želje po večjem številu ur likovne vzgoje glede na spol?
- 3.2. Ali obstajajo razlike glede želje po večjem številu ur likovne vzgoje glede na uspeh?
- 3.3. Ali obstajajo razlike glede želje po večjem številu ur likovne vzgoje glede na stratum?

4. *Ali učenci radi ustvarjajo, ker jih učiteljica vedno pohvali?*

- 4.1. Ali obstajajo razlike v ustvarjalnosti glede na spol, v kolikor jih učiteljica pohvali?
- 4.2. Ali obstajajo razlike v ustvarjalnosti glede na uspeh, v kolikor jih učiteljica pohvali?
- 4.3. Ali obstajajo razlike v ustvarjalnosti glede na stratum, v kolikor jih učiteljica pohvali?

5. *Ali se učencem zdi, da pri likovni vzgoji počno vedno podobne naloge?*

- 5.1. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na spol, da pri likovni vzgoji vedno počnejo podobne naloge?
- 5.2. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na uspeh, da pri likovni vzgoji vedno počnejo podobne naloge?
- 5.3. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na stratum, da pri likovni vzgoji vedno počnejo podobne naloge?

6. *Ali si učenci material za ustvarjanje priskrbijo sami?*

- 6.1. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na spol, da si material za ustvarjanje priskrbijo sami?
- 6.2. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na uspeh, da si material za ustvarjanje priskrbijo sami?

6.3. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na stratum, da si material za ustvarjanje priskrbijo sami?

7. *Ali učenci vedno uporabljajo liste iz risalnega bloka, kadar rišejo ali slikajo?*

7.1. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na spol, da vedno uporabljajo liste iz risalnega bloka, kadar rišejo ali slikajo?

7.2. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na uspeh, da vedno uporabljajo liste iz risalnega bloka, kadar rišejo ali slikajo?

7.3. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na stratum, da vedno uporabljajo liste iz risalnega bloka, kadar rišejo ali slikajo?

8. *Kako so učenci razvrstili likovna področja glede na priljubljenost?*

8.1. Ali obstajajo razlike v razvrstitvi likovnih področij glede na spol?

8.2. Ali obstajajo razlike v razvrstitvi likovnih področij glede na uspeh?

8.3. Ali obstajajo razlike v razvrstitvi likovnih področij glede na stratum?

9. *Katero likovno področje je po mnenju učencev največkrat prakticirano pri urah likovne vzgoje?*

9.1. Ali obstajajo glede na spol razlike med mnenji učencev, katero likovno področje največkrat prakticirajo pri urah likovne vzgoje?

9.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike med mnenji učencev, katero likovno področje največkrat prakticirajo pri urah likovne vzgoje?

9.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike med mnenji učencev, katero likovno področje največkrat prakticirajo pri urah likovne vzgoje?

10. *Ali imajo učenci radi likovno vzgojo?*

10.1. Ali obstajajo razlike med učenci o priljubljenosti likovne vzgoje glede na spol?

10.2. Ali obstajajo razlike med učenci o priljubljenosti likovne vzgoje glede na uspeh?

10.3. Ali obstajajo razlike med učenci o priljubljenosti likovne vzgoje glede na stratum?

11. Ali je učencem všeč, kadar se z učiteljem/-ico pogovarjajo o znanih umetnikih in si ogledajo njihove umetnine?

11.1. Ali glede na spol obstajajo razlike med mnenji učencev, če jim je všeč, kadar se z učiteljem/-ico pogovarjajo o znanih umetnikih in njihovih umetninah?

11.2. Ali glede na uspeh obstajajo razlike med mnenji učencev, če jim je všeč, kadar se z učiteljem/-ico pogovarjajo o znanih umetnikih in njihovih umetninah?

11.3. Ali glede na stratum obstajajo razlike med mnenji učencev, če jim je všeč, kadar se z učiteljem/-ico pogovarjajo o znanih umetnikih in njihovih umetninah?

12. Ali je učencem všeč, kadar jim učitelj/-ica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material?

12.1. Ali glede na spol obstajajo razlike med mnenji učencev, ali jim je všeč, kadar jim učitelj/ica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material?

12.2. Ali glede na uspeh obstajajo razlike med mnenji učencev, ali jim je všeč, kadar jim učitelj/ica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material?

12.3. Ali glede na stratum obstajajo razlike med mnenji učencev, ali jim je všeč, kadar jim učitelj/ica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material?

13. Ali se učenci pred ustvarjanjem radi pogovarjajo o tem, kaj bodo pri pouku likovne vzgoje ustvarjali?

13.1. Ali obstajajo glede na spol razlike med mnenji učencev o pogovoru pred ustvarjanjem?

13.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike med mnenji učencev o pogovoru pred ustvarjanjem?

13.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike med mnenji učencev o pogovoru pred ustvarjanjem?

14. Ali učenci zelo radi ustvarjajo po domišljiji?

14.1. Ali glede na spol obstajajo razlike v mnenju učencev o ustvarjanju po domišljiji?

14.2. Ali glede na uspeh obstajajo razlike v mnenju učencev o ustvarjanju po domišljiji?

14.3. Ali glede na stratum obstajajo razlike v mnenju učencev o ustvarjanju po domišljiji?

15. Ali se učenci vedno poskušajo spomniti, kaj jim je učitelj/-ica predlagala za izboljšanje likovne naloge, preden začnejo likovno ustvarjati?

15.1. Ali obstajajo razlike glede na spol med mnenji učencev glede prejšnjih učiteljevih/-ičinih predlogov za izboljšanje likovne naloge?

15.2. Ali obstajajo razlike glede na uspeh med mnenji učencev glede prejšnjih učiteljevih/-ičinih predlogov za izboljšanje likovne naloge?

15.3. Ali obstajajo razlike glede na stratum med mnenji učencev glede prejšnjih učiteljevih/-ičinih predlogov za izboljšanje likovne naloge?

16. Ali učenci pri likovni vzgoji zelo radi ustvarjajo po neposrednem opazovanju?

16.1. Ali obstajajo glede na spol razlike med mnenji učencev o tem, da zelo radi ustvarjajo po neposrednem opazovanju?

16.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike med mnenji učencev o tem, da zelo radi ustvarjajo po neposrednem opazovanju?

16.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike med mnenji učencev o tem, da zelo radi ustvarjajo po neposrednem opazovanju?

17. Ali so učenci zelo nesrečni, kadar so pri likovnem ustvarjanju neuspešni?

17.1. Ali obstajajo glede na spol razlike med učenci glede nesrečnosti pri neuspešnem likovnem ustvarjanju?

17.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike med učenci glede nesrečnosti pri neuspešnem likovnem ustvarjanju?

17.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike med učenci glede nesrečnosti pri neuspešnem likovnem ustvarjanju?

18. Ali učitelj/-ica učence vedno pohvali, kadar ustvarjajo lepe izdelke?

18.1. Ali obstajajo glede na spol razlike v učiteljevi/-ičini pohvali, kadar ustvarjajo lepe izdelke?

18.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike v učiteljevi/-ičini pohvali, kadar ustvarjajo lepe izdelke?

18.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike v učiteljevi/-ičini pohvali, kadar ustvarjajo lepe izdelke?

19. Kateri likovni material so učenci označili kot največkrat uporabljen pri posamezni likovni tehniki?

19.1. Ali obstajajo glede na spol razlike med mnenji učencev o največkrat uporabljenem likovnem materialu pri posamezni likovni tehniki?

19.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike med mnenji učencev o največkrat uporabljenem likovnem materialu pri posamezni likovni tehniki?

19.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike med mnenji učencev o največkrat uporabljenem likovnem materialu pri posamezni likovni tehniki?

20. Kako pogosto se učenci pred pričetkom ustvarjanja z učiteljem/-ico pogovarjajo o znanih umetnikih in pogledajo njihova umetniška dela?

20.1. Ali obstajajo razlike glede na spol med mnenji učencev glede pogostosti pogovora o znanih umetnikih in njihovih delih?

20.2. Ali obstajajo razlike glede na uspeh med mnenji učencev glede pogostosti pogovora o znanih umetnikih in njihovih delih?

20.3. Ali obstajajo razlike glede na stratum med mnenji učencev glede pogostosti pogovora o znanih umetnikih in njihovih delih?

21. Kako pogosto učitelj/-ica učencem pove, kaj morajo med ustvarjanjem upoštevati?

21.1. Ali obstajajo razlike glede na spol med mnenji učencev o pogostosti učiteljevih/-ičinih napovedi meril, ki jih morajo upoštevati?

21.2. Ali obstajajo razlike glede na uspeh med mnenji učencev o pogostosti učiteljevih/-ičinih napovedi meril, ki jih morajo upoštevati?

21.3. Ali obstajajo razlike glede na stratum med mnenji učencev o pogostosti učiteljevih/-ičinih napovedi meril, ki jih morajo upoštevati?

22. Ali učenci zelo težko najdejo idejo, kaj bi ustvarjali in raje počakajo na svoje sošolce ter se zgledujejo po njih?

22.1. Ali obstajajo razlike v iskanju idej glede na spol?

22.2. Ali obstajajo razlike v iskanju idej glede na uspeh?

22.3. Ali obstajajo razlike v iskanju idej glede na stratum?

23. Ali učenci pred izdelavo premišlujejo, kako sploh pričeti z delom?

23.1. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev o predhodnem premisleku s pričetkom dela glede na spol?

23.2. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev o predhodnem premisleku s pričetkom dela glede na uspeh?

23.3. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev o predhodnem premisleku s pričetkom dela glede na stratum?

24. Ali učitelj/-ica učencem pomaga pri izdelavi likovnih izdelkov, kadar potrebujejo pomoč ali nimajo idej?

24.1. Ali obstajajo razlike glede na spol med mnenji učencev o pomoči učitelja/-ice pri izdelavi likovnih izdelkov?

24.2. Ali obstajajo razlike glede na uspeh med mnenji učencev o pomoči učitelja/-ice pri izdelavi likovnih izdelkov?

24.3. Ali obstajajo razlike glede na stratum med mnenji učencev o pomoči učitelja/-ice pri izdelavi likovnih izdelkov?

25. Kako pogosto učitelj/-ica učencem pove, na kaj bodo morali biti pozorni, ko bodo naslednjič delali podobno likovno nalogo?

25.1. Ali glede na spol obstajajo razlike med mnenji učencev o pogostosti učiteljevega/-ičinega predloga o izboljšavi naslednje učenčeve naloge?

25.2. Ali glede na uspeh obstajajo razlike med mnenji učencev o pogostosti učiteljevega/-ičinega predloga o izboljšavi naslednje učenčeve naloge?

25.3. Ali glede na stratum obstajajo razlike med mnenji učencev o pogostosti učiteljevega/-ičinega predloga o izboljšavi naslednje učenčeve naloge?

26. Kako pogosto učitelj/-ica pripravi razstavo likovnih izdelkov učencev?

26.1. Ali obstajajo razlike glede na spol med mnenji učencev o pogostosti učiteljeve/-ičine priprave razstave likovnih izdelkov učencev?

26.2. Ali obstajajo razlike glede na uspeh med mnenji učencev o pogostosti učiteljeve/-ičine priprave razstave likovnih izdelkov učencev?

26.3. Ali obstajajo razlike glede na stratum med mnenji učencev o pogostosti učiteljeve/-ičine priprave razstave likovnih izdelkov učencev?

27. Kako pogosto učitelj/-ica učence pohvali tudi takrat, kadar niso bili najbolj uspešni?

27.1. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na spol o pohvali učitelja/-ice tudi ob ne najbolj uspešnih izdelkih?

27.2. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na uspeh o pohvali učitelja/-ice tudi ob ne najbolj uspešnih izdelkih?

27.3. Ali obstajajo razlike med mnenji učencev glede na stratum o pohvali učitelja/-ice tudi ob ne najbolj uspešnih izdelkih?

28. Kako pogosto si učenci z učiteljem/-ico ogledajo tudi kakšno likovno razstavo v galeriji?

28.1. Ali glede na spol obstajajo razlike med mnenji učencev o pogostosti ogleda likovne razstave v galeriji?

28.2. Ali glede na uspeh obstajajo razlike med mnenji učencev o pogostosti ogleda likovne razstave v galeriji?

28.3. Ali glede na stratum obstajajo razlike med mnenji učencev o pogostosti ogleda likovne razstave v galeriji?

29. Kako pogosto je na šoli organizirana likovna delavnica za starše in otroke?

29.1. Ali obstajajo glede na spol razlike med mnenji učencev o pogostosti organizirane likovne delavnice za starše in otroke?

29.2. Ali obstajajo glede na uspeh razlike med mnenji učencev o pogostosti organizirane likovne delavnice za starše in otroke?

29.3. Ali obstajajo glede na stratum razlike med mnenji učencev o pogostosti organizirane likovne delavnice za starše in otroke?

30. Kako pogosto učenci z učiteljem/-ico pripravijo razstavo likovnih del tudi v avli ali skupnih hodnikih šole?

30.1. Ali obstajajo razlike glede na spol med mnenji učencev o pogostosti priprave razstave likovnih del učencev v avli ali skupnih hodnikih šole?

30.2. Ali obstajajo razlike glede na uspeh med mnenji učencev o pogostosti priprave razstave likovnih del učencev v avli ali skupnih hodnikih šole?

30.3. Ali obstajajo razlike glede na stratum med mnenji učencev o pogostosti priprave razstave likovnih del učencev v avli ali skupnih hodnikih šole?

3.2.2 Raziskovalne hipoteze

Hipoteze smo implicitno izrazili v obliki raziskovalnih vprašanj o odvisnih zvezah oziroma razlikah.

3.2.3 Spremenljivke

Seznam neodvisnih spremenljivk:

1. Spol.
2. Uspeh.
3. Stratum.

Seznam odvisnih spremenljivk:

4. Priljubljenost likovne vzgoje glede na ostale učne predmete.
5. Zanimivost likovne vzgoje.
6. Število ur likovne vzgoje.
7. Ustvarjanje zaradi učiteljeve/-ičine pohvale.
8. Podobnost likovnih nalog.
9. Priskrba materiala za ustvarjanje.
10. Uporaba listov iz risalnega bloka.
11. Razvrstitev likovnih področij.
12. Največkrat prakticirano likovno področje.
13. Priljubljenost likovne vzgoje.
14. Pogovor o znanih umetnikih in njihovih delih.
15. Predstavitev nove likovne tehnike ali materiala.
16. Predhoden pogovor o ustvarjanju.
17. Ustvarjanje po domišljiji.
18. Učiteljevi/-ičini predlogi za izboljšanje likovne naloge.

19. Ustvarjanje po neposrednem opazovanju.
20. Nesrečnost pri neuspešnem likovnem ustvarjanju.
21. Pohvala učitelja/-ice ob lepih izdelkih.
22. Največkrat uporabljen likovni material.
23. Pogostost pogovora o znanih umetnikih in njihovih delih.
24. Pogostost predloga učitelja/-ice pred ustvarjanjem.
25. Iskanje ideje za ustvarjanje pri sošolcih.
26. Premislek za ustvarjanje pred delom.
27. Pomoč učitelja/-ice pri izdelavi likovnih izdelkov.
28. Učiteljev/-ičin predlog za izboljšanje likovne naloge v prihodnje.
29. Pogostost priprave razstave likovnih izdelkov.
30. Pohvala učitelja/-ice tudi ob ne najbolj uspešnih izdelkih.
31. Ogled likovne razstave v galeriji.
32. Organizacija likovne delavnice za starše in otroke.
33. Razstava likovnih del v avli ali skupnih hodnikih šole.

3.2.3.1 Izvor podatkov za spremenljivke

Podatke za vse spremenljivke smo dobili z anketnim vprašalnikom.

3.2.3.2 Preizkušanje odvisnih zvez med spremenljivkami

Tabela 4: Pregled zvez med spremenljivkami po raziskovalnih vprašanjih

Zap. št. raziskovalnega vprašanja	Odvisne spremenljivke	Neodvisne spremenljivke
1.1	4	1
1.2	4	2
1.3	4	3
2.1	5	1
2.2	5	2
2.3	5	3
3.1	6	1
3.2	6	2
3.3	6	3
4.1	7	1
4.2	7	2
4.3	7	3
5.1	8	1
5.2	8	2
5.3	8	3
6.1	9	1
6.2	9	2
6.3	9	3
7.1	10	1
7.2	10	2
7.3	10	3
8.1	11	1
8.2	11	2
8.3	11	3
9.1	12	1
9.2	12	2
9.3	12	3
10.1	13	1
10.2.	13	2
10.3	13	3
11.1	14	1
11.2	14	2
11.3	14	3
12.1.	15	1
12.2.	15	2
12.3	15	3
13.1	16	1
13.2	16	2
13.3	16	3
14.1	17	1
14.2	17	2
14.3	17	3
15.1	18	1
15.2	18	2
15.3	18	3
16.1	19	1
16.2	19	2

16.3	19	3
17.1	20	1
17.2	20	2
17.3	20	3
18.1	21	1
18.2	21	2
18.3	21	3
19.1	22	1
19.2	22	2
19.3	22	3
20.1	23	1
20.2	23	2
20.3	23	3
21.1	24	1
21.2.	24	2
21.3	24	3
22.1.	25	1
22.2	25	2
22.3	25	3
23.1	26	1
23.2	26	2
23.3	26	3
24.1	27	1
24.2	27	2
24.3	27	3
25.1.	28	1
25.2	28	2
25.3	28	3
26.1	29	1
26.2.	29	2
26.3	29	3
27.1	30	1
27.2	30	2
27.3	30	3
28.1	31	1
28.2	31	2
28.3.	31	3
29.1.	32	1
29.2	32	2
29.3	32	3
30.1	33	1
30.2	33	2
30.3	33	3

3.3 METODOLOGIJA

3.3.1 Raziskovalna metoda

Uporabili smo deskriptivno in kavzalno – neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja.

3.3.2 Raziskovalni vzorec

Raziskava temelji na neslučajnostnem priložnostnem vzorcu učenk in učencev petih razredov osnovnih šol severovzhodne Slovenije v šolskem letu 2012/2013. Zajeti vzorec predstavlja na nivoju rabe inferenčne statistike (rabe statističnih podatkov) enostavni slučajnostni vzorec iz hipotetične populacije.

Tabela 5: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) učencev glede na spol

SPOL	f	f (%)
Dekleta	688	51,3
Fantje	654	48,7
Skupaj	1342	100

V anketi je sodelovalo 51,3% učenk in 48,7% učencev. Iz tega sledi, da gre za dokaj uravnotežen vzorec z vidika spola.

Zanimalo nas je tudi, kako je priljubljenost likovne vzgoje odvisna od splošnega učnega uspeha učencev. Ker se v skladu s 24. členom Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200873&stevilka=3215>, povzeto 18. 6. 2013) splošni učni uspeh ne določa, ampak se oblikujejo zaključene ocene pri posameznih predmetih, smo s pomočjo učiteljic glede na zaključene ocene učencev v 4. razredu oblikovali podatke o splošnem učnem uspehu.

Tabela 6: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) učencev glede na uspeh

USPEH	f	f (%)
odličen	675	50,3
prav dober	470	35,0
dober	159	11,8
zadosten	38	2,8
Skupaj	1342	100

V anketnem vprašalniku je sodelovalo največ takšnih učencev, ki bi na podlagi zaključenih ocen v 4. razredu imeli odličen uspeh (50,3%), nekoliko manj učencev prav dober uspeh (35,0%), le 11,8 % dobrega in 2,8% zadosten učni uspeh.

Tabela 7: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) učencev glede na stratum

STRATUM	f	f (%)
mesto	782	58,3
primestje	560	41,7
Skupaj	1342	100

V anketi je sodelovalo 58,3% učenk in učencev mestnih ter 41,7% učenk in učencev primestnih osnovnih šol. Številčno so dokaj enakomerno razporejeni.

3.3.3 Postopki zbiranja podatkov

3.3.3.1 Organizacija zbiranja podatkov

Najprej smo s pomočjo literature sestavili poskusni anketni vprašalnik. Po pregledu tega vprašalnika pri mentorju in somentorici smo v vprašalniku odpravili pomanjkljivosti in napake.

Končno anketiranje je potekalo na osnovnih šolah v severovzhodnem delu Slovenije v mesecu decembru in januarju. Ravnatelj in ravnateljice smo zaprosili za sodelovanje učiteljev petih razredov. Predstavili smo jim anketne vprašalnike in jim podali navodila za izpolnjevanje. Anketiranje je bilo anonimno in je potekalo skupinsko vodeno.

3.3.3.2 Vsebinsko-metodološke značilnosti anketnega vprašalnika

a) Vsebinsko-formalne strani vprašalnika

V prvem delu so vprašanja objektivnih dejstev (spol, uspeh, stratum), nato pa sledijo vprašanja o priljubljenosti likovne vzgoje. Vsa vprašanja so zaprtega tipa, in sicer z verbalnimi in stopnjevalnimi odgovori.

b) Merske karakteristike

- **Veljavnost** anketnega vprašalnika smo zagotovili s pregledom mentorja in somentorice.
- **Zanesljivost** smo zagotovili z natančnimi navodili in enopomenskimi, specifičnimi vprašanji. Prav tako pa smo zanesljivost kontrolirali v fazi obdelave, in sicer tako, da smo primerjali odgovore z vsebinsko sorodnimi vprašanji.
- **Objektivnost** smo zagotovili z zaprtimi tipi vprašanj, pri katerih ni mogoče s subjektivnim presojanjem spreminjati informacij. V fazi anketiranja pa smo pazili, da nismo vplivali na odgovarjanje anketirancev.

3.3.4 Postopki obdelave podatkov

Podatki so prikazani tabelarično. Izračunane so absolutne (f) in odstotne (f%) frekvence. Za preizkušanje odvisnih zvez med spremenljivkami smo uporabili χ^2 -preizkus.

3.4 REZULTATI OBDELAVE PODATKOV IN NJIHOVA INTERPRETACIJA

Rezultate obdelave podatkov bomo predstavili v treh sklopih, pri čemer bomo v prvem sklopu predstavili analizo rezultatov, vezanih na spol učencev, zajetih v raziskavo glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu. V drugem sklopu bomo predstavili rezultate analize, vezane na stratum učencev, zajetih v raziskavo glede na priljubljenost likovne vzgoje v petem razredu. V tretjem sklopu bomo predstavili rezultate analize, vezane na zaključene ocene v prvem polletju, glede na priljubljenost likovne vzgoje v petem razredu.

Analiza rezultatov bo zajemala frekvenčno distribucijo odgovorov in rezultate χ^2 -preizkusa glede na posamezno spremenljivko. Vse rezultate bomo predstavili tabelarično.

3.4.1 Analiza rezultatov vezanih na spol

V nadaljevanju prikazujemo analizo rezultatov, vezanih na spol učencev, glede na priljubljenost likovne vzgoje.

Tabela 8: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu

PRILJUBLJENOST LIKOVNE VZGOJE (OCENE 1 – 10)	OCENA	SPOL	f	f %	χ^2 -preizkus
	1	M	66	10,1	
		Ž	26	3,8	
2	M	53	8,1		
		Ž	25	3,6	
3	M	55	8,4		
		Ž	28	4,1	
4	M	46	7,0		
		Ž	40	5,8	
5	M	64	9,8		$\chi^2 = 81,616$
		Ž	57	8,3	
6	M	62	9,5		P = 0,000
		Ž	56	8,1	
7	M	82	12,5		
		Ž	85	12,4	
8	M	117	17,9		
		Ž	142	20,6	
9	M	109	16,7		
		Ž	229	33,3	
	SKUPAJ		1342	200	

Iz tabele (Tabela 8) je razvidno, da je predmet likovna vzgoja med petošolci zelo priljubljen. Večina učencev je priljubljenost likovne vzgoje ocenila z ocenami nad 7. Če pa primerjamo priljubljenost likovne vzgoje med dečki in deklicami, pa vidimo, da se v prid deklicam kaže statistično značilna razlika (P = 0,000). Enkrat več deklic kot dečkov je dodelilo predmetu likovna vzgoja najvišjo oceno (9). Deklice imajo torej likovno vzgoje raje kot dečki.

Tabela 9: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezne trditve

TRDITVE	STALIŠČE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
Predmet LVZ mi je zanimiv.	Se strinjam	M	525	80,3	$\chi^2 = 45,119$ P= 0,000
		Ž	639	92,9	
	Se ne strinjam	M	129	19,7	
		Ž	49	7,1	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
Želel/a bi si več ur likovne vzgoje.	Se strinjam	M	321	49,1	$\chi^2 = 57,044$ P= 0,000
		Ž	478	69,5	
	Se ne strinjam	M	333	50,9	
		Ž	210	30,5	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
Rad/a ustvarjam, ker me učiteljica vedno pohvali.	Se strinjam	M	310	47,4	$\chi^2 = 0,904$ P= 0,342
		Ž	345	50,1	
	Se ne strinjam	M	344	52,6	
		Ž	343	49,9	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
Zdi se mi, da pri likovni vzgoji počnemo vedno podobne naloge.	Se strinjam	M	160	24,5	$\chi^2 = 46,089$ P= 0,000
		Ž	71	10,3	
	Se ne strinjam	M	494	75,5	
		Ž	617	89,7	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
Material za ustvarjanje si priskrbimo sami.	Se strinjam	M	391	59,8	$\chi^2 = 1,578$ P= 0,209
		Ž	387	56,3	
	Se ne strinjam	M	263	40,2	
		Ž	301	43,8	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
Kadar rišemo ali slikamo, vedno uporabljamo liste iz risalnega bloka.	Se strinjam	M	445	68,0	$\chi^2 = 0,267$ P= 0,605
		Ž	458	66,6	
	Se ne strinjam	M	209	32,0	
		Ž	230	33,4	
	Skupaj			1342	200

Učenci so se v veliki meri strinjali s trditvijo, da jim je predmet likovna vzgoja zanimiv, tako dekleta (92,9%) kot fantje (80,3%). Kaže se statistično značilna razlika med spoloma, ($P=0,000$), kajti več deklet (69,5%) kot fantov (49,1%) bi si želelo več ur likovne vzgoje. To lahko povežemo s tem, da imajo dekleta v povprečju raje likovno vzgojo kot fantje.

Razlika med dekleti in fanti v tem, ali radi ustvarjajo, ker jih učiteljica pohvali, ni statistično značilna ($P=0,342$), vendar pa nam podrobnejša analiza frekvenc kaže, da je odstotek deklet, ki to potrjuje, višji (50,1%).

Podatki kažejo, da se učenci, tako dekleta (89,7%) kot fantje (75,5%) ne strinjajo s tem, da pri likovni vzgoji vedno počnejo podobne naloge. Kaže se tudi statistično značilna razlika med spoloma ($P=0,000$), kajti več deklet kot fantov meni, da pri likovni vzgoji počnejo podobne naloge. Po rezultatih sodeč lahko opazimo, da učitelji učencem pripravijo različni spekter likovnih nalog.

Tako dekleta (59,8%) kot fantje (56,3%) v večji meri menijo, da si material za ustvarjanje priskrbijo sami. Med spoloma se ne kaže statistično značilna razlika ($P=0,209$). Rezultati nam prikazujejo, da si učenci material za ustvarjanje priskrbijo sami, s tem pa se nekako navajajo na odgovornost.

Podobno se kažejo rezultati pri naslednji trditvi. Zanimalo nas je, ali učenci pri likovni vzgoji običajno ustvarjajo na enakem temeljniku (risalni list). Pričakovano so tako dekleta (66,6%) kot fantje (68%) odgovorili pritrdilno. Takšen izid smo pričakovali, saj smo že ob obiskih šol opazili, da učitelji v redkih primerih učencem ponudijo različne formate listov.

V razlikah med spoloma pa nismo zaznali statistično značilnih razlik.

Tabela 10: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na ocene priljubljenosti posameznega likovnega področja

OCENA	SPOL	LIKOVNO PODROČJE									
		RISANJE		SLIKANJE		KIPARSTVO		GRAFIKA		PROSTORSKO OBLIKOVANJE	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	M	39	6,0	77	11,8	130	19,9	145	22,2	177	27,1
	Ž	28	4,1	27	3,9	159	23,1	183	26,6	194	28,2
2	M	44	6,7	85	13,0	131	20,0	194	29,7	130	19,9
	Ž	43	6,3	65	9,4	131	19,0	197	28,6	155	22,5
3	M	98	15,0	143	21,9	142	21,7	140	21,4	109	16,7
	Ž	86	12,5	123	17,9	187	27,2	130	18,9	118	17,2
4	M	147	22,5	243	37,2	119	18,2	99	15,1	93	14,2
	Ž	183	26,6	272	39,5	94	13,7	104	15,1	87	12,6
5	M	326	49,8	106	16,2	132	20,2	76	11,6	145	22,2
	Ž	348	50,6	201	29,2	117	17,0	74	10,8	134	19,5
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 6,388$ P = 0,172		$\chi^2 = 58,415$ P = 0,000		$\chi^2 = 12,049$ P = 0,017		$\chi^2 = 4,087$ P = 0,394		$\chi^2 = 3,103$ P = 0,541	

Iz podatkov (tabela 7) je razvidno, da je večina učencev, tako deklet (50,6%) kot fantov (49,8%), risanju dodelila največ točk (5 točk). Opazimo lahko, da je risanje tako pri dekletih kot pri fantih zelo priljubljeno. V ugotavljanju razlik med spoloma nismo zaznali statistično značilnih razlik.

Priljubljenost slikanja je pri učencih kar velika, saj je največ učencev (39,5% deklet in 37,2% fantov) slikanju dodelilo 4 točke. Statistično značilna razlika med spoloma se kaže pri ostalih ocenah (P=0,000). Ocene 1, 2 in 3 so v večji meri dodeljevali fantje, oceno 5 pa v večji meri dekleta.

Kiparstvo je srednje priljubljeno pri obeh spolih, kajti večina učencev je omenjenemu likovnemu področju dodelila 3 točke (dekleta 27,2%, fantje 21,7%). Statistično značilna razlika med spoloma se kaže pri ostalih ocenah (P=0,017). Ocene 2, 4 in 5 so v večji meri dodeljevali fantje, oceno 1 pa v večji meri dekleta. Iz tega lahko sklepamo, da imajo fantje kiparstvo raje kot dekleta.

Podatki kažejo, da grafika pri obeh spolih ni najbolj priljubljena, kajti tako dekleta kot fantje so ji v največji meri dodelili 2 točki (fantje 29,7%, dekleta 28,6%). Tudi pri ostalih dodeljenih ocenah ni zaznati statistično značilne razlike med spoloma (P=0,394).

Podatki kažejo, da prostorsko oblikovanje pri obeh spolih ni najbolj priljubljeno, kajti tako dekleta kot fantje so mu v največji meri dodelili 1 točko (fantje 27,1%, dekleta 28,2%). Tudi pri ostalih dodeljenih ocenah ni zaznati statistično značilne razlike med spoloma ($P=0,541$).

Po rezultatih sodeč sta se tehniki risanja in slikanja uvrstili med najbolj priljubljeni, medtem ko so učenci kiparstvo, prostorsko oblikovanje in grafiko uvrstili med manj priljubljene tehnike. Sklepamo lahko, da je priljubljenost posameznih tehnik v osnovi šoli pogojena s tem, kaj učenci pri urah likovne vzgoje največkrat počno. Rezultat si lahko razlagamo tudi tako, da se učitelji s preveč pogosto zastopanostjo risanja in slikanja posvečajo premalo ostalim likovnim področjem in jih učenci ne poznajo dovolj dobro. »Pri likovni vzgoji moramo otrokom omogočiti, da spoznajo različne likovne tehnike in materiale, ki jim omogočajo, da se likovno izražajo in sproščajo svojo domišljijo, obenem pa si pridobivajo najrazličnejše oblikovne izkušnje. Z različno uporabo likovnih tehnik si skušajo izoblikovati svoj individualni likovni izraz« (Duh, Herzog, Gosak, 2011, str. 62-63).

Tabela 11: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na največkrat izvedeno likovno področje pri urah likovne vzgoje

Pri urah likovne vzgoje največkrat...	SPOL	f	f %	χ^2 -preizkus	
Rišemo.	M	198	30,3	$\chi^2 = 9,535$ $P = 0,049$	
	Ž	177	25,7		
Slikamo.	M	417	63,8		
	Ž	478	69,5		
Kiparimo.	M	4	0,6		
	Ž	10	1,5		
Tiskamo.	M	15	2,3		
	Ž	10	1,5		
Oblikujemo prostor.	M	20	3,1		
	Ž	13	1,9		
	Skupaj	1342	200		

Iz tabele (tabela 11) je razvidno, da večina anketiranih učencev 5. razreda meni, da pri likovni vzgoji največkrat slikajo (fantje 63,8%, dekleta 69,5%). Kot druga najpogostejša

likovna tehnika po mnenju učencev pa je risanje (fantje 30,3%, dekleta 25,7%). Rezultati kažejo na statistično značilno razlika med spoloma ($P= 0,049$).

Rezultati kažejo, da učenci v osnovni šoli največkrat rišejo in slikajo, medtem ko je področje kiparjenja, prostorskega oblikovanja in grafike nekoliko zapostavljeno. Ti rezultati se skladajo z rezultati raziskave o zastopanosti prostorskega oblikovanja v osnovni šoli (Batič, Duh, 2004).

Tabela 12: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

OCENA	SPOL	TRDITEV									
		Rad/a imam likovno vzgojo.		Všeč mi je, kadar se z učiteljico pogovarjamo o znanih umetnikih in si ogledamo njihove umetnine.		Všeč mi je, kadar nam učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material.		Pred ustvarjanjem se rad/a pogovarjam o tem, kaj bomo pri pouku LVZ ustvarjali.		Zelo rad/a ustvarjam po domišljiji.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	M	68	10,4	19	2,9	28	4,3	63	9,6	19	2,9
	Ž	13	1,9	7	1,0	11	1,6	44	6,4	7	1,0
2	M	48	7,3	27	4,1	50	7,6	83	12,7	27	4,1
	Ž	21	3,1	15	2,2	37	5,4	54	7,8	15	2,2
3	M	108	16,5	47	7,2	90	13,8	95	14,5	47	7,2
	Ž	65	9,4	40	5,8	70	10,2	110	16,0	40	5,8
4	M	137	20,9	87	13,3	155	23,7	175	26,8	87	13,3
	Ž	134	19,5	107	15,6	15	21,8	186	27,0	107	15,6
5	M	293	44,8	475	72,5	331	50,6	238	36,4	474	72,5
	Ž	455	66,1	519	75,4	420	61,0	294	42,7	519	75,4
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2= 92,916$ P = 0,000		$\chi^2= 12,778$ P = 0,012		$\chi^2= 21,635$ P = 0,000		$\chi^2= 15,989$ P = 0,003		$\chi^2= 12,778$ P = 0,012	

Iz rezultatov (tabela 12) je razvidno, da ima večina učencev, tako deklet (66,1%) kot fantov (44,8%), zelo rada likovno vzgojo, saj so ji oboji dodelili največ točk. Opazimo torej lahko, da je predmet likovna vzgoja pri obeh spolih zelo priljubljen. Statistično značilna razlika se kaže med spoloma ($P= 0,000$), kajti več deklet kot fantov meni, da je to tako. Dekleta torej veliko raje od fantov likovno ustvarjajo, kar je glede na ostale rezultate naše raziskave, kjer

smo ugotavljali pogostost zastopanja posameznih likovnih področij in ugotovili, da prevladujeta likovni področji risanje in slikanje, povsem pričakovano.

Večina učencev, tako fantov (72,5%) kot deklet (75,4%) se strinja s trditvijo, da jim je všeč, kadar se z učiteljico pogovarjajo o znanih umetnikih in si ogledajo njihove umetnine. Kaže se tudi statistično značilna razlika med spoloma ($P=0,012$). Rezultat sovпада z rezultati raziskave (Duh, Herzog, 2012), kjer sta ugotavljala preference do likovnih motivov pri učencih tretjih razredov slovenskih osnovnih šol. » /.../ pri preferencah do likovnih motivov je vloga spola pomembnejša od stratum. Dečkom so bili najbolj všeč motivi živali in fantazijski motivi, deklicam pa žanrski motivi, portreti in krajine.«

Tako fantom (50,6%) kot dekletom (61%) je všeč, kadar jim učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material, saj so tej trditvi v največji meri dodelili 5 točk. Kaže se statistično značilna razlika med spoloma ($P=0,000$) v prid dekletom. Rezultat moramo razumeti kot oceno učencev, da jim je prikaz nove likovne tehnike všeč in ne da rezultat odslkava dejansko stanje pri likovno pedagoškem delu učiteljic anketiranih učencev. To je razvidno že v rezultatih v tabeli 8, kjer je največ anketiranih učencev menilo, da najpogosteje pri pouku likovne vzgoje slikajo. Iz tega sledi, da je povsem pričakovano navdušenje učencev nad prikazano novo likovno tehniko ali novim likovnim materialom, saj pri urah pretežno slikajo, želijo pa si početi še kaj drugega in spoznati nove izrazne možnosti.

Iz rezultatov je razvidno, da se večina učencev, tako deklet (42,7%) kot fantov (36,4%), pred ustvarjanjem rada pogovarja o tem, kaj bodo pri pouku likovne vzgoje ustvarjali. Statistično značilna razlika se kaže med spoloma ($P=0,003$). Rezultat je ponovno usmerjen v prid dekletom. Smernice sodobnega poučevanja likovne vzgoje narekujejo učitelju, ne glede ali je učitelj razrednega pouka ali učitelj likovne vzgoje, uspešno likovno pedagoško oblikovanje učne ure z izbiro učno-vzgojnih strategij. Uvodni del učne ure mora vsebovati pogovor o likovnem motivu, pogovor o likovni nalogi oz. likovnem problemu, demonstracijo likovne tehnike ter merila za uspešno likovno delo učencev.

Kaže se statistično značilna razlika med spoloma ($P=0,012$) glede na to, kako radi imajo učenci likovno vzgojo. Tako fantje (72,5%) kot dekleta (75,4%) zelo radi ustvarjajo po domišljiji, saj so tej trditvi v največji meri dodelili največ točk, 5. »Svobodno likovno

izražanje je pogoj za ustvarjalnost, zato učencem dovolimo, da svobodno izbirajo likovne postopke in likovne rešitve. To odklanja postavljanje otrok pred že podane likovne rešitve, pred stereotipne, shematske likovne predloge in jim prepušča svobodno izbiro poti do rešitve likovne naloge« (Duh in Vrlič, 2003, str. 75).

Tabela 13: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

OCENA	SPOL	TRDITEV							
		Preden začnem likovno ustvarjati, se vedno poskušam spomniti, kaj mi je učiteljica predlagala za izboljšanje likovne naloge.		Pri likovni vzgoji zelo rad/a ustvarjam po neposrednem opazovanju.		Zelo sem nesrečen/na, kadar sem pri likovnem ustvarjanju neuspešen/-šna.		Učiteljica nas vedno pohvali, kadar ustvarimo lepe izdelke.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	M	29	4,4	103	15,7	117	17,9	25	3,8
	Ž	28	4,1	97	14,1	124	18,0	11	1,6
2	M	52	8,0	93	14,2	78	11,9	14	2,1
	Ž	36	5,2	72	10,5	68	9,9	7	1,0
3	M	134	20,5	162	24,8	99	15,1	40	6,1
	Ž	95	13,8	159	23,1	94	13,7	23	3,3
4	M	197	30,1	146	22,3	108	16,5	77	11,8
	Ž	207	30,1	177	25,7	111	16,1	61	8,9
5	M	242	37,0	150	22,9	252	38,5	498	76,1
	Ž	322	46,8	183	26,6	291	42,3	586	85,2
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 20,315$ P = 0,000		$\chi^2 = 8,270$ P = 0,082		$\chi^2 = 3,001$ P = 0,558		$\chi^2 = 20,516$ P = 0,000	

Opazimo lahko, da učenci zelo upoštevajo učiteljičin predlog o izboljšanju likovne naloge, tako fantje (37,0%) kot dekleta (46,8%). Kaže se statistično značilna razlika med spoloma (P= 0,000) v prid dekletom. Rezultat je pričakovan, saj so dekleta na tej razvojni stopnji veliko bolj redoljubna in želijo ustreči učiteljičinim zahtevam in imeti dobre ocene.

Dekleta so trditvi, da pri likovni vzgoji zelo rada ustvarjajo po neposrednem opazovanju, dodelila največ 5 točk (26,6%), fantje pa so se v tabeli znašli v sredini, saj so tej trditvi v največji meri dodelili 3 točke (24,8%). Med spoloma se kaže tendenca razlike (P= 0,082).

Iz tega lahko sklepamo, da dekleta raje ustvarjajo po neposrednem opazovanju, fantje pa raje ustvarjajo po domišljiji.

Tako fantje (38,5%) kot dekleta (42,3%) so se v največji meri strinjali s trditvijo, da so zelo nesrečni, kadar so pri likovnem ustvarjanju neuspešni. Med spoloma se ne kaže statistično značilna razlika ($P= 0,558$). Opazimo torej lahko, da pri tej trditvi med spoloma ni večjih odstopanj. Iz rezultatov je razvidno, da so tako fantje kot dekleta nesrečni, kadar so pri likovnem ustvarjanju neuspešni. Pri tem je pomembno, da je učitelj tukaj v vlogi motivatorja, saj mora učence spodbujati za nadaljnje delo in da učenci ne izgubijo volje do ustvarjanja.

Pričakovati je bilo, da se bodo učenci, tako fantje (76,1%) kot dekleta (85,2%), v veliki meri strinjali s trditvijo, da jih učiteljica pohvali, ko ustvarijo lepe izdelke. Pri tem lahko opazimo, da imajo učitelji na nek način še zmeraj izoblikovana svoja merila glede »lepih« izdelkov. Kaže se statistično značilna razlika med spoloma ($P= 0,000$) v prid dekletom. »V skladu z načelom kakovosti se učitelj zaveda, da je za razvoj otrokovega občutka za lepo, kar je dolgotrajen proces učenja in zorenja, nujen stalni stik s kakovostnimi likovnimi deli. Otroci so sposobni vrednotiti in ločevati dobra in slaba, kičasta likovna dela samo, če imajo razvit čut za umetniške kakovosti« (Duh in Vrlič, 2003, str. 76).

Nadalje nas je zanimalo, katere likovne tehnike se najpogosteje uporabljajo pri posameznih likovnih področjih. Rezultate bomo prikazali v nadaljevanju, v posameznih tabelah, za vsako likovno področje posebej.

Tabela 14: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

RISANJE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
SVINČNIK	M	393	60,1	$\chi^2 = 8,892$ $P = 0,031$
	Ž	392	57,0	
FLOMASTER	M	215	32,9	
	Ž	245	35,6	
OGLJE	M	34	5,2	
	Ž	48	7,0	
TUŠ	M	12	1,8	
	Ž	3	0,4	
SKUPAJ		1342	200	

Dobljeni rezultati so v skladu z našimi pričakovanji, saj pri risanju učenci največkrat uporabljajo svinčnik. To dokazujejo odgovori učencev, saj se s tem strinja 60,1% fantov in 57,0% deklet. Kaže se statistično značilna razlika med spoloma ($P= 0,031$). Učencem nekako najbližja, najbolj uporabljena in najenostavnejša likovna tehnika risanja je svinčnik, saj z njim lahko pridobimo različno intenzivne barve črt, številne risarske podrobnosti in polnjenje manjših površin z zanimivo teksturo (Duh in Vrlič, 2003).

Tabela 15: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

SLIKANJE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
VOŠČENKE	M	49	7,5	$\chi^2 = 2,861$ $P = 0,413$
	Ž	38	5,5	
TEMPERE	M	566	86,5	
	Ž	613	89,1	
FLOMASTRI	M	38	5,8	
	Ž	35	5,1	
KREDE	M	1	0,2	
	Ž	2	0,3	
SKUPAJ		1342	200	

Pri slikanju učenci v največji meri uporabljajo tempere. S tem se strinja 86,5% fantov in 89,1% deklet. Med spoloma se ne kaže statistično značilna razlika ($P= 0,413$). »Učenci se seznanjajo s postopkom dela, ki zajema pripravo palete, mešanje barvnih tonov, nanašanje barve, spiranje čopiča« (Duh in Vrlič, 2003, str. 49).

Tabela 16: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

KIPARSTVO	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
GLINA	M	614	93,9	
	Ž	672	97,7	
ŽICA	M	14	2,1	
	Ž	9	1,3	
MAVEC	M	11	1,7	
	Ž	3	0,4	
LES	M	14	2,1	
	Ž	4	0,6	
SKUPAJ		1342	200	

Pri kiparstvu absolutno prevladuje glina. To domnevo so potrdili fantje z 93,9% in dekleta z 97,7%. Med spoloma se kaže statistično značilna razlika (P= 0,007). Rezultat je povsem pričakovan, saj uporaba gline kot likovnega materiala pri kiparstvu prevladuje. Vsekakor je glina najprimernejši gnetljivi material za kiparjenje. Glino lahko odvezemo in dodajamo, vanjo vtiskujemo predmete ali jo izdobjemo. Neustrezno pa je, da učitelji velikokrat posegajo po drugih umetnih masah (DAS masa), ki so z vidika likovno pedagoške prakse neustrezni materiali.

Tabela 17: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

GRAFIČNO OBLIKOVANJE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus
DEL TELESA	M	164	25,1	
	Ž	209	30,4	
PEČATNIKI	M	211	32,3	
	Ž	203	29,5	
ŠABLONE	M	252	38,5	
	Ž	268	39,0	
RAČUNALNIŠKI PRINTI	M	27	4,1	
	Ž	8	1,2	
SKUPAJ		1342	200	

Iz rezultatov je razvidno, da pri grafičnem oblikovanju učenci v največji meri uporabljajo šablone. S tem se je strinjalo 39,0% deklet in 38,5% fantov. Med spoloma se kaže

statistično značilna razlika ($P= 0,001$). Učitelji se po rezultatih sodeč najraje odločajo za tisk s šablonami. Verjetno zato, ker lahko učenci z uporabo enakih šablon ustvarijo več različnih matric in s tem dobijo več različnih odtisov (Duh in Vrlič, 2003).

Tabela 18: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

PROSTORSKO OBLIKOVANJE	SPOL	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2 = 13,651$ $P = 0,008$
ODPADNA EMBALAŽA	M	177	27,1	
	Ž	211	30,7	
KARTONSKE ŠKATLE	M	382	58,4	
	Ž	415	60,3	
STIROPOR	M	76	11,6	
	Ž	50	7,3	
ARANŽERSKA GOBA	M	19	2,9	
	Ž	10	1,5	
SKUPAJ		1342	200	

Podatki kažejo, da pri prostorskem oblikovanju učenci za ustvarjanje velikokrat uporabljajo kartonske škatle. S tem se strinja 58,4% fantov ter 60,3% deklet. Med spoloma se kaže statistično značilna razlika ($P= 0,008$) v prid dekletom. Rezultati naše raziskave nam kažejo, da se učitelji pri likovni tehniki prostorskega oblikovanja največkrat odločajo za kartonske škatle, kar je verjetno posledica tega, da si učenci material za ustvarjanje lažje priskrbijo, saj imajo po navadi le-teh veliko doma.

Tabela 19: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

OCENA	SPOL	VPRAŠANJE/TRDITEV							
		Kako pogosto se pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico pogovorite o znanih umetnikih in pogledate tudi njihova umetniška dela?		Kako pogosto vam učiteljica pove, kaj morate med ustvarjanjem upoštevati?		Zelo težko najdem idejo, kaj bi ustvarjal/a, zato rad/a počakam na svoje sošolce in se zgledujem po njih.		Pred izdelavo premišljujem, kako sploh začeti z delom.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
POGOSTO	M	184	28,1	557	85,2	89	13,6	421	64,4
	Ž	175	25,4	627	91,1	44	6,4	447	65,0
REDKO	M	333	50,9	82	12,5	255	39,0	205	31,3
	Ž	354	51,5	57	8,3	250	36,3	215	31,3
NIKOLI	M	137	20,9	15	2,3	310	47,4	28	4,3
	Ž	159	23,1	4	0,6	394	57,3	26	3,8
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 1,642$		$\chi^2 = 14,151$		$\chi^2 = 24,452$		$\chi^2 = 0,230$	
		P = 0,440		P = 0,001		P = 0,000		P = 0,891	

Iz rezultatov je razvidno, da se učenci pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico redko pogovarjajo o znanih umetnikih in njihovih delih. S tem se strinja 50,9% fantov in 51,5% deklet. Med spoloma se ne kaže statistično značilna razlika ($P = 0,440$). V eni izmed prejšnjih vprašanj je bilo, ali je učencem všeč, ko si pogledajo umetniška dela in se pogovorijo o umetnikih in izkazalo se je, da jim je všeč. Žalosti pa nas podatek, ki pravi, da se v šoli le redko pogovarjajo o tem. Torej učitelji le redko pokažejo svojim učencem različne reprodukcije del, kar potrjuje tudi rezultat raziskave (Herzog, Pregl, 2010). Tudi v tej raziskavi je bilo ugotovljeno, da je le 26,8 mentorjev študentom na pedagoški praksi pri hospitacijski uri učencem pokazalo vsaj eno reprodukcijo umetniških del.

Večina učencev (fantje 85,2%, dekleta 91,1%) meni, da jim učiteljica pogosto pove, kaj morajo med ustvarjanjem upoštevati. Kaže se tudi statistično značilna razlika med spoloma ($P = 0,001$) v prid dekletom. Učiteljica jim torej pogosto pove, kaj morajo med ustvarjanjem upoštevati, največkrat pa to prakticirajo tako, da v uvodnem delu ure dajo učencem napotke za delo oz. jim postavijo merila, ki so jasna in vidna na tabli skozi celoten potek učne ure in se na njih ozirajo tudi pri vrednotenju.

Rezultati kažejo, da imajo učenci v večji meri svoje ideje za ustvarjanje, saj jih večina meni, da nikoli ne iščejo idej pri svojih sošolcih (dekleta 57,3%, fantje 47,4%). Kaže se tudi statistično značilna razlika med spoloma ($P= 0,000$). Rezultati nam povedo, da večina učencev nikoli ne išče idej pri svojih sošolcih, saj imajo svoje lastne, kar je spodbudno in pozitivno za njihov nadaljnji likovni razvoj. Podrobnejši podatki pa nam prikazujejo, da je več deklet kot fantov, ki imajo svoje ideje za ustvarjanje.

Razvidno je, da učenci pred ustvarjanjem potrebujejo določen čas za premislek, kako sploh začeti z delom. S tem se strinja 64,4% fantov in 65% deklet. Med spoloma se ne kaže statistično značilna razlika ($P= 0,891$). Čeprav iz prejšnjih podatkov lahko opazimo, da ima večina učencev svoje ideje za ustvarjanje, pa večina od njih vseeno potrebuje svoj določen čas za premislek oz. kako sploh začeti z delom.

Tabela 20: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med spoloma, vezan na posamezno trditev

OCENA	SPOL	VPRAŠANJE/TRDITEV							
		Naša učiteljica nam pri izdelavi likovnih izdelkov pomaga, kadar potrebujemo pomoč ali nimamo idej.		Kako pogosto vam učiteljica pove, na kaj boste morali biti pozorni, ko boste naslednjič delali podobno likovno nalogo?		Kako pogosto učiteljica pripravi razstavo vaših likovnih izdelkov?		Naša učiteljica nas pohvali tudi, kadar nismo bili najbolj uspešni.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
POGOSTO	M	372	56	387	59,2	363	55,5	203	31,0
	Ž	384	55,8	451	65,6	408	59,3	205	29,8
REDKO	M	236	36,1	225	34,4	243	37,2	321	49,1
	Ž	280	40,7	199	28,9	252	36,6	259	52,2
NIKOLI	M	46	7,0	42	6,4	48	7,3	130	19,9
	Ž	24	3,5	38	5,5	28	4,1	124	18,0
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2= 10,002$ $P = 0,007$		$\chi^2= 5,825$ $P = 0,054$		$\chi^2= 7,196$ $P = 0,027$		$\chi^2= 1,415$ $P = 0,493$	

Opazimo lahko, da večina učencev pogosto potrebuje pomoč ali idejo pri izdelavi likovnih izdelkov. S tem se strinja 56,9% fantov ter 55,8% deklet. Med spoloma se kaže statistično značilna razlika ($P= 0,007$). Razvidno je, da večina učencev pogosto potrebuje pomoč in

idejo pri izdelavi. Vendar pa mora učitelj pri individualnem delu biti previden, da ne sugerira lastnih idej ali kakor koli negativno vpliva na nadaljnje likovno ustvarjanje učenca. Učitelj mora z lastnostmi problemskega pouka učenca pripeljati do zelenega cilja. Duh in Vrlič sta mnenja, da moramo učencem pri delu pomagati takrat, kadar jim zmanjka motivacije, kadar se pojavijo tehnični, oblikovni ali praktično-organizacijski problemi. Nikakor pa ne smemo posegati v učenčeve ustvarjalne postopke (Duh in Vrlič, 2003).

Glede na rezultate, učitelji učencem pogosto povedo, na kaj naj bodo pozorni, ko bodo naslednjič ustvarjali. Pri ugotavljanju razlik med spoloma smo zaznali izraženo tendenco razlike ($P= 0,054$), kajti fantje se s trditvijo strinjajo z 59,2%, dekleta pa s 65,6%. Iz teh rezultatov lahko sklepamo, da učitelji ob zaključku učne ure z učenci vrednotijo izdelke, kar se izkaže kot uspešno dejstvo, saj skupaj pregledajo merila in ugotovijo, ali so jih dosegli ter zaključijo, na kaj naj bodo naslednjič pozorni pri likovnem ustvarjanju. Rezultati kažejo, da učiteljica pogosto pripravi razstavo likovnih izdelkov učencev. S tem se strinja 55,5% fantov in 59,3% deklet. Kaže se statistično značilna razlika ($P= 0,027$) med spoloma, saj se s to trditvijo bolj strinjajo dekleta kot fantje. V zaključnem delu ure naj bi pri urah likovne vzgoje učenci in učitelji pripravili razstavo likovnih izdelkov učencev. S tem, da jo pogosto pripravijo, se strinja več kot polovica učencev. V tem delu ponovijo kriterije vrednotenja/merila in skupaj vrednotijo in interpretirajo likovne rešitve, vse to pa učence spodbuja k samoocenjevanju, samokritičnosti in objektivnosti.

Učenci menijo, da jih učiteljica redko pohvali tudi takrat, kadar niso bili najbolj uspešni. To potrjuje 49,1% fantov in 52,2% deklet. Med spoloma ni razvidne statistično značilne razlike. Menimo, da bi morala učiteljica učence s pohvalo spodbuditi, da bo prihodnjič uspešnejši. Učitelj mora pri vrednotenju likovnih izdelkov poiskati uspešne elemente in jih izpostaviti.

Tabela 21: Pregled števil, vezanih na posamezna vprašanja oz. trditve

OCENA	VPRAŠANJE/TRDITEV		
	Z učiteljico si ogledamo tudi kakšno likovno razstavo v galeriji.	Na vaši šoli je organizirana likovna delavnica za starše in otroke.	Kako pogosto z učiteljico pripravite razstavo vaših likovnih del tudi v avli ali skupnih hodnikih vaše šole?
	f	f	f
POGOSTO	157	221	486
REDKO	586	704	688
NIKOLI	599	417	168
Skupaj	1342	1342	1342

Večina učencev meni, da si z učiteljico nikoli ali le redko ogledajo razstavo v galeriji. »Neposrednega stika učencev z originalnimi umetniškimi deli v galeriji ne moremo nadomestiti z reprodukcijami. Reprodukcijske, ne glede na to, kako kakovostne so, so le informacije o likovnem delu. Samo neposreden stik z originalom učencem omogoča, da umetnino morda tudi začutijo« (Duh in Vrlič, 2003, str. 111). Prav tako se učenci navajajo na obisk galerij, muzejev, ki zahteva primerno obnašanje.

Rezultati kažejo, da je na njihovih šolah redko organizirana likovna delavnica za starše in otroke. V določenem delu likovne vzgoje so organizirane likovne delavnice za starše in otroke, ki jih po podatkih sodeč izvaja le bore malo osnovnih šol. Namen teh delavnic je, da v njih sodelujejo tudi starši in s tem na nek način motivirajo učence in se likovno izpopolnjujejo. Ugotovljeno je, da učenci z učiteljico redko pripravijo razstavo likovnih del tudi v avli ali skupnih hodnikih šole. Žal se očitno v povprečju nekateri učitelji le redko odločajo in pripravijo razstavo likovnih del učencev. Želeli bi si več tega, saj to predstavlja učencem še dodatno motivacijo, ko zagledajo svoje izdelke razstavljene v drugih šolskih prostorih in ne samo v svoji učilnici.

3.4.2 Analiza rezultatov, vezanih na stratum

V raziskavi nas je zanimalo tudi, ali je priljubljenost predmeta likovne vzgoje odvisna od stratuma učencev. V nadaljevanju bomo prikazali dobljene rezultate.

Tabela 22: Število (f), strukturalni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu

PRILJUBLJENOST LIKOVNE VZGOJE (OCENE 1 – 10)	OCENA	STRATUM	f	f %	$\chi^2 = 12,378$ P = 0,135
	1	M	65	8,3	
		P	27	4,8	
	2	M	45	5,8	
		P	33	5,9	
	3	M	57	7,3	
		P	26	4,6	
	4	M	51	6,5	
		P	35	6,3	
	5	M	67	8,6	
		P	54	9,6	
	6	M	65	8,3	
		P	53	9,5	
	7	M	90	11,5	
		P	77	13,8	
	8	M	152	19,4	
P		107	19,1		
9	M	190	24,3		
	P	148	26,4		
SKUPAJ			1342	200	

Iz tabele (Tabela 22) je razvidno, da je predmet likovna vzgoja med petošolci zelo priljubljen. Večina učencev je priljubljenost likovne vzgoje ocenila z ocenami nad 7. Če pa primerjamo priljubljenost likovne vzgoje med mestom in primestjem, pa vidimo, da se v prid učenkam in učencem primestnih šol kaže statistično značilna razlika (P = 0,000). Torej imajo učenci primestnih šol (26,4%) likovno vzgoje raje, kot učenci v mestnih šolah (24,3%).

Tabela 23: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezne trditve

TRDITVE	STALIŠČE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
Predmet LVZ mi je zanimiv.	Se strinjam	M	662	84,7	$\chi^2 = 6,631$ P= 0,010
		P	502	89,6	
	Se ne strinjam	M	120	15,3	
		P	58	10,4	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
Želel/a bi si več ur likovne vzgoje.	Se strinjam	M	450	57,5	$\chi^2 = 2,896$ P= 0,089
		M	349	62,3	
	Se ne strinjam	M	332	42,5	
		M	211	37,7	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
Rad/a ustvarjam, ker me učiteljica vedno pohvali.	Se strinjam	M	359	45,9	$\chi^2 = 6,032$ P= 0,014
		P	296	52,9	
	Se ne strinjam	M	423	54,1	
		P	264	47,1	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
Zdi se mi, da pri likovni vzgoji počnemo vedno podobne naloge.	Se strinjam	M	122	15,6	$\chi^2 = 3,152$ P= 0,076
		P	109	19,5	
	Se ne strinjam	M	660	84,4	
		P	451	80,5	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
Material za ustvarjanje si priskrbimo sami.	Se strinjam	M	420	53,7	$\chi^2 = 13,573$ P= 0,000
		P	358	63,9	
	Se ne strinjam	M	362	46,2	
		P	202	36,1	
	Skupaj			1342	200
TRDITVE	STALIŠČE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
Kadar rišemo ali slikamo, vedno uporabljamo liste iz risalnega bloka.	Se strinjam	M	492	62,9	$\chi^2 = 15,801$ P= 0,000
		P	411	73,4	
	Se ne strinjam	M	290	37,1	
		P	149	26,6	
	Skupaj			1342	200

Učenci so se v veliki meri strinjali s trditvijo, da jim je predmet likovna vzgoja zanimiv, tako v mestu (84,7%) kot v primestju (89,6%). Kaže se statistično značilna razlika ($P = 0,010$) pri strinjanju s trditvijo, kjer je razvidno, da je učencem likovna vzgoja bolj zanimiva v primestju kot v mestu.

Učenci so se tako v mestu (57,5%) kot v primestju (62,3%) v večji meri strinjali s trditvijo, da bi si želeli več ur likovne vzgoje. Tako pri strinjanju kot pri nestrinjanju se kaže tendenca ($P = 0,089$). Učencem je likovna vzgoja ne glede na okolje zanimiv predmet, zato si želijo več ur likovne vzgoje.

Učenci iz primestja so se v večjem številu (52,9%) strinjali s trditvijo, da radi ustvarjajo, ker jih učiteljica pohvali. Nasprotno od tega so se učenci iz mesta v večji meri nestrinjali s to trditvijo (54,1%). Ne kaže se statistično značilna razlika ($P = 0,014$). Iz rezultatov je razvidno, da si učenci iz primestnih šol želijo več učiteljeve pozornosti in pohvale kot učenci iz mestnih šol.

Podatki kažejo, da se učenci tako v mestu (84,4%) kot v primestju (80,5%) ne strinjajo s tem, da pri likovni vzgoji vedno počnejo podobne naloge. Kaže se pa tendenca med mestom in primestjem ($P=0,076$). Opazimo lahko, da okolje ne vpliva na to, da so učitelji pri pripravi likovnih nalog kreativni.

Tako v mestu (53,7%) kot v primestju (63,9%) učenci v večji meri menijo, da si material za ustvarjanje priskrbijo sami. Med mestom in primestjem se kaže statistično značilna razlika ($P = 0,000$) in sicer je ta trditev bolj izražena pri učencih iz mesta.

Med učenci iz mesta in primestja smo zaznali statistično značilno razliko ($P = 0,000$). Oboji menijo, da običajno pri likovni vzgoji uporabljajo risalne liste, vendar je % učencev iz primestja višji.

Tabela 24: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na ocene priljubljenosti posameznega likovnega področja

OCENA	STRATUM	LIKOVNO PODROČJE									
		RISANJE		SLIKANJE		KIPARSTVO		GRAFIKA		PROSTORSKO OBLIKOVANJE	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	M	46	5,9	73	9,3	184	23,5	193	24,7	218	27,9
	P	21	3,8	31	5,5	105	18,8	135	24,1	153	41,2
2	M	48	6,1	93	11,9	143	18,3	250	32,0	172	22
	P	39	7,0	57	10,2	119	21,3	141	25,2	113	39,6
3	M	107	13,7	145	18,5	194	24,8	158	20,2	138	17,6
	P	77	13,8	121	21,6	135	24,1	112	20	89	39,2
4	M	217	27,7	292	37,3	117	15	96	12,3	106	13,6
	P	113	20,2	223	39,8	96	17,1	107	19,1	74	41,1
5	M	364	46,5	179	22,9	144	18,4	85	10,9	148	18,9
	P	310	55,4	128	22,9	105	18,8	65	11,6	131	23,4
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 15,965$ P = 0,003		$\chi^2 = 9,006$ P = 0,061		$\chi^2 = 5,993$ P = 0,200		$\chi^2 = 15,440$ P = 0,004		$\chi^2 = 4,297$ P = 0,367	

Iz podatkov je razvidno, da je večina učencev iz mesta (46,5%) kot iz primestja (55,4%) dodelila risanju največ – 5 točk. Opazimo torej lahko, da je risanje priljubljeno tako v mestu kot v primestju. Statistično značilna razlika med mestom in primestjem se kaže (P = 0,003) in sicer mestni učenci raje rišejo kot primestni učenci.

Priljubljenost slikanja je pri učencih kar velika, saj je največ učencev (37,3% - mesto in 39,8% - primestje) slikanju dodelilo 4 točke. Izražena je tendenca razlike (P=0,061) in sicer v prid učencev iz primestja, saj ti nekoliko raje slikajo od učencev iz mesta.

Kiparstvo je srednje priljubljeno tako v mestu kot v primestju, kajti večina učencev mu je dodelila 3 točke (mesto - 24,8%, primestje - 24,1%). Med razlikami med učenci iz mesta in primestja nismo zaznali statistično značilnih razlik.

Rezultati kažejo, da grafika tako v mestu kot v primestju ni najbolj priljubljeno likovno področje, kajti v obeh primerih so ji učenci v največji meri dodelili le 2 točki (mesto - 32%, primestje - 25,2%). Kaže se statistično značilna razlika med mestom in primestjem (P = 0,004) in sicer so učenci iz mesta bolj navdušeni nad grafiko kot učenci iz primestja.

Dobljeni rezultati kažejo, da arhitektura v mestu in v primestju ni najbolj priljubljeno likovno področje, saj so ji učenci v največji meri dodelili 1 točko (mesto - 27,9%, primestje

- 41,2%). Pri ugotavljanju razlik med stratumom pri priljubljenosti arhitekture nismo zaznali statistično značilnih razlik.

Tabela 25: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na največkrat izvedeno likovno področje pri urah likovne vzgoje

Pri urah likovne vzgoje največkrat...	STRATUM	f	f %	χ^2 -preizkus
Rišemo.	M	213	27,2	$\chi^2 = 2,261$ P = 0,688
	P	162	28,9	
Slikamo.	M	527	67,4	
	P	368	65,7	
Kiparimo.	M	6	0,8	
	P	8	1,4	
Tiskamo.	M	15	1,9	
	P	10	1,8	
Oblikujemo prostor.	M	21	2,7	
	P	12	2,1	
	Skupaj	1342	200	

Iz tabele je razvidno, da večina učencev 5. razreda meni, da pri likovni vzgoji največkrat slika (mesto - 67,4%, primestje - 65,7%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med mestom in primestjem (P = 0,688). Kot drugo najpogostejše zastopano likovno področje je risanje (mesto - 27,2%, primestje - 28,9%). Sledi oblikovanje prostora (mesto - 2,7%, primestje 2,1%), tiskanje (mesto -1,9%, primestje -1,8%) ter kiparjenje (mesto - 0,8%, primestje -1,4%).

Sklenemo lahko, da je ne glede na stratum, zastopanost likovnih področij enaka tako v mestu kot v primestju.

Tabela 26: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

OCENA	STRATUM	TRDITEV									
		Rad/a imam likovno vzgojo.		Všeč mi je, kadar se z učiteljico pogovarjamo o znanih umetnikih in si ogledamo njihove umetnine.		Všeč mi je, kadar nam učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material.		Pred ustvarjanjem se rad/a pogovarjam o tem, kaj bomo pri pouku LVZ ustvarjali.		Zelo rad/a ustvarjam po domišljiji.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	M	57	7,3	11	1,4	26	3,3	66	8,4	11	1,4
	P	24	4,3	15	2,7	13	2,3	41	7,3	15	2,7
2	M	42	5,4	26	3,3	49	6,3	90	11,5	26	3,3
	P	27	4,8	16	2,9	38	6,8	47	8,4	16	2,9
3	M	99	12,7	46	5,9	102	13	118	15,1	46	5,9
	P	74	13,2	41	7,3	58	10,4	87	15,5	41	7,3
4	M	159	20,3	112	14,3	185	23,7	195	24,9	112	14,3
	P	112	20	82	14,6	120	21,4	166	29,6	82	14,6
5	M	425	54,3	587	75,1	420	53,7	313	40	587	75,1
	P	323	57,7	406	72,5	331	59,1	219	39,1	406	72,5
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 5,813$ P = 0,214		$\chi^2 = 4,308$ P = 0,366		$\chi^2 = 5,654$ P = 0,226		$\chi^2 = 6,415$ P = 0,170		$\chi^2 = 4,308$ P = 0,366	

Iz podatkov je razvidno, da ima večina učencev, tako iz mesta (54,3%) kot iz primestja (57,7%), zelo rada likovno vzgojo, saj so ji oboji dodelili največ točk, 5. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,214).

Večina učencev, tako iz mesta (75,1%) kot iz primestja (72,5%), se strinja s trditvijo, da jim je všeč, kadar se z učiteljico pogovarjajo o znanih umetnikih in si ogledajo njihove umetnine. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,366).

Tako učencem iz mesta (53,7%) kot iz primestja (59,1%) je všeč, kadar jim učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material, saj so tej trditvi v največji meri dodelili 5 točk. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom ($\chi^2 = 0,226$).

Iz podatkov je razvidno, da se večina učencev, tako iz mesta (40%) kot iz primestja (39,1%), pred ustvarjanjem rada pogovarja o tem, kaj bodo pri pouku likovne vzgoje ustvarjali. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,170).

Glede ustvarjanja po domišljiji nismo zaznali statistično značilnih razlik med učenci iz mesta in primestja ($P = 0,366$). Tako učenci iz mesta (75,1%) kot iz primestja (72,5%) zelo radi ustvarjajo po domišljiji, saj so tej trditvi v največji meri dodelili največ točk -5.

Tabela 27: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

OCENA	STRATUM	TRDITEV							
		Preden začnem likovno ustvarjati, se vedno poskušam spomniti, kaj mi je učiteljica predlagala za izboljšanje likovne naloge.		Pri likovni vzgoji zelo rad/a ustvarjam po neposrednem opazovanju.		Zelo sem nesrečen/na, kadar sem pri likovnem ustvarjanju neuspešen/-šna.		Učiteljica nas vedno pohvali, kadar ustvarimo lepe izdelke.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	M	34	4,3	122	15,6	134	17,1	21	2,7
	P	23	4,1	78	13,9	107	19,1	15	2,7
2	M	59	7,5	99	12,7	85	10,9	13	1,7
	P	29	5,2	66	11,8	61	10,9	8	1,4
3	M	136	17,4	182	23,3	105	13,4	35	4,5
	P	93	16,6	139	24,8	88	15,7	28	5,0
4	M	226	28,9	191	24,4	123	15,7	75	9,6
	P	178	31,8	132	23,6	96	17,1	63	11,3
5	M	327	41,8	188	24	335	42,8	638	81,6
	P	237	42,3	145	25,9	208	37,1	446	79,6
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 3,871$ P = 0,424		$\chi^2 = 1,692$ P = 0,792		$\chi^2 = 4,910$ P = 0,297		$\chi^2 = 1,331$ P = 0,856	

Opazimo lahko, da učenci zelo upoštevajo učiteljičin predlog o izboljšanju likovne naloge, tako učenci iz mesta (41,8%) kot iz primestja (42,3%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom ($P = 0,424$).

Učenci iz primestnih šol so trditvi, da pri likovni vzgoji zelo rada ustvarjajo po neposrednem opazovanju, dodelili največ-5 točk (25,9%), učenci iz mestnih šol pa so v največji meri tej trditvi dodelili 4 točke (24,4%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom ($P = 0,792$).

Med mestnimi in primestnimi šolami se ne kaže statistično značilna razlika ($P = 0,297$) v trditvi, da so zelo nesrečni, kadar so pri likovnem ustvarjanju neuspešni (mesto - 42,8%, primestje -37,1%).

Pričakovati je bilo, da se bodo tako učenci iz mesta (47,5%) kot iz primestja (33,2%) v veliki meri strinjali s trditvijo, da jih učiteljica pohvali, ko ustvarijo lepe izdelke. Pri tem lahko opazimo, da imajo učitelji na nek način še zmeraj izoblikovana svoja merila glede »lepih« izdelkov. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom ($P = 0,856$).

Otroci v tej starosti postajajo vedno bolj dovzetni za vplive okolja, za kriterije, kaj je »lepa« risbica, ki jim jih vsiljuje likovno neuko okolje, vedno bolj so pod vplivom likovno vprašljivih stripov, ilustracij, publikacij za otroke, reklamnih akcij, usmerjenih na otroke, pobarvank itd. (Duh in Vrlič, 2003).

Tabela 28: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

RISANJE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2 = 3,865$ $P = 0,276$
SVINČNIK	Mesto	465	59,5	
	Primestje	320	57,1	
FLOMASTER	Mesto	254	32,5	
	Primestje	206	36,8	
OGLJE	Mesto	53	6,8	
	Primestje	29	5,2	
TUŠ	Mesto	10	1,3	
	Primestje	5	0,9	
SKUPAJ		1342	200	

Dobljeni rezultati so v skladu z našimi pričakovanji, saj pri risanju učenci največkrat uporabljajo svinčnik. S tem se strinja 59,5% učencev iz mesta in 57,1% iz primestja. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom ($P = 0,276$).

Tabela 29: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

SLIKANJE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2 = 0,820$ P = 0,845
VOŠČENKE	Mesto	50	6,4	
	Primestje	37	6,6	
TEMPERE	Mesto	689	88,1	
	Primestje	490	87,5	
FLOMASTRI	Mesto	42	5,4	
	Primestje	31	5,5	
KREDE	Mesto	1	0,1	
	Primestje	2	0,4	
SKUPAJ		1342	200	

Pri slikanju učenci v največji meri uporabljajo tempere. S tem se strinja 88,1% učencev iz mesta in 87,5 % iz primestja. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,845).

Tabela 30: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

KIPARSTVO	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2 = 2,958$ P = 0,398
GLINA	Mesto	756	96,3	
	Primestje	531	94,8	
ŽICA	Mesto	11	1,4	
	Primestje	12	2,1	
MAVEC	Mesto	7	0,9	
	Primestje	7	1,3	
LES	Mesto	8	0,6	
	Primestje	10	0,7	
SKUPAJ		1342	200	

Pri kiparstvu absolutno prevladuje glina. To so potrdili tako učenci iz mesta (96,3%) kot učenci iz primestja (94,8%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,398).

Tabela 31: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

GRAFIČNO OBLIKOVANJE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
DELI TELESA	Mesto	229	29,3	
	Primestje	144	25,7	
PEČATNIKI	Mesto	201	25,7	
	Primestje	213	38,0	
ŠABLONE	Mesto	327	41,8	
	Primestje	193	34,5	
RAČUNALNIŠKI PRINTI	Mesto	25	3,2	
	Primestje	10	1,8	
SKUPAJ		1342	200	

Iz rezultatov je razvidno, da pri grafičnem oblikovanju učenci iz mesta v največji meri uporabljajo šablone (41,8%), učenci iz primestja pa pečetnike (38%). Razliko v uporabi likovne tehnike pri grafičnem oblikovanju potrjuje tudi ugotovljena statistično značilna razlika (P = 0,000).

Tabela 32: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

PROSTORSKO OBLIKOVANJE	STRATUM	f	f%	χ^2 -preizkus
ODPADNA EMBALAŽA	Mesto	229	29,3	
	Primestje	144	25,7	
KARTONSKE ŠKATLE	Mesto	201	25,7	
	Primestje	213	38,0	
STIROPOR	Mesto	327	41,8	
	Primestje	193	34,5	
ARANŽERSKA GOBA	Mesto	25	3,2	
	Primestje	10	1,8	
SKUPAJ		1342	200	

Rezultati kažejo, da pri prostorskem oblikovanju učenci iz mesta za ustvarjanje največkrat uporabljajo stiropor (41,8%), iz primestja pa kartonske škatle (38%). Razliko v uporabi likovne tehnike pri grafičnem oblikovanju potrjuje tudi ugotovljena statistično značilna razlika (P = 0,000).

Tabela 33: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

OCENA	STRATUM	VPRAŠANJE/TRDITEV							
		Kako pogosto se pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico pogovorite o znanih umetnikih in pogledate tudi njihova umetniška dela?		Kako pogosto vam učiteljica pove, kaj morate med ustvarjanjem upoštevati?		Zelo težko najdem idejo, kaj bi ustvarjal/a, zato rad/a počakam na svoje sošolce in se zgledujem po njih.		Pred izdelavo premišljujem, kako sploh začeti z delom.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
POGOSTO	M	177	22,6	716	91,6	68	8,7	519	66,4
	P	182	32,5	468	83,6	65	11,6	349	62,3
REDKO	M	398	50,9	54	6,9	298	38,1	231	29,5
	P	289	51,6	85	15,2	207	37	189	33,8
NIKOLI	M	207	26,5	12	1,5	416	53,2	32	4,1
	P	89	15,9	7	1,3	288	51,4	22	3,9
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 28,459$ P = 0,000		$\chi^2 = 24,111$ P = 0,000		$\chi^2 = 3,099$ P = 0,212		$\chi^2 = 2,696$ P = 0,260	

Iz rezultatov je razvidno, da se učenci pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico redko pogovarjajo o znanih umetnikih in njihovih delih. S tem se strinja 50,9% učencev iz mesta in 51,6% učencev iz primestja. Pri ugotavljanju razlik med stratumom smo zaznali statistično značilno razliko (P = 0,000). Največja razlika se kaže pri odgovoru pogosto v prid primestnim učencem in pri odgovoru nikoli v prid mestnim učencem.

Večina učencev (mesto - 91,6%, primestje - 83,6%) meni, da jim učiteljica pogosto pove, kaj morajo med ustvarjanjem upoštevati. Pri ugotavljanju razlik med stratumom smo zaznali statistično značilno razliko (P = 0,000). Le-ta se kaže pri najpogostejšem pritrdilnem odgovoru pogosto v prid mestnim učencem in pri odgovoru redko v prid primestnim učencem.

Rezultati kažejo, da imajo učenci v večji meri svoje ideje za ustvarjanje, saj jih večina meni, da nikoli ne iščejo idej pri svojih sošolcih (mesto - 53,2%, primestje - 51,4%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,212).

Razvidno je, da učenci pred ustvarjanjem potrebujejo določen čas za premislek, kako sploh začeti z delom. S tem se strinja 66,4% učencev iz mesta in 62,3% učencev iz primestja. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,260).

Tabela 34: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med stratumom, vezan na posamezno trditev

OCENA	STRATUM	VPRAŠANJE/TRDITEV							
		Naša učiteljica nam pri izdelavi likovnih izdelkov pomaga, kadar potrebujemo pomoč ali nimamo idej.		Kako pogosto vam učiteljica pove, na kaj boste morali biti pozorni, ko boste naslednjič delali podobno likovno nalogo?		Kako pogosto učiteljica pripravi razstavo vaših likovnih izdelkov?		Naša učiteljica nas pohvali tudi, kadar nismo bili najbolj uspešni.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
POGOSTO	M	440	56,3	507	64,8	476	60,9	248	31,7
	P	316	56,4	331	59,1	295	52,7	160	28,6
REDKO	M	300	38,4	233	29,8	262	33,5	392	50,1
	P	216	38,6	191	34,1	233	41,6	288	51,4
NIKOLI	M	42	5,4	42	5,4	44	5,6	142	18,2
	P	28	5,0	38	6,8	32	5,7	122	20
Skupaj		1342	200	1342	200	1342	200	1342	200
χ^2 -preizkus		$\chi^2 = 0,091$ P = 0,955		$\chi^2 = 4,730$ P = 0,094		$\chi^2 = 9,624$ P = 0,008		$\chi^2 = 1,753$ P = 0,416	

Opazimo lahko, da večina učencev pogosto potrebuje pomoč ali idejo pri izdelavi likovnih izdelkov. S tem se strinja 56,3 % učencev iz mesta ter 56,4% učencev iz primestja. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,955).

Glede na rezultate učitelji učencem pogosto povedo, na kaj naj bodo pozorni, ko bodo naslednjič ustvarjali. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom P = 0,094). Učenci iz mesta se s trditvijo strinjajo s 64,8%, učenci iz primestja pa z 59,1%.

Rezultati kažejo, da učiteljica pogosto pripravi razstavo likovnih izdelkov učencev. S tem se strinja 60,9% učencev iz mesta in 52,7% učencev iz primestja. Pri tem je izražena tendenca razlike (P= 0,008) med učenci iz mesta in primestja. Pri odgovoru pogosto v prid mestnim učencem in pri odgovoru redko v prid učencev iz primestja.

Učenci menijo, da jih učiteljica redko pohvali tudi takrat, kadar niso bili najbolj uspešni. To potrjuje 50,1% učencev iz mesta in 51,4% učencev iz primestja. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik med stratumom (P = 0,416).

3.4.3 Analiza rezultatov vezanih na zaključene ocene v 4. razredu

Zanimalo nas je, ali učni uspeh učencev vpliva na mnenja učenca glede priljubljenosti likovne vzgoje. Podatke o učnem uspehu smo, kot smo že omenili, oblikovali na podlagi zaključenih ocen v 4. razredu ob pomoči učiteljic. V nadaljevanju prikazujemo dobljene rezultate.

Tabela 35: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom glede priljubljenosti likovne vzgoje v petem razredu

	OCENA	USPEH	f	f %	χ^2 -preizkus
	PRILJUBLJENOST LIKOVNE VZGOJE (OCENE 1 – 10)	1	odličen	49	
prav dober			23	4,9	
dober			13	8,2	
zadosten			7	18,4	
2		odličen	46	6,8	
		prav dober	24	5,1	
		dober	7	4,4	
		zadosten	1	2,6	
3		odličen	43	6,4	
		prav dober	30	6,4	
		dober	7	4,4	
		zadosten	3	7,9	
4		odličen	38	5,6	
		prav dober	37	7,9	
		dober	7	4,4	
		zadosten	4	10,5	
5		odličen	55	8,1	
		prav dober	45	9,6	
		dober	18	11,3	
		zadosten	3	7,9	
6		odličen	63	9,3	
		prav dober	43	9,1	
		dober	10	6,3	
		zadosten	2	5,3	
7		odličen	93	13,8	
		prav dober	52	11,1	
		dober	20	12,6	
		zadosten	2	5,3	
8		odličen	135	20,0	
		prav dober	91	19,4	
		dober	27	17,0	
		zadosten	6	15,8	
9		odličen	153	22,7	
		prav dober	125	26,6	
		dober	50	31,4	

	zadosten	10	26,3
	SKUPAJ	1342	400

Iz tabele je razvidno, da je predmet likovna vzgoja med petošolci zelo priljubljen. Večina učencev je priljubljenost likovne vzgoje ocenila z ocenami nad 7. Če pa primerjamo priljubljenost likovne vzgoje glede na uspeh, pa vidimo, da so učenci ne glede na uspeh dodelili likovni vzgoji največ - 9 točk, pri čemer ne zaznamo statistično značilne razlika ($P = 0,153$). Sklenemo torej lahko, da imajo učenci ne glede na uspeh, zelo radi likovno vzgojo.

Tabela 36: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezne trditve

TRDITVE	STALIŠČE	USPEH	f	f%	χ^2 -preizkus
Predmet LVZ mi je zanimiv.	Se strinjam	odličen	589	87,3	$\chi^2=0,632$ P= 0,889
		prav dober	407	86,6	
		dober	135	84,5	
		zadosten	33	86,8	
	Se ne strinjam	odličen	86	12,7	
		prav dober	63	13,4	
		dober	24	15,1	
		zadosten	5	13,2	
Skupaj			1342	400	
Želel/a bi si več ur likovne vzgoje.	Se strinjam	odličen	395	58,5	$\chi^2=0,778$ P= 0,855
		prav dober	284	60,4	
		dober	98	61,6	
		zadosten	22	57,9	
	Se ne strinjam	odličen	280	41,5	
		prav dober	186	39,6	
		dober	61	38,4	
		zadosten	16	42,1	
Skupaj			1342	400	
Rad/a ustvarjam, ker me učiteljica vedno pohvali.	Se strinjam	odličen	314	46,5	$\chi^2=3,168$ P= 0,367
		prav dober	243	51,7	
		dober	80	50,3	

	Se ne strinjam	zadosten	18	47,4			
		odličen	361	53,5			
		prav dober	227	48,3			
		dober	79	49,7			
		zadosten	20	52,6			
Skupaj			1342	400			
Zdi se mi, da pri likovni vzgoji počnemo vedno podobne naloge.	Se strinjam	odličen	103	15,3	$\chi^2=5,668$ P= 0,129		
		prav dober	85	18,1			
		dober	33	20,8			
		zadosten	10	26,3			
	Se ne strinjam	odličen	572	84,7			
		prav dober	385	81,9			
		dober	126	79,2			
		zadosten	28	73,7			
	Skupaj			1342		400	
	Material za ustvarjanje si priskrbimo sami.	Se strinjam	odličen	386		57,2	$\chi^2=1,168$ P= 0,761
prav dober			271	57,7			
dober			98	61,6			
zadosten			23	60,5			
Se ne strinjam		odličen	289	42,8			
		prav dober	199	42,3			
		dober	61	38,4			
		zadosten	15	39,5			
Skupaj			1342	400			
Kadar rišemo ali slikamo, vedno uporabljamo liste iz risalnega bloka.		Se strinjam	odličen	447	66,2	$\chi^2=3,337$ P= 0,343	
	prav dober		313	66,6			
	dober		117	73,6			
	zadosten		26	68,4			
	Se ne strinjam	odličen	228	33,8			
		prav dober	157	33,4			
		dober	42	26,4			
		zadosten	12	31,6			
	Skupaj			1342	400		

Učenci so se v veliki meri strinjali s trditvijo, da jim je predmet likovna vzgoja zanimiv ne glede na uspeh (odlični - 87,3%, prav dobri - 86,6%, dobri - 84,5%, zadostni - 86,8%), pri čemer nismo zaznali statistično značilne razlike glede na učni uspeh ($P= 0,889$). Ne glede na uspeh, je torej učencem predmet likovna vzgoja zanimiv.

Opazimo lahko, da si največ učencev z dobrim učenim uspehom (61,6 %) želi več ur likovne vzgoje. Pri tem lahko sklepamo, da si učenci z boljšim učenim uspehom morda želijo več ur predmetov, ki niso vzgojni, torej matematike, jezikov...

Razlika med učenci z različnimi učenimi uspehi glede tega, ali radi ustvarjajo, ker jih učiteljica pohvali, ni statistično značilna ($P= 0,367$). Podrobnejša analiza rezultatov kaže, da učenci s prav dobrim (51,7%) in dobrim (50,3%) uspehom radi ustvarjajo, ker jih učiteljica pohvali, med tem ko se učenci z odličnim (53,5%) in zadostnim (52,6%) uspehom v večji meri s tem ne strinjajo. Pri tem ugotavljamo, da učenci s prav dobrim in dobrim uspehom potrebujejo največ pozornosti in spodbude učitelja.

Rezultati kažejo, da se učenci ne glede na uspeh (odlični – 84,7 %, prav dobri – 81,9%, dobri – 79,2%, zadostni – 73,7%) v večji meri ne strinjajo s tem, da pri likovni vzgoji vedno počnejo podobne naloge. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P= 0,129$)

Učenci se ne glede na uspeh v večji meri strinjajo s trditvijo, da si material za ustvarjanje priskrbijo sami (odlični – 57,2%, prav dobri – 57,7%, dobri – 61,6%, zadostni – 60,5%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,761$).

Pri ugotavljanju razlik glede uporabe listov iz risalnega bloka, nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na doseženi učni uspeh ($P = 0,343$), kajti vsi učenci, ne glede na uspeh (odlični – 66,2%, prav dobri – 66,6%, dobri – 73,6%, zadostni – 68,4%), se v večji meri strinjajo s trditvijo, da vedno uporabljajo liste iz risalnega bloka.

Tabela 37: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na ocene priljubljenosti posameznega likovnega področja

OCENA	USPEH	LIKOVNO PODROČJE									
		RISANJE		SLIKANJE		KIPARSTVO		GRAFIKA		PROSTORSKO OBLIKOVANJE	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	O	42	6,2	58	8,6	144	21,3	165	22,4	188	27,9
	P	17	3,6	33	7,0	105	22,3	118	25,1	124	26,4
	D	5	3,1	9	5,7	33	20,8	37	23,3	46	28,9
	Z	3	7,9	4	10,5	7	18,4	8	21,1	13	34,2
2	O	55	8,1	85	12,6	122	18,1	191	28,3	143	21,2
	P	21	4,5	42	8,9	96	20,4	142	30,2	102	21,7
	D	8	5,0	16	10,1	38	23,9	45	28,3	33	20,8
	Z	3	7,9	7	18,4	6	15,8	13	34,2	7	18,4
3	O	89	13,2	129	19,1	169	25,0	137	20,3	111	16,4
	P	57	12,1	95	20,2	117	24,9	92	19,6	90	19,1
	D	33	20,8	36	22,6	32	20,1	33	20,8	22	13,8
	Z	5	13,2	6	15,8	11	28,9	8	21,1	4	10,5
4	O	156	23,1	246	36,4	115	17,0	99	14,7	90	13,3
	P	135	28,7	182	38,7	68	14,5	76	16,2	63	13,4
	D	34	21,4	70	44,0	22	13,8	23	14,5	23	14,5
	Z	5	13,2	17	44,7	8	21,1	5	13,2	4	10,5
5	O	333	49,3	157	23,3	125	18,5	83	12,3	143	21,2
	P	240	51,1	118	25,1	84	17,9	42	8,9	91	19,4
	D	79	49,7	28	17,6	34	21,4	21	13,2	35	22,0
	Z	22	57,9	4	10,5	6	15,8	4	10,5	10	26,3
χ^2 -preizkus		$\chi^2=25,953$		$\chi^2=16,574$		$\chi^2=7,959$		$\chi^2=5,250$		$\chi^2=6,015$	
		P=0,011		P=0,166		P=0,788		P=0,949		P=0,915	

Rezultati kažejo, da je večina učencev, ne glede na učni uspeh, risanju dodelila največ 5 točk (odlični – 49,3%, prav dobri – 51,1%, dobri -49,7%, zadostni – 57,9%). Opazimo torej lahko, da je risanje, ne glede na uspeh, zelo priljubljeno. Podrobnejša analiza rezultatov kaže, da so največ točk- 5 risanju dodelili učenci z zadostnim uspehom. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko glede na doseženi učni uspeh (P = 0,011) v prid učencem z doseženim zadostnim učnim uspehom.

Priljubljenost slikanja je pri učencih kar velika, saj so mu učenci, ne glede na uspeh (odlični – 36,4%, prav dobri 38,7%, dobri – 44%, zadostni 44,7%), dodelili 4 točke. Podrobnejša analiza rezultatov kaže, da so slikanju 4 točke v največji meri dodelili učenci z zadostnim uspehom. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh (P =0,166).

Kiparstvo je srednje priljubljeno pri učencih z različnimi uspehi, kajti večina učencev mu je dodelila 3 točke (odlični – 25%, prav dobri – 24,9%, dobri – 20,1%, zadostni – 28,9%). Podrobnejša analiza rezultatov kaže, da so kiparstvu 3 točke v največji meri dodelili učenci z odličnim uspehom. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,788$). Rezultati kažejo, da grafika pri učencih z različnimi uspehi ni najbolj priljubljena, kajti učenci so temu likovnemu področju v največji meri dodelili 2 točki (odlični – 28,3%, prav dobri – 30,2%, dobri – 28,3%, zadostni – 34,2%). Podrobnejša analiza rezultatov kaže, da so grafiki 2 točki v največji meri dodelili učenci z zadostnim uspehom. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,949$). Rezultati kažejo, da arhitektura pri učencih z različnimi uspehi ni najbolj priljubljena, kajti učenci so ji v največji meri dodelili 1 točko (odlični – 27,9%, prav dobri – 26,4%, dobri – 28,9%, zadostni – 34,2%). Podrobnejša analiza rezultatov kaže, da so grafiki 1 točko v največji meri dodelili učenci z zadostnim uspehom.

Tabela 38: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na največkrat izvedeno likovno področje pri urah likovne vzgoje

Pri urah likovne vzgoje največkrat...	USPEH	f	f %	χ^2 -preizkus
Rišemo.	odličen	174	25,8	$\chi^2 = 30,166$ $P = 0,003$
	prav dober	134	28,5	
	dober	54	34,0	
	zadosten	13	34,2	
Slikamo.	odličen	465	68,9	
	prav dober	317	67,4	
	dober	90	56,6	
	zadosten	23	60,5	
Kiparimo.	odličen	10	1,5	
	prav dober	4	0,9	
	dober	0	0,0	
	zadosten	0	0,0	
Tiskamo.	odličen	14	2,1	
	prav dober	7	1,5	
	dober	3	1,9	
	zadosten	1	2,6	
Oblikujemo prostor.	odličen	12	1,8	
	prav dober	8	1,7	
	dober	12	7,5	
	zadosten	1	2,6	
Skupaj		1342	400	

Iz tabele (tabela 38) je razvidno, da večina učencev 5. razreda, ne glede na doseženi učni uspeh, meni, da pri likovni vzgoji največkrat slika (odlični – 68,9%, prav dobri – 67,4%, dobri- 56,6%, zadostni – 60,5%). Kot druga najpogostejša likovna tehnika po mnenju učencev pa je risanje (odlični – 25,8%, prav dobri – 28,5%, dobri – 34%, zadostni – 34,2%). Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko (P= 0,003).

Tabela 39: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezno trditev

OCENA	USPEH	TRDITEV									
		Rad/a imam likovno vzgojo.		Všeč mi je, kadar se z učiteljico pogovarjamo o znanih umetnikih in si ogledamo njihove umetnine.		Všeč mi je, kadar nam učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material.		Pred ustvarjanjem se rad/a pogovarjam o tem, kaj bomo pri pouku LVZ ustvarjali.		Zelo rad/a ustvarjam po domišljiji.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	O	37	5,5	85	12,6	7	1,7	30	7,5	9	1,3
	P	27	33,3	61	13	6	2,3	15	5,9	8	1,7
	D	12	7,5	17	10,7	2	1,9	4	3,9	5	3,1
	Z	5	13,2	5	13,2	1	4,2	3	13	4	10,5
2	O	37	5,5	76	11,3	23	5,7	36	9	19	2,8
	P	27	39,1	51	10,9	23	9	22	8,7	14	3
	D	2	1,3	21	13,2	6	5,8	13	12,7	7	4,4
	Z	3	7,9	5	13,2	5	20,8	1	4,3	7	5,3
3	O	94	13,9	160	23,7	58	14,4	67	16,7	35	5,2
	P	54	31,2	105	22,3	21	8,2	43	16,9	28	6
	D	25	15,7	28	17,6	17	16,5	10	9,8	18	11,3
	Z	0	0	5	13,2	3	12,5	5	21,7	6	15,8
4	O	138	20,4	162	24	85	21,1	117	29,2	102	15,1
	P	99	36,5	112	23,8	68	26,6	73	28,7	65	13,8
	D	30	18,9	40	25,2	17	16,5	35	34,3	21	13,2
	Z	4	10,5	7	18,4	5	20,8	5	21,7	6	15,8
5	O	369	54,7	192	28,4	230	57,1	151	37,7	510	75,6
	P	470	56	141	30	138	53,9	101	39,8	355	75,5
	D	90	56,6	53	33,3	61	59,2	40	39,2	108	67,9
	Z	26	68,4	16	42,1	10	41,7	9	39,1	20	52,6
Skupaj		1342	400	1342	400	1342	400	1342	400	1342	400
χ^2 -preizkus		$\chi^2=20,434$ P=0,059		$\chi^2=8,391$ P=0,754		$\chi^2=21,104$ P=0,049		$\chi^2=9,959$ P=0,620		$\chi^2=35,519$ P=0,000	

Iz podatkov je razvidno, da ima večina učencev, ne glede na doseženi učni uspeh (odlični – 54,7%, prav dobri – 56%, dobri – 56,6%, zadostni – 68,4%), zelo rada likovno vzgojo, saj so ji oboji dodelili največ točk. Opazimo torej lahko, da je predmet likovna vzgoja enako priljubljen, ne glede na dosežen učni uspeh. Kaže se izražena tendenca razlike ($P = 0,059$).

Večina učencev z različno doseženim učnim uspehom (odlični – 28,4%, prav dobri – 30%, dobri – 33,3%, zadostni – 42,1%) se v večji meri strinja s trditvijo, da jim je všeč, kadar se z učiteljico pogovarjajo o znanih umetnikih in si ogledajo njihove umetnine. Sklepamo lahko, da je učencem, ne glede na doseženi učni uspeh, zanimiv pogovor o znanih umetnikih in njihovih umetninah, zato je še kako pomembno, da učitelji to pri svoji likovno-pedagoški praksi tudi upoštevajo. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,754$).

Učenci z različno doseženim učnim uspehom (odlični – 57,1%, prav dobri – 53,9%, dobri – 59,2%, zadostni – 41,7%), se v največji meri strinjajo s trditvijo, da jim je všeč, kadar jim učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material. Opazimo lahko, da so učencem, ne glede na doseženi učni uspeh, zanimive nove likovne tehnike in likovni materiali. Pomembno je, da učitelj čim več le-teh vnese v posamezno učno uro. Kaže se statistično značilna razlika med doseženimi učnimi uspehi ($P = 0,049$).

Rezultati kažejo, da se večina učencev, ne glede na doseženi učni uspeh (odlični- 37,7%, prav dobri – 39,8%, dobri – 39,2%, zadostni – 39,1%), pred ustvarjanjem rada pogovarja o tem, kaj bodo pri pouku likovne vzgoje ustvarjali. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,620$). Opazimo lahko, da se učenci, ne glede na doseženi učni uspeh, radi pogovarjajo, kaj bodo ustvarjali. Pri tem je pomembno, da učitelj čim bolj motivira učence. Kaže se statistično značilna razlika med doseženimi učnimi uspehi ($P = 0,000$) glede na to, kako radi imajo učenci likovno vzgojo. Učenci z različno doseženimi učnimi uspehi (odlični – 57,6 %, prav dobri – 75,5%, dobri – 67,9%, zadostni – 52,6%), zelo radi ustvarjajo po domišljiji, saj so tej trditvi v največji meri dodelili največ točk, 5. Opazimo lahko, da imajo učenci, ne glede na dosežen učni uspeh, domišljijo in so ustvarjalni.

Tabela 40: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev

OCENA	USPEH	TRDITEV							
		Preden začnem likovno ustvarjati, se vedno poskušam spomniti, kaj mi je učiteljica predlagala za izboljšanje likovne naloge.		Pri likovni vzgoji zelo rad/a ustvarjam po neposrednem opazovanju.		Zelo sem nesrečen/na, kadar sem pri likovnem ustvarjanju neuspešen/-šna.		Učiteljica nas vedno pohvali, kadar ustvarimo lepe izdelke.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
1	O	25	1,9	85	6,3	106	7,9	15	1,1
	P	20	1,5	79	5,9	91	6,8	10	0,7
	D	10	0,7	30	2,2	35	2,6	9	0,7
	Z	2	0,1	6	0,4	9	0,7	2	0,1
2	O	37	2,8	87	6,5	65	4,8	9	0,7
	P	30	2,2	45	3,4	53	3,8	7	0,5
	D	19	1,4	28	2,1	21	1,6	5	0,4
	Z	2	0,1	5	0,4	7	0,5	0	0
3	O	108	8	169	12,6	103	7,7	30	2,2
	P	82	6,1	118	8,8	57	4,2	26	1,9
	D	32	2,4	30	2,2	26	1,9	5	0,4
	Z	7	0,5	4	0,3	6	0,5	2	0,1
4	O	200	14,9	160	11,9	116	8,6	68	5,1
	P	150	11,2	122	9,1	75	5,6	54	4
	D	43	3,2	30	2,2	22	1,9	14	1
	Z	11	0,8	11	0,8	6	0,4	2	0,1
5	O	305	22,7	174	13	285	21,2	553	41,2
	P	188	14	106	7,9	194	14,7	373	27,8
	D	55	4,1	41	3,1	55	4,1	126	9,4
	Z	16	1,2	12	0,9	9	0,7	32	2,4
Skupaj		1342	100	1342	100	1342	100	1342	100
χ^2 -preizkus		$\chi^2=17,114$ P=0,145		$\chi^2=22,013$ P=0,0317		$\chi^2=16,820$ P=0,156		$\chi^2=14,574$ P=0,266	

Opazimo lahko, da učenci, ne glede na dosežen učni uspeh (odlični – 22,7%, prav dobri – 14%, dobri – 4,1%, zadostni – 1,2%), zelo upoštevajo učiteljičin predlog o izboljšanju likovne naloge. Med različno doseženimi učnimi uspehi ni moč zaznati statistično značilne razlike (P =0,145)

Učenci z odličnim (13%), dobrim (3,1%) in zadostnim (0,9%) učnim uspehom so trditvi, da pri likovni vzgoji zelo rada ustvarjajo po neposrednem opazovanju, dodelili največ 5

točk, medtem ko so učenci s prav dobrim (9,1%) uspehom tej trditvi dodelili 4 točke. Pri tej trditvi ni moč zaznati statistično značilne razlike ($P=0,0317$).

Učenci so se, ne glede na uspeh (odlični – 21,2%, prav dobri – 14,7%, dobri – 4,1%, zadostni – 0,7%), v večini strinjali s trditvijo, da so zelo nesrečni, kadar so pri likovnem ustvarjanju neuspešni. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P=0,156$). Opazimo torej lahko, da pri tej trditvi med odgovori učencev, glede na doseženi učni uspeh, ni večjih odstopanj.

Pričakovati je bilo, da se bodo učenci z različno doseženim učnim uspehom (odlični – 41,2%, prav dobri – 27,8%, dobri – 9,4%, zadostni – 2,4%) v veliki meri strinjali s trditvijo, da jih učiteljica pohvali, ko ustvarijo lepe izdelke. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P=0,266$).

Tabela 41: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev

RISANJE	USPEH	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2=14,344$ $P=0,111$
SVINČNIK	odličen	391	57,9	
	prav dober	288	61,3	
	dober	81	50,9	
	zadosten	25	65,8	
FLOMASTER	odličen	240	35,6	
	prav dober	146	31,1	
	dober	64	40,3	
	zadosten	10	26,3	
OGLJE	odličen	39	5,8	
	prav dober	31	6,6	
	dober	9	5,7	
	zadosten	3	7,9	
TUŠ	odličen	5	0,7	
	prav dober	5	1,1	
	dober	5	3,1	
	zadosten	0	0	
SKUPAJ		1342	400	

Ugotovljeni rezultati so v skladu z našimi pričakovanji, saj pri risanju učenci, ne glede na dosežen učni uspeh, menijo, da največkrat uporabljajo svinčnik. S tem se strinja 57,9% odličnih, 61,3% prav dobrih, 50,9% dobrih in 65,8% zadostnih učencev. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P=0,111$).

Tabela 42: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditvev

SLIKANJE	USPEH	f	f%	χ^2 -preizkus
VOŠČENKE	odličen	39	44,8	
	prav dober	1	1,1	
	dober	21	24,1	
	zadosten	26	29,9	
TEMPERE	odličen	609	51,7	
	prav dober	35	3	
	dober	120	10,2	
	zadosten	415	35,2	
FLOMASTRI	odličen	26	35,6	
	prav dober	2	2,7	
	dober	17	23,3	
	zadosten	28	38,4	
KREDE	odličen	1	33,3	
	prav dober	0	0	
	dober	1	33,3	
	zadosten	1	33,3	
SKUPAJ		1342	400	

Učenci z odličnim (51,7%) in prav dobrim (3%) uspehom so se strinjali s trditvijo, da pri slikanju v največji meri uporabljajo tempere, medtem ko so se učenci z dobrim (33,3%) uspehom odločili za krede in učenci z zadostnim uspehom (38,4%) za flomastre. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($\chi^2 = 29,282$, P = 0,001).

Tabela 43: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev

KIPARSTVO	USPEH	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2=42,951$ P= 0,000
GLINA	odličen	662	98,1	
	prav dober	448	95,3	
	dober	142	89,3	
	zadosten	35	92,1	
ŽICA	odličen	9	1,3	
	prav dober	7	1,5	
	dober	6	3,8	
	zadosten	1	2,6	
MAVEC	odličen	4	0,6	
	prav dober	3	0,6	
	dober	5	3,1	
	zadosten	2	5,3	
LES	odličen	0	0	
	prav dober	12	2,6	
	dober	6	3,8	
	zadosten	0	0	
SKUPAJ		1342	400	

Pri kiparstvu, ne glede na dosežen učni uspeh, absolutno prevladuje glina. To so potrdili učenci z odličnim (98,1%), prav dobrim (95,3%), dobrim (89,3%) in zadostnim (92,1%) učnim uspehom. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh (P = 0,000).

Tabela 44: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev

GRAFIČNO OBLIKOVANJE	USPEH	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2= 20,864$ P= 0,013
DEL TELESA	odličen	177	26,2	
	prav dober	135	28,7	
	dober	49	30,8	
	zadosten	12	31,6	
PEČATNIKI	odličen	221	32,7	
	prav dober	137	29,1	
	dober	42	26,4	
	zadosten	14	36,8	
ŠABLONE	odličen	268	39,7	
	prav dober	184	39,1	
	dober	59	37,1	
	zadosten	9	23,7	

RAČUNALNIŠKI PRINTI	odličen	9	1,3
	prav dober	14	3
	dober	9	5,7
	zadosten	3	7,9
SKUPAJ		1342	400

Iz rezultatov je razvidno, da pri grafičnem oblikovanju učenci z odličnim (39,7%), prav dobrim (39,1%) in dobrim (37,1%) uspehom trdijo, da v največji meri uporabljajo šablone, učenci z zadostnim uspehom pa, da pečatnike (36,8%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,013$).

Tabela 45: Število (f), strukturni odstotki (f %) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehi, vezan na posamezno trditev

PROSTORSKO OBLIKOVANJE	USPEH	f	f%	χ^2 -preizkus $\chi^2 = 39,235$ $P = 0,000$
ODPADNA EMBALAŽA	odličen	205	30,4	
	prav dober	128	27,2	
	dober	39	24,5	
	zadosten	16	42,1	
KARTONSKE ŠKATLE	odličen	420	62,2	
	prav dober	275	58,5	
	dober	85	53,5	
	zadosten	19	50	
STIROPOR	odličen	37	5,5	
	prav dober	55	11,7	
	dober	31	19,5	
	zadosten	3	7,9	
ARANŽERSKA GOBA	odličen	13	1,9	
	prav dober	12	2,6	
	dober	4	2,5	
	zadosten	0	0	
SKUPAJ		1342	400	

Rezultati kažejo, da pri prostorskem oblikovanju učenci, ne glede na dosežen učni uspeh, menijo, da največkrat uporabljajo kartonske škatle (odličen – 62,1%, prav dober – 58,5%, dober – 53,5%, zadosten – 50%). Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,000$).

Tabela 46: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezno trditev.

OCENA	USPEH	VPRAŠANJE/TRDITEV							
		Kako pogosto se pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico pogovorite o znanih umetnikih in pogledate tudi njihova umetniška dela?		Kako pogosto vam učiteljica pove, kaj morate med ustvarjanjem upoštevati?		Zelo težko najdem idejo, kaj bi ustvarjal/a, zato rad/a počakam na svoje sošolce in se zgledujem po njih.		Pred izdelavo premišljujem, kako sploh začeti z delom.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
POGOSTO	O	157	23,3	619	52,3	44	33,1	463	53,3
	P	138	29,4	29	2,4	7	5,3	19	2,2
	D	52	32,7	127	10,7	35	26,3	93	10,7
	Z	12	31,6	409	34,5	47	35,3	293	33,8
REDKO	O	351	52	52	37,4	228	45,1	184	43,8
	P	234	49,8	7	5	20	4	15	3,6
	D	79	49,7	28	20,1	66	41,5	59	14
	Z	23	60,5	52	37,4	191	37,8	162	38,6
NIKOLI	O	167	24,7	4	21,1	403	57,2	28	51,9
	P	98	20,9	2	10,5	11	1,6	4	7,4
	D	28	17,6	4	21,1	58	8,2	7	13
	Z	3	7,9	9	47,4	232	33	15	27,8
Skupaj		1342	400	1342	400	1342	400	1342	400
χ^2 -preizkus		$\chi^2=15,091$ P=0,020		$\chi^2=27,536$ P=0,000		$\chi^2=60,173$ P=0,000		$\chi^2=16,641$ P=0,011	

Iz rezultatov je razvidno, da učenci, ne glede na dosežen učni uspeh, menijo, da se pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico redko pogovarjajo o znanih umetnikih in njihovih delih. S tem se strinjajo učenci z odličnim (52%), prav dobrim (49,8%), dobrim (49,7%) in zadostnim (60,5%) uspehom. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko (P=0,020).

Večina učencev z odličnim uspehom (52,3%) meni, da jim učiteljica pogosto pove, kaj morajo med ustvarjanjem upoštevati, medtem ko učenci s prav dobrim (10,5%), dobrim (21,1%) in zadostnim (47,4%) uspehom z odgovori potrjujejo, da jim učiteljica tega nikoli ne pove. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko (P=0,000).

Rezultati kažejo, da učenci z zadostnim (37,8%) in dobrim (41,5%) učenim uspehom redko najdejo idejo za ustvarjanje, učenci s prav dobrim uspehom (5,3%) pa za razliko od njih, pogosto najdejo idejo in se ne zgledujejo po svojih sošolcih. Učenci z odličnim uspehom (57,2%) pa v največji meri menijo, da nikoli ne najdejo ideje za ustvarjanje. Pri tem smo

zaznali statistično značilno razliko ($P = 0,000$). Zanimivo je, da imajo učenci s prav dobrim uspehom največ idej za ustvarjanje.

Razvidno je, da večina učencev pred ustvarjanjem redko potrebuje določen čas za premislek, kako sploh začeti z delom. S tem se strinja 38,6% učencev z zadostnim in 14% učencev z dobrim uspehom. Učenci s prav dobrim (7,4%) uspehom v največji meri menijo, da nikoli ne potrebujejo časa za premislek, učenci z odličnim uspehom pa s 53,3% menijo, da pogosto potrebujejo svoj čas za premislek. Iz tega sledi, da učenci z odličnim uspehom potrebujejo največ časa za premislek pred ustvarjanjem. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko ($P = 0,011$).

Tabela 47: Število (f), strukturni odstotki (f%) učencev ter izid χ^2 -preizkusa razlik med uspehom, vezan na posamezno trditev.

OCENA	USPEH	VPRAŠANJE/TRDITEV							
		Naša učiteljica nam pri izdelavi likovnih izdelkov pomaga, kadar potrebujemo pomoč ali nimamo idej.		Kako pogosto vam učiteljica pove, na kaj boste morali biti pozorni, ko boste naslednjič delali podobno likovno nalogo?		Kako pogosto učiteljica pripravi razstavo vaših likovnih izdelkov?		Naša učiteljica nas pohvali tudi, kadar nismo bili najbolj uspešni.	
		f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
POGOSTO	O	397	52,5	445	53,1	417	54,1	198	29,3
	P	29	3,8	20	2,4	14	1,8	139	29,6
	D	91	12	88	10,5	75	9,7	60	37,7
	Z	239	31,6	285	34	265	34,4	11	28,9
REDKO	O	244	47,3	185	43,6	226	45,7	349	51,7
	P	8	1,6	13	3,1	19	3,8	241	51,3
	D	61	11,8	61	14,4	71	14,3	74	46,5
	Z	203	39,3	165	38,9	179	36,2	16	42,1
NIKOLI	O	34	48,6	45	56,3	32	42,1	128	19
	P	1	1,4	5	6,3	5	6,6	90	19,1
	D	7	10	10	12,5	13	17,1	25	15,7
	Z	28	40	20	20	26	34,2	11	28,9
Skupaj		1342	300	1342	300	1342	300	1342	300
χ^2 -preizkus		$\chi^2=13,857$ P=0,031		$\chi^2=17,582$ P=0,007		$\chi^2=21,275$ P=0,002		$\chi^2=7,351$ P=0,290	

Opazimo lahko, da večina učencev pogosto potrebuje pomoč ali idejo pri izdelavi likovnih izdelkov. S tem se strinja 52,5% odličnih, 3,8% prav dobrih in 12% dobrih učencev,

medtem ko učenci z zadostnim učnim uspehom (40%) menijo, da to ni tako. Iz tega sledi, da večina učencev, ne glede na dosežen učni uspeh, potrebuje pomoč ali idejo pri izdelavi likovnih izdelkov. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko ($P = 0,031$).

Glede na podatke učitelji učencem z zadostnim (38,9%) in dobrim učnim uspehom (14,4%) redko povedo, na kaj naj bodo pozorni, ko bodo naslednjič ustvarjali, medtem ko učenci s prav dobrim (6,3%) in odličnim (56,3%) učnim uspehom menijo, da jim učiteljica tega nikoli ne pove. Iz tega sledi, da učiteljica učencem s slabšim učnim uspehom večkrat pove, na kaj morajo biti pozorni pri nadaljnjem ustvarjanju. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko ($\chi^2=17,582$, $P = 0,007$).

Rezultati kažejo, da le učenci z odličnim učnim uspehom (54,1%) menijo, da učiteljica pogosto pripravi razstavo likovnih izdelkov učencev. Da to ni tako, menijo učenci s prav dobrim (6,6%) in dobrim uspehom (17,1%), učenci z zadostnim uspehom (36,2%) pa so mnenja, da učiteljica redko pripravi razstavo. Pri tem smo zaznali statistično značilno razliko ($P = 0,002$).

Učenci v največji meri menijo, da jih učiteljica redko pohvali tudi takrat, kadar niso bili najbolj uspešni. To potrjuje 51,7% odličnih, 51,3% prav dobrih, 46,5% dobrih in 42,1% zadostnih učencev. Iz tega sledi, da se učenci, ne glede na dosežen učni uspeh, strinjajo, da jih učiteljica redko pohvali ob njihovem ne najbolj uspešnem delu. Pri tem nismo zaznali statistično značilnih razlik glede na učni uspeh ($P = 0,290$).

4 SKLEP

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšna je priljubljenost likovne vzgoje pri učencih petih razredov osnovne šole in kakšne so razlike med učenci glede na spol, stratum in zaključene ocene v 4. razredu. Ugotovili smo, da imajo v večini primerov učenci zelo radi likovno vzgojo, kar kaže na to, da je likovna vzgoja zelo priljubljen predmet. Njihovi odgovori pa so posledično nakazali, da si učenci želijo večji obseg ur likovne vzgoje v izobraževalnem procesu. Na drugi strani so se pojavile pomanjkljivosti pri prikazovanju reprodukcij umetniških del. Po rezultatih sodeč, so se te le redko prikazovale, kar pa je v veliko škodo učencev, saj si na ta način težko ustvarijo svoja merila in poglede na kvalitetna umetniška dela. Raziskava je tudi pokazala, da se kaže primanjkljaj pri organizaciji delavnic za učence in starše. Ugotovili smo tudi, da učitelji le redko pripravijo razstavo likovnih izdelkov učencev izven matične učilnice. Kot smo pričakovali, so odgovori učencev pokazali, da so likovna področja neenakovredno pokrita, kajti prevladujeta risanje in slikanje. Posledično se je pri učencih pokazalo, da sta jim prav ti dve likovni tehniki najljubši. Iz tega lahko sklepamo, da se pogostost izvajanja povezuje s priljubljenostjo posamezne likovne tehnike. Glede materialov, ki jih učenci najraje uporabljajo pri posamezni likovni tehniki, sva ugotovili naslednje: pri risanju učenci največkrat uporabljajo svinčnik, pri slikanju so največkrat uporabljene tempere, pri kiparstvu prevladuje glina, za grafično oblikovanje v največji meri uporabljajo šablone, pri prostorskem oblikovanju pa kartonske škatle. Opazili smo tudi, da pri učnih urah likovne vzgoje učitelji le redko ponudijo učencem različne formate risalnih listov, pa tudi, da si učenci v večini material za ustvarjanje priskrbijo sami. V naši raziskavi smo ugotovili, da pri likovnem delu dekleta raje ustvarjajo po neposrednem opazovanju, med tem ko fantje raje ustvarjajo po domišljiji. Iz rezultatov je tudi razvidno, da so tako fantje kot dekleta nesrečni, kadar so pri likovnem ustvarjanju neuspešni. Pri tem je pomembno, da je učitelj tukaj v vlogi motivatorja, saj mora učence spodbujati za nadaljnje delo in da učenci ne izgubijo volje do ustvarjanja. Rezultati v naši raziskavi so nam pokazali, da večina učencev pogosto potrebuje pomoč in idejo pri izdelavi likovnega izdelka, vendar pa mora učitelj pri individualnem delu biti

previden, da ne sugerira lastnih idej ali kakor koli negativno vpliva na nadaljnje likovno ustvarjanje učencev.

Ugotovili smo tudi, da učitelji ob zaključku učne ure z učenci vrednotijo izdelke, kar se kaže kot uspešno dejstvo, saj skupaj pregledajo merila in ugotovijo, ali so jih dosegli ter zaključijo, na kaj naj bodo naslednjič pozorni pri likovnem ustvarjanju.

Zaključimo lahko, da bi pouk likovne vzgoje bilo potrebno izboljšati predvsem z vidika upoštevanja učnega načrta pri učiteljih. Pri tem mislimo na to, da je nujno potrebna zastopanost vseh likovnih področij. Prav tako bi učitelji pri pouku likovne vzgoje morali izboljšati nekatere komponente kakovostnega, sodobnega pouka likovne vzgoje (uporaba reprodukcij, vnašanje novih likovnih materialov in sodobnih vsebin).

5 LITERATURA

- Adamič, M. (2005). Vloga poučevanja. *Sodobna pedagogika*, 56, št. 1, str. 76-88.
- Berce-Golob, H. (1993). *Likovna vzgoja, način dela pri likovni vzgoji*. Priročnik za učitelje na predmetni stopnji osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). *Didaktika*. Visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Duh, M., Vrlič, T. (2003). *Likovna vzgoja v prvi triadi devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Rokus.
- Duh, M. (2004). *Vrednotenje kot didaktični problem pri likovni vzgoji*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Duh, M., Herzog, J., Gosak, L. (2011). Vloga likovne tehnike v likovnooblikovnih strategijah pri osnovnošolcih. *Revija za elementarno izobraževanje*, 4(1-2), 61-80.
- Duh, M., Herzog, J. (2012). Preference do likovnih motivov pri učencih prvega triletja osnovne šole. *Didactica Slovenica. Pedagoška obzorja*, 27(1-2), 17-32.
- Herzog, J. (2009). Dejavniki likovne ustvarjalnosti in likovno-pedagoško delo. *Revija za elementarno izobraževanje*, 2(2/3), str. 19-32.
- Herzog, J., Batič, J., Duh, M. (2009). Komparativna analiza učnih načrtov za likovno vzgojo. *Revija za elementarno izobraževanje*, 1, 23, str. 19-28
- Herzog, J., Pregl, D. (2010). Uloga mentora za vrijeme pedagoške prakse studenata razredne nastave. V: BUNČIĆ, Veselin (ur.), Milankov, M. (ur.). *Vaspitno-obrazovni horizonti : zbornik radova = collected papers : [3. međunarodna interdisciplinarna stručno-naučna konferencija, Srbija, Subotica, maj 2010. god. = III International Interdisciplinary Professional Scientific Conference, Serbia, Subotica, May, 2010]*, (Edicija Međunarodna interdisciplinarna stručno-naučna konferencija, knj. 3). Subotica: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, 2010, str. 365-368.
- Ivanuš Grmek, M. (1999). Načrtovanje podrobnih učnih načrtov. *Sodobna pedagogika*, 50(5), 8-23

- Karlararis, B. (1991). *Metodika likovnog odgoja 1*. Rijeka: Hofbauer p.o.
- Karlararis, B., & Berce-Golob, H. (1991). *Likovna vzgoja*. Priročnik za učitelje razrednega pouka. Ljubljana: DZS.
- Karlararis, B. (1988). *Razvoj kreativnosti u funkciji emancipacije ličnosti putem likovnog vaspitanja*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, Prosveta.
- Karim, S. (2003). *Načrtovanje sodobnega pouka*. Pridobljeno na http://www2.arnes.si/~skarim/str_teksti/nacrtovanje.pdf, 5.6.2013
- Karim, S., Kosec, M., Opačak, Ž. (2011). *Učni načrt; program osnovnošolskega izobraževanja. Likovna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Kroflič, R. (2007). Vzgojna vrednost estetske izkušnje. *Sodobna pedagogika*, 58, (3), 12–30.
- Lancaster, J. (1990). *Art in the primary school*. New York: Routledge.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Martindalle, C. (1999). Biological Bases of Creativity. V R. J. Sternberg (ur.), *Handbook of Creativity* (str. 148–149). USA: Cambridge University Press.
- Pečjak, V. (1987). *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. Ljubljana: DZS.
- Puklek Levpušček, M., Zupančič, M. (2009). *Osebnostni motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Strmčnik, F. (2001). *Didaktika. Osrednje teme*. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
- Tacol, T. (2003). *Likovno izražanje*. Didaktična izhodišča za problemski pouk likovne vzgoje v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Debora.
- Tacol, T. (1999) *Didaktični pristop k načrtovanju likovnih nalog*. Izbrana poglavja iz likovne didaktike. Ljubljana: Debora.
- Trstenjak, A. (1981). *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Zupančič, T. in Duh, M. (2009). Ekologija kot primarni cilj likovne vzgoje? Primerjava osnovnih usmeritev finskega in slovenskega likovnega kurikulumu. V M. DUH. (ur.), *Edukacija za trajnostni razvoj* (str. 81-96). Maribor: PEF, RIS Dvorec Rakičan.

Žagar, D. (1992). *Razvijanje ustvarjalnosti učencev*. Ljubljana: Slovensko društvo pedagogov.

6 VIRI SLIK:

3. Cici umetnije. (1997). Založba Mladinska knjiga.
 6. Cici umetnije. (2003). Založba Mladinska knjiga.
 8. Cici umetnije. (2007). Ljubljana: N-grafika d.o.o.
 9. Cici umetnije. (2009). Nova Gorica: Grafika Soča.
 10. Cici umetnije. (2011). Nova Gorica: Grafika Soča.
- Pika, črta in ploskev. (2007). Žalec.

PRILOGE

VPRAŠALNIK O PRILJUBLJENOSTI LIKOVNE VZGOJE V 5. RAZREDU

Pozdravljeni!

Sva absolventki Razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru. V diplomskem delu želiva raziskati priljubljenost likovne vzgoje pri petošolcih v SV delu Slovenije. Anketa je namenjena izboljšanju pouka likovne vzgoje.

Vljudno Te prosiva, da nama pomagaš in izpolniš ta anonimni anketni vprašalnik.

Za sodelovanje se ti iskreno zahvaljujema!

Aljana in Maja

1. Ustrezno dopolni manjkajoče podatke!

Spol	M	Ž
Osnovna šola:		

Učni uspeh v lanskem šolskem letu	Odličen	Prav dober	Dober	Zadosten
-----------------------------------	---------	------------	-------	----------

2. V tabeli so zapisani Tvoji šolski predmeti. Razvrsti jih po priljubljenosti: 1-9, kar pomeni, da najmanj priljubljenemu predmetu dodeliš 1 točko, najbolj priljubljenemu pa 9 točk.

PREDMET	TOČKE
SLOVENŠČINA	
MATEMATIKA	
TUJI JEZIK	
LIKOVNA VZGOJA	
GLASBENA VZGOJA	
DRUŽBA	
NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA	
GOSPODINJSTVO	
ŠPORTNA VZGOJA	

3. Podaj mnenje o trditvah tako, da narediš x tam, kjer ti trditev najbolj ustreza.

Trditev	Se strinjam	Se ne strinjam
Predmet likovna vzgoja mi je zanimiv.		
Želel/a bi si več ur likovne vzgoje.		
Rad/a ustvarjam, ker me učiteljica vedno pohvali.		
Zdi se mi, da pri likovni vzgoji počnemo vedno podobne naloge.		
Material za ustvarjanje si priskrbimo sami.		
Kadar rišemo ali slikamo, vedno uporabljamo liste iz risalnega bloka.		

4. Oceni vsako zapisano likovno področje glede na to, kako rad/a ustvarjaš. Podaj oceno od 1 do 5. (1 – sploh mi ni všeč; 5 – zelo mi je všeč). Vsako oceno lahko podaš le enkrat!

Likovno področje	1	2	3	4	5
Risanje					
Slikanje					
Kiparstvo					
Grafika					
Prostorsko oblikovanje					

5. Pri urah likovne vzgoje največkrat: (pod ustrezen odgovor zapiši x).

Rišemo	
Slikamo	
Kiparimo	
Grafično oblikujemo (tiskamo)	
Prostorsko oblikujemo	

6. V spodnji tabeli so zapisana vprašanja. Nanje odgovoriš tako, da podaš oceno od 1 do 5. S tem, da pomeni 1 najslabšo oceno (se ne strinjam), 5 pa pomeni najboljša ocena (se zelo strinjam).

Trditve	1	2	3	4	5
Rad/a imam likovno vzgojo.					
Všeč mi je, kadar se z učiteljico pogovarjamo o znanih umetnikih in si ogledamo njihove umetnine.					
Všeč mi je, kadar nam učiteljica pokaže neko novo likovno tehniko ali novi likovni material.					
Pred ustvarjanjem se rad/a pogovarjam o tem, kaj bomo pri pouku likovne vzgoje ustvarjali.					
Zelo rad/a ustvarjam po domišljiji.					
Preden začnem likovno ustvarjati, se vedno poskušam spomniti, kaj mi je učiteljica predlagala za izboljšanje likovne naloge.					
Pri likovni vzgoji zelo rad/a ustvarjam po neposrednem opazovanju.					
Zelo sem nesrečen/na, kadar sem pri likovnem ustvarjanju neuspešna.					
Učiteljica nas vedno pohvali, kadar ustvarimo lepe izdelke.					

7. V spodnji tabeli obkroži tisti likovni material, ki ga največkrat uporabljate pri posamezni LIKOVNI TEHNIKI!

RISANJE	svinčnik	flomaster	oglje	tuš
SLIKANJE	voščenske	tempere	flomastri	krede
KIPARSTVO	glina	žica	mavec	les
GRAFIČNO OBLIKOVANJE	del telesa	pečatniki	šablone	računalniški printi
PROSTORSKO OBLIKOVANJE	odpadna embalaža	kartonske škatle	stiropor	aranžerska goba

8. V spodnji tabeli so zapisana vprašanja. Nanje lahko odgovoriš z odgovori: **ZELO POGOSTO**, **REDKO** ali **NIKOLI**, odvisno od Tvojega mnenja. Pod izbrani odgovor zapiši x.

Vprašanja	POGOSTO	REDKO	NIKOLI
Kako pogosto se pred pričetkom ustvarjanja z učiteljico pogovorite o znanih umetnikih in pogledate tudi njihova umetniška dela?			
Kako pogosto vam učiteljica pove, kaj morate med ustvarjanjem upoštevati?			
Zelo težko najdem idejo, kaj bi ustvarjal/a, zato rad/a počakam na svoje sošolce in se zgledujem po njih.			
Pred izdelavo premišljujem, kako sploh začeti z delom.			
Naša učiteljica nam pri izdelavi likovnih izdelkov pomaga, kadar potrebujemo pomoč ali nimamo idej.			
Kako pogosto vam učiteljica pove, na kaj boste morali biti pozorni, ko boste naslednjič delali podobno likovno nalogo?			
Kako pogosto učiteljica pripravi razstavo vaših likovnih izdelkov?			
Naša učiteljica nas pohvali tudi, kadar nismo bili najbolj uspešni.			
Z učiteljico si ogledamo tudi kakšno likovno razstavo v galeriji.			
Na vaši šoli je organizirana likovna delavnica za starše in otroke.			
Kako pogosto z učiteljico pripravite razstavo vaših likovnih del tudi v avli ali skupnih hodnikih vaše šole?			

KÉRDŐÍV A KÉPZŐMŰVÉSZETI NEVELÉS KÖZKEDVELTSÉGÉRŐL AZ 5. OSZTÁLYBAN

Köszöntünk Téged!

A Maribori Egyetem Pedagógiai Karának Osztálytanító szakos végzős hallgatói vagyunk. Diplomamunkánkban a képzőművészeti nevelés közkedveltségét szeretnénk felmérni az ötödikesek körében Szlovénia északkeleti csücskében. A kérdőív a képzőművészeti nevelés fejlesztését kívánja szolgálni.

Arra kérünk, hogy név nélkül töltsd ki az alábbi kérdőívet.

Hálásan köszönjük, hogy segítesz nekünk!

Aljana és Maja

1. Add meg a hiányzó adatokat!

Tanuló neve:	F	N
Általános iskola:		

Az előző tanév tanulmányi eredménye (átlagos)	Kitűnő	Jeles	Jó	Elégséges

2. A táblázat a Te tantárgyaidat tartalmazza. Rangsorold őket 1-től 9-ig aszerint, mennyire kedveled őket: a legkevésbé kedvelt tantárgy 1 pontot kap, a leginkább kedvelt pedig 9 pontot.

TANTÁRGY	PONTSZÁM
SZLOVÉN NYELV	
MATEMATIKA	
IDEGEN NYELV	
KÉPZŐMŰVÉSZETI NEVELÉS	
ZENEI NEVELÉS	
TÁRSADALOMISMERET	
TERMÉSZETTUDOMÁNY ÉS TECHNIKA	
HÁZTARTÁSTAN	
TESTNEVELÉS	

3. Jelöld x-szel azt az állítást, amelyikkel a leginkább egyetértesz.

Állítás	Egyetértek	Nem értek egyet
A képzőművészeti nevelést, mint tantárgyat érdekesnek tartom.		
Szeretnék több óraban képzőművészetet tanulni.		
Szeretem az alkotói munkát, mert a tanárom mindig megdicsér.		
Szerintem a képzőművészeti nevelés órákon mindig hasonló feladatokat kapunk.		
Az alkotáshoz szükséges eszközöket saját magunk szerezzük be.		
Rajzolásához és festéshez a rajztömbben található lapokat használjuk.		

4. Osztályozd az alábbi képzőművészeti technikákat 1-től 5-ig aszerint, mennyire kedveled őket. (1 – egyáltalán nem kedvelem; 5 – nagyon kedvelem). Mindegyik osztályzatot csak egyszer használhatod!

Technika	1	2	3	4	5
Rajz					
Festés					
Szobrászat					
Grafika					
Térbeli alakítás					

5. A képzőművészeti nevelés órákon leggyakrabban: (a megfelelőt jelöld x-szel).

Rajzolunk	
Festünk	
Szobrászkodunk	
Grafikai formákat készítünk	
Térbeli formákat alkotunk	

6. Az alábbi táblázat kérdéseket tartalmaz. Válaszaidat rangsorold 1-től 5-ig. Az 1 a leggyengébb osztályzat (nem értek egyet), az 5 pedig a legmagasabb osztályzat (egyetértek).

Állítás	1	2	3	4	5
Szeretem a képzőművészeti nevelést.					
Tetszik, amikor a tanárnővel ismert művészekről beszélgetünk és közösen megnézzük alkotásaikat.					
Szeretem, amikor a tanárnő egy új képzőművészeti technikát vagy eszközt mutat meg nekünk.					
A foglalkozás előtt arról beszélgetünk, mit fogunk alkotni az órán.					
Szeretek a képzelőerőmre hagyatkozva alkotni.					
Mielőtt munkához látok, megpróbálom visszaidézni, mit tanácsolt a tanárnő a feladat jobb elvégzésével kapcsolatban.					
Képzőművészeti órán leginkább a közvetlen megfigyelésre hagyatkozva szeretek alkotni.					
Nagyon elszomorít, ha nem sikerül valami az alkotás közben.					
A tanárnő mindig megdicsér, amikor szép alkotásokat hozunk létre.					

7. Az alábbi táblázatban karikázd be azt a rajzeszközt, amelyet a leggyakrabban használtok a különböző technikáknál.

RAJZOLÁS	ceruza	filctoll	rajz- szén	tus
FESTÉS	viaszkréta	tempera festék	filctoll	kréta
SZOBRÁSZKODÁS	agyag	drót	gipsz	fa
GRAFIKAI ALAKÍTÁS	testrész	pecsét- nyomó	sablon	számítógép nyomatok
TÉRBELI ALAKÍTÁS	hulladék csomogalók	karton- dobozok	hab- szivacs	oázis

8. Az alábbi táblázat kérdéseket tartalmaz, amelyekre a következő válaszokat adhatod: **GYAKRAN**, **RITKÁN** vagy **SOHA**. Véleményed szerint jelöld x-szel a válaszokat.

Kérdések	GYAKRAN	RITKÁN	SOHA
Milyen gyakran beszélgettek az alkotási folyamat megkezdése előtt a tanárnővel a híres művészekről és nézitek meg alkotásaikat?			
Milyen gyakran mondja el a tanárnő, milyen szempontokra kell odafigyelni az alkotás során?			
Nehezen döntöm el, mit alkossak, ezért inkább megvárom a többiekét és az ő példájukat követem.			
Mielőtt munkába kezdek, elgondolkodom azon, hogyan fogjak hozzá.			
A tanárnő segít nekünk a képzőművészeti termék elkészítésénél, amikor segítségre van szükségünk, vagy nincs ötletünk.			
Milyen gyakran mondja el a tanárnő, hogy mire figyeljetek majd legközelebb, amikor hasonló feladatot végeztek?			
Milyen gyakran szervez a tanárnő kiállítást a ti képzőművészeti termékeitekből, rajzaitokból?			
A tanárnő akkor is megdicsér ennünket, amikor nem voltunk a legeredményesebbek.			
A tanárnővel ellátogatunk egy-egy képzőművészeti kiállításra is a galériába.			
Az iskolában képzőművészeti műhely folyik szülők és gyerekek részére.			
Milyen gyakran rendeztek kiállítást saját alkotásaitokból az iskola aulájában vagy a folyosókon?			